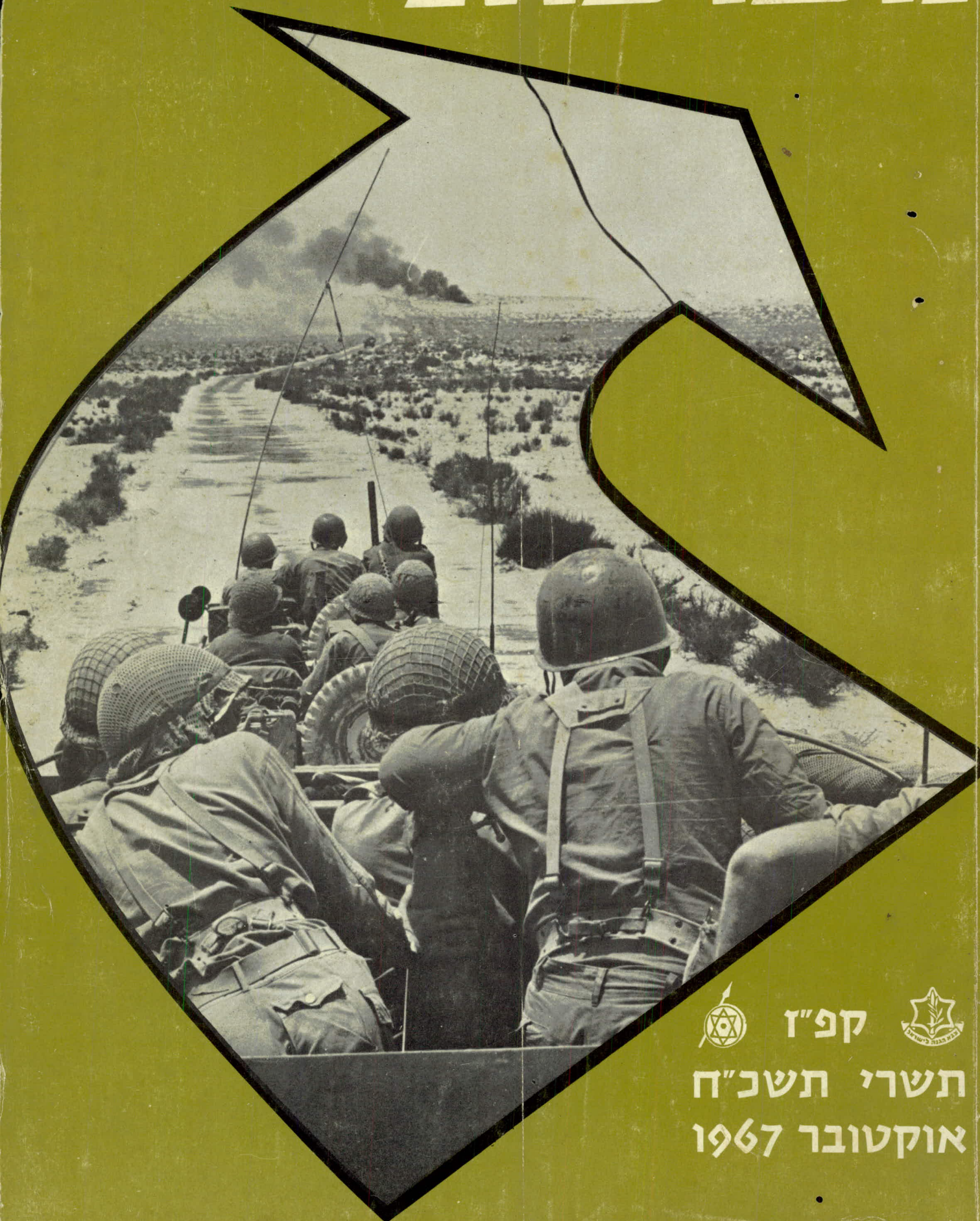

מערכות

קפ"ז

תשרי תשכ"ח
אוקטובר 1967

מערכות

תוכן העניינים

2 . . . . . ברכת שר-הביטחון, רב-אלוף מ. דיין

3 . . . . . ברכת הרמטכ"ל, רב-אלוף י. רבין

4 . . . . . ט"ו שנים לפטירתו של אלוף יצחק שדה

6 מנהיגות בצה"ל . . . . . מפקד

11 ליל החפירות . . . . . מ. ברקאי

25 פעילים ועסקנים בין ערביי יהודה והשומרון . . . . . ד. קמחי

32 הטסה או נידות-אוויר? . . . . . אל"מ י. חופי

39 נידות אויר — מהי? . . . . . קול' דה-פביצקי

41 „המקרה שלא יקרה” . . . . . אל"מ א. זעירא

45 תמיהות על אתא-תורכ . . . . . א. ליבנה

47 בפאתי-ערב . . . . . רס"נ יונה

52 הנשק הקל . . . . . רס"נ טוביה

עורך גרפי: ד. קרפטי

תמונת השער: א. ורד

מערכות
בית ההוצאה של
צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
מרכזת המערכת: מרים דרורי
צוות המערכת: סא"ל מ. שריג, ש. גפני, א. גולדברשט
„מערכות-פלס": קצין-עריכה סגן-אלוף שלמה לב
„מערכות-חימוש": קצין-עריכה רב-סרן יעקב להט
„מערכות-ים": קצין-עריכה סרן אלי שחף
„קשר ואלקטרוניקה": קצין-עריכה רס"נ מהנדס י. בעל-שם

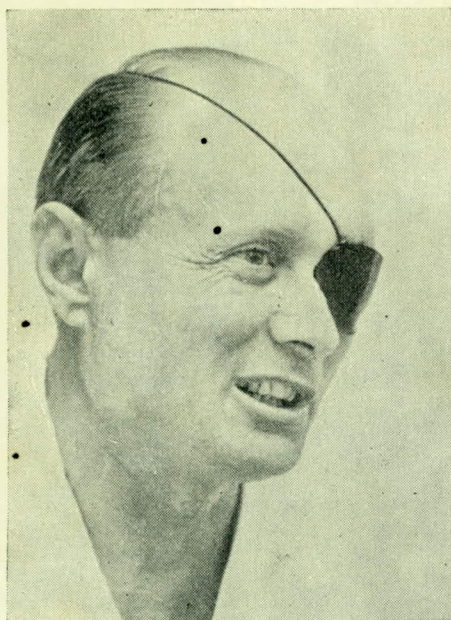

המערכת והמנתלה: הקריה — ת"א, רח' ג' מס. 1 סל. 692237

העורך: סגן-אלוף צבי סיני
עורך-משנה: רב-סרן ל. מרחב

מדור המנויים: הקריה, רח' ב', מס' 29, סל. 247185
הודפס באמצעות משרד הבטחון — ההוצאה לאור
„הדפוס החדש" בע"מ

ברכת שר־הביטחון לצה"ל לשנה החדשה

ראש המטה הכללי,

אבקשך להעביר לחיילי צה"ל את ברכתי לשנה החדשה.

שנת תשכ"ז הנה חלפה. מן המקובלות לשאת ביום זה דברים לקראת השנה החדשה. הפעם מן הדין לחרוג מן המקובל ולפתוח קודם כל בעבר, במאורעות השנה שמאחורינו.

ששה ימים הטביעו חותמם על מהלכה של שנה זו. היו אלה ימים של מלחמה קשה ואכזרית בהם הסיר צה"ל את האיום המסוכן ביותר בפניו עמדה ישראל מאז מלחמת תש"ח. לא בהבל פה ובמחי יד עשה זאת. בחירי בנינו שפכו דמם ונתנו חייהם על כך.

חיילי צבא־הגנה־לישראל — וכוונתי לכולכם, חיילי הקבע והחובה, וכל העם, צבא המילואים — זכאים להסתכל אחורה על השנה שחלפה ברגשות סיפוק וגאווה, רגשות סיפוק על מלאכת ההכנה היסודית, השיטתית והרצופה במשך שנים, לפני יום המבחן, אשר היא ורק היא יכלה להבטיח את פעולתה המפוארת של המכונה הצבאית הגדולה, ולהביא לנצחון.

מטרתנו — להפוך את הפסקת־האש לשלום של קבע עם העולם הערבי, הן זה שבגבולנו והן זה שמעבר לגבול. אולם, על מנת להגיע לכך עלינו לשמור על הגבולות החדשים ולסלק כל שמץ מחשבה מאויבינו כי יוכלו לגרשנו ולהשמידנו בכוח נשקם.

אין זו לנו משימה חדשה. ידענו כי עלינו להקפיד בשמירה על גבולותינו, בכל תקרית גדולה כקטנה. אמנם התרחקו קווי החזית עד לסואץ ולירדן, אך אל תהא זו סיבה להרפיית מתח ולירידת הכוונות.

שנת תשכ"ח תהיה שנת מבחן לישראל ולצה"ל. ברכתי לצה"ל כי ידע לעמוד במשימות שתוטלנה עליו.

משה דיין
שר־הביטחון

ברכת הרמטכ"ל לצה"ל לשנה החדשה

חיילי צה"ל ביבשה, באויר ובים

דפי לוח שנת תשכ"ז תמים ושנת תשכ"ח, שנת העשרים לתקומת ישראל, לפנינו. שנת תשכ"ז אמנם חלפה, אך שנה זו תשאר חקוקה בזכרוננו של כל אחד מאתנו, בזכרון העם כולו, כאחת משנות המבחן הקשות והגדולות ביותר בתולדותינו.

במלחמת ששת הימים באו לידי בטוי כל הטוב והיכולת הרבה הגנוזים בעם ובצה"ל. המלחמה נכפתה עלינו, נלחמנו לבדנו, נלחמנו נגד צבאות כל מדינות ערב וזאת לאחר שסגרו עלינו מכל צד ועבר. המלחמה היתה קשה, קצרה ואכזרית. רבים, רבים נפלו ונפגעו במלחמה.

הנצחון היה גדול. ניצחנו כי ידענו להתכונן לקראת הבאות. ידענו כי עלינו להתמיד ובעבודה שיטתית ואפורה לבנות ולטפח את כוח המגן של מדינת ישראל. ניצחנו כי כל אחד מכם ידע על מה ולמה הוא לוחם.

צבאות ערב הוכו מכה קשה. קווי הגנתנו הוצבו בדרום על תעלת סואץ, במזרח על הירדן ובצפון במרומי רמת הגולן. הסכנה המיידית חלפה, אך השלום טרם בא.

עוד טרם חלפו ארבעה חודשים מהמלחמה ואנו עדים לתקריות גבול בדרום וחימוש פעילות חתרנית במזרח. עלינו להתמודד גם לאחר מלחמה זו בבניית כוחנו הצבאי והאדרתו; עלינו להמשיך ולטפח כוונות לקיום הבטחון והשקט לאורך הגבולות ובפנים הארץ.

אנשי צבא הקבע, חיילי החובה, אנשי המילואים, תושבי ישובי הספר ושוטרי משמר הגבול, שנת תשכ"ז היתה שנת מבחן המלחמה הגדולה של מדינת ישראל; שנת תשכ"ח תהיה שנת המבחן ליכולתנו לבסס הישגי מלחמת ששת הימים.

השלום והמנוחה טרם הגיעו לאזורנו ועלינו לערוך עצמנו לקראת העתיד. כשם שעמדנו בעבר, נדע לעמוד גם בעתיד.

בברכת שנה טובה

יצחק רבין, רביאלוף
רמטכ"ל

ט"ו שנים לפטירתו

נוער שמע!

מישהו אי שם מחזיק את מאזני היינו בידיו.
וכפות המאזנים עולות ויורדות, יורדות ועולות.
על כף האחת — שואת ישראל, תקומת ישראל ומלחמת ישראל.
ועל הכף השניה: תככי מסחר ופוליטיקה. והתככים — משקלם
כבד מאד.

נוער זכור:

בבוא השעה, השלך על כף המאזנים, השלך עצמך בכוח ובאומץ!
זה יכריע, המאזן ישתנה!

יצחק שדה

מלחמת ששת הימים היתה בעצם המשך הקו אשר התווה, בשעתו, יצחק שדה, כמפקד וכדמות מחנכת לכולנו, בצבאה של המדינה-בדרך ובצה"ל בראשית דרכו.

הייתי צעיר כאשר הקים יצחק את „הנוודת“, הייתי עדיין צעיר כשקם הפלמ"ח, ורק לקראת סוף ימי המאבק ומלחמת העצמאות, ניתנה לי הזכות להיות אתו במגע קרוב יותר. ניצבת לפני דמותו כמפקד, כהוגה וכאיש המעשה הצבאי. דמות ססגונית רבת-פנים היה. מעטים המפקדים המטביעים חותמם ומשאירים בעקבו-תיהם תמרורי-דרך הן בקו המעשה, הן בקו הבניה והן בקו המחשבה. אחד מן המעטים הללו בדרך התפתחותו של צה"ל היה יצחק שדה.

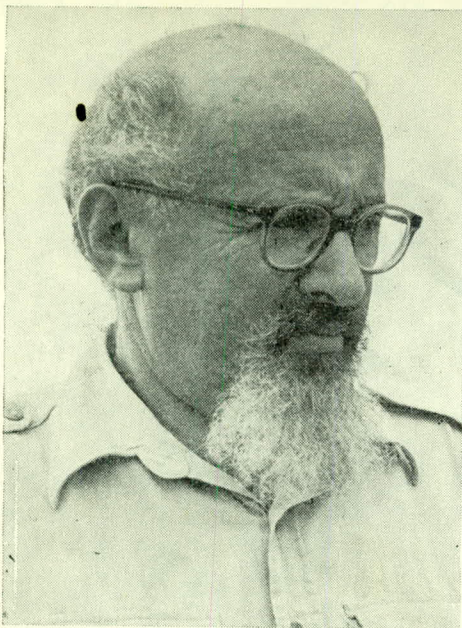
לא אתעכב על „הנוודת“, על היציאה מן הגדר, והחריגה מן השגרה, את החיפוש אחרי האויב. אציין רק את הקמת הכוח המגוייס העברי העצמאי — את הפלמ"ח. גם בכך היתה העזה, גם בכך היתה חריגה מעבר למובן ולמוסכם ואולי, גם, מעבר לנראה כניתן להשגה באותה תקופה. אך מה שקושר אותו יותר מכל למלחמת ששת הימים הוא, כי על אף היות יצחק שדה אבי לוחמת הלילה בתוכנו, אבי הלוחמה הזעירה, ידע להיות גם אבי הלוחמה המשורינת. ואני זוכר כיצד בהיותי קצין מבצעים של אלוף יגאל אלון בא יצחק שדה לפני מבצע „יואב“ והציע לנו לתקוף מערך מבוצר בהתקפת יום, באמצעות החטיבה המשורינת כפי שהיתה לנו אז. התקפה זו נכשלה, כשם שלעתים נכשלים נסיונות נועזים, עד אשר מוצאים את המסילה הנכונה. יצחק שדה ידע להסיק את המסקנות מאותו כשלון, לעשות לתיקונו וידע להוכיח, כעבור שבועות מעטים בלבד, את צדקת דרכו, ואת יכולת השריון ועוצמת האש, בסיוע אוירי, להבקיע מערך מבוצר. הוא עשה זאת בכיבושה של אותה מפלצת אשר איימה על ישובי הדרום ב-1948, הלא היא משטרת עיראק-סואידן.

מלחמת ששת הימים, מבחינות רבות מאוד היתה המשכם, ניצולם ופיתוחם של אותם גרעינים קטנים, של אותה רוח, של אותה תפישה אשר התגלתה, ולוא גם בחיתוליה, באותה תקופה.

ועוד דבר, אשר לו חשיבות לא פחותה מידע צבאי. כוונתי לאוירה אשר ידע יצחק שדה לקיים סביבו: היתה זו אוירה של טיפוח, אוירה של מתן עידוד, אוירה של יכולת לסייע לך גם כאשר מעדת. איך ידע, כמו אב, לטפח מפקדים, איך ידע „לתת על הראש“, אבל עם זאת גם להראות לך את המוצא החיובי לגבי הדרך הלאה.

(מדברי הרמטכ"ל, רב-אלוף יצחק רבין לזכר י. שדה, 12.9.67)

שבילי גבורה

הגבורה אינה פסגה. היא דרך העפלה. דרך שאין בה קפיצות.

גם בה, כבכל דרך, יש הסתעפויות. עתים ההסתעפות מובילה מטה. דרך הגבורה הצרופה היא זו המוליכה כל הזמן בכיוון אחד — אל ראש ההר.

היסוד שבגבורה אינו אומץ, אלא הנכונות להקרבה עצמית. לאומץ שבגבורה יכול להגיע גם האיש המפחד, אם חזקה בו נכונות ההקרבה. הפחד הוא מעצור, והאיש הנכון יתגבר גם על המעצור הזה.

הגבורה אינה מושג צבאי. כל מקום שאתה מוצא בו הקרבה, גם גבורה תמצא שם... גיבור הוא גם המתיישב החלוץ, גם איש הרוח החי למען רעיונו ומפעל חייו. אנו רגילים ליחס את מושג הגבורה לצבאיות, והסיבה מובנה: מהלוחם נדרשת הסכמה למפרע להקרבה מכסימלית, לקרבן חיים. אך אין זו הדרך האחת. אלפי שבילים מוליכים למעלה. הגבורה, כמו כל כשרון, אינה רכוש פרטי. היא סגולה המעשירה את הכלל. לכן נפשנו סולדת מגנדרנות והתפארות של אנשים אמיצים. בכך הם מרחיקים את עצמם מהפסגה.

לא הפחדנות היא היפוכה של הגבורה, אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה. אין גבורה בבנדיטיזם, אף לא בנועז ביותר. הגבורה היא קודם כל מידה מוסרית.

הגבורה, שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה. היא אינה מתאכזרת. זו היא הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת.

דרכה האנושית ביותר של הגבורה היא השליחות. יש עושה למען הכלל ופעור לתו משתבשת ביסודות זרים כמו יהירות, סיפוק יצרים, רצון להשתלטות, אנוכיות קיבוצית של קבוצה קטנה. ואז מופיעים גם הסימנים החיצוניים: פגיעות בבלתי אשמים, אכזריות מיוחדת, אי-נקיון בבחירת האמצעים, אי הערכת החיים.

לא כן הוא השליח. הוא פועל רק בשם שולחיו, ולמען שולחיו. אין גבורה בלי מטרה הומאנית ובלי הומאניות, כי עיקרה חיוב החיים. לכן קשה לו לאדם המחונו בסגולת הגבורה להרוג. הוא מגיע לכך רק באין מוצא אחר, כשאינו צל של ספק בצדקת ההריגה, כשהמעשה נחוץ למען החיים.

ההקרבה איננה התבטלות. אין היא מבקשת את טשטוש עצמיותו של האיש. רק אדם שיש לו הרבה יכול לתת הרבה והאישיות הדלה אין בה כל טובה לכלל.

ארצנו תדרוש כוח הקרבה רב מן הנוער שלה. משום כך נחוץ לה נוער עשיר-רוח, צמא חיים ואושר, ונכון להקריב את אשרו ואת חייו.

הבור לא יוכל להיות גיבור, כי הבורות היא חוסר-ענין למסובב אותך. חוסר-ענין הוא חוסר-אהבה, ובאין אהבה אין הקרבה ואין גבורה.

דרכנו היא דרך השליחות: על כל אחד מאתנו לראות את עצמו שליח ולפתח את כל כוחות נפשו ושכלו, את כל כושר הקרבתו, למען השליחות. קשה הדרך אבל היא הנכונה, ורק ההולך בה אל הפסגה הוא בלבד נושם לרווחה אויר צח של חיים עשירים ומלאים.

מנהיגות בצבא

מאת מפקד

השאלה: „לאיזו רמה יכול הוא להגיע במנהיגותו?” — תהא התשובה כי הדבר תלוי ביכולתו האינדיבידואלית, ובכמות העמל והמאמצים אשר יהיה מוכן להשקיע לפיתוח תכונותיו. זה כל אדם בעל נטיות טבעיות למנהיגות והוא אדם ישר, נבון ואמיץ אפשר לטפח אותו למנהיג צבאי.

מסלול הכשרת המפקדים בצה"ל מאפשר לחייל, כבר בשלב מוקדם למדי, לפתח — כמעט אוטומטית — את כושר מנהיגותו. כל חייל הנראה מתאים לפקד על כיתה נשלח לקורס מ"כים — וכל המוכיח בקורס זה את כושרו הלכה למעשה זוכה לסיימו. הוא הדין לגבי המועמדים לקצונה, סיכוייו של הקצין הצעיר הניחן בתכונות הנזכרות לעשות את דרכו בצבא־הקבע — הם רבים למדי, ובייחוד בתקופה הנוכחית, לאחר הניסיון־הקרבי אותו רכשו להם מרבית הקצינים הצעירים ובטרם נפתרו בעיותינו הבטחוניות הבסיסיות.

לימוד ההיסטוריה, ובפרט תולדות חייהם של מנהיגים צבאיים, בני־דורנו ובני דורות קודמים, יש בו כדי לסייע לפיתוח כושר המנהיגות. כן עשויים לסייע לכך במידה רבה התבוננות בדרכי חבריך לפיקוד. בדרך זו יוכל הקצין להתגבר ביתר קלות על בעיות שונות העלולות לצוץ בפניו בתחומי המנהיגות, בהמשך פעולתו. עליידי יישום צעדים חיוביים של מפקדים אשר נודמן לו לפגשם ולהתבונן בהתנהגותם, או תגובותיהם של מפקדים שקרא או למד על

מנהיגות צבאית אינה „מקצוע” שאדם יכול להחזיק ליט בלבד יום אחד כי ילמד אותו וייעשה מנהיג; כדי שיוכל להגיע למנהיגות הכרח שתהיינה באדם התכונות היסודיות, אשר תכשרנה אותו לכך. כבר בשלב מוקדם למדי בדרכו הצבאית של החייל ניתן להגיע למסקנה לגבי מידת התאמתו או אי־התאמתו לתפקידי־פיקוד. אם ניחן האיש בנתוני־היסוד הדרושים אפשר לשכלל את כושר מנהיגותו ולהעמיקו על ידי שיטות־הדרכה מסויימות; אך מעל לכל — עליו לעשות זאת בעזרת לימוד עצמי.

התכונות החיוניות למנהיג צבאי ופיתוחן

נהוג למנות את התכונות החיוניות למנהיג צבאי בסדר־העדיפות דלהלן: יושר־לב; בינה; אומץ־לב; מיומנות מקצועית־צבאית; מרץ ויוזמה; גישה לבעיות־אנוש.

אם אין לאיש נטיה להנהיג אחרים והוא חסר תכונות־אופייניות מסויימות, אין דבר שיוכל להפוך אותו למנהיג. אך אם יש לו נטיה להנהיג אנשים, להדריך ולהובילם, ואם הוא אדם כן כלפי עצמו ונבון, ונוסף על אומץ־לב אורחי — הדרוש למנהיגות מכל סוג שהוא בחיים — ניחן הוא גם באומץ־לב פיזי־צבאי, ניתן בהחלט לעשותו למנהיג צבאי. אם תתעורר

התכונות החיוניות למנהיג צבאי: יושר־לב • בינה • אומץ־לב • מיומנות
נוקצועית־צבאית • מרץ ויוזמה • גישה לבעיות אנוש

המוכשרים ביותר ההזדמנות לבחון את יכולתם בהנהגת מסגרות בקנה-מידה גדול, ולהתנסות בפתרון בעיותיהם. אין, כמובן, כל אפשרות לקנות ניסיון ולקח כאלה באמצעות עיון ולימוד תיאורטיים ואף לא בתרגילים טקטיים ללא-גייסות. מנהיג אשר לא ניתנה לו אפשרות להתנסות באלה — כושר מנהיגותו יהא לקוי, והוא לא יגיע לעולם למיצוי יכולתו המקצועית. בכל תקופת קיומו, התברך צה"ל בהזדמנויות הרבות שניתנו למפקדיו להתנסות, הלכה למעשה, בפתרון בעיות פיקוד וכל הכרוך בהן — תוך שיתופם בתרגילים וב-תמרונים. ואם כי אין בנמצא תרגיל או תמרון אשר ישתוו למלחמה, מכל מקום ישנם במלחמה קרבות לא-מעטים בהם חש מפקד בפועל-ממש כי תרגיל זה או אחר בו השתתף — מסייע לו סיוע מוחשי בהנהגת כוחותיו בלחימה.

הנהגתן של עוצבות ברמות מסוימות, כגון עוצבת-שריון, היא בעיה נכבדה ומורכבת למדי גם כאשר אין אויב לפניך. ואם המנהיג, המפקד, אינו מתמצא בשביליה ואינו בקי ומנוסה בתפעול עוצבה כזו — ברור כי קשייו והתלבטויותיו בהנהגתה מול אויב יהיו גדולים ומכבידים ביותר; ואולם אין הדבר כן אם התנסה אותו מפקד בהובלת כוח כזה ובהפעלתו. או פטור הוא מהתלבט כיצד מטפלים בכוח של 100 או 200 טנקים ויותר, כיצד מניעים כוח כזה, כיצד פורסים אותו ומהי הדרך להביא לידי ביטוי יעיל כל טנק וטנק מתוכו. תגובותיו וטיי-פולו בחלק גדול מן הבעיות המת-עוררות הן בגדר שגרה, ועיקר בעייתו תתרכז בשאלה כיצד ליישם, על הצד הטוב ביותר, את הפעלת הכוח מול האויב. ואכן, על המפקד להשקיע כל מאמציו בניהול הקרב בלבד וכל יתר

הבעיות צריכות להיות בגדר שגרה. ואכן, צה"ל הצליח לע-שות זאת בנאמנות אף כי התרגול הרב גרם לו קשיים מרובים בשל היותו נתון ללא הרף כמעט בכוננות ובהתכוננות — שהרי כל תרגיל פוגע בכשירות הרכב, במלאי התחמושת ועוד כיוצא באלה. אולם תרומתם של תרגילים כאלה, מחד-שת, אמנם, פחות על-ידי הדרגים הנמוכים — אך רבת-ערך היא לגבי המפקדים בדרגים הגבוהים, ויש לקיימם בהתמדה על אף הקשיים.

בעיות-אנוש ודוגמה אישית

תכונות נוספות חיוניות למנהיגות צבאית הן המרץ והיוזמה, בגילויין בתחום הפיזי כבתחום הרוחני, הכרת בעיות-אנוש

אודותם — יכול הוא לסגל לעצמו גם טכניקות של תגובות מתאימות למצבים אלה או אחרים. אדם הניחן בתכונות הבסי-סיות הדרושות למנהיגות — יגיע לכך בכל הנסיבות, גם בלי שהיתה לו הזדמנות ללימוד תיאורטי. כתוצאה מניסיונו האישי יגיע לרמה נאותה; אך ברור כי במקרה זה ישגה בדרכו פעמים רבות. טעויות שהיה יכול להימנע מהן, אילו למד משגיאותיהם של האחרים, חבריו או קודמיו, בלא להיזקק לעמוד על הדרך הנכונה משגיאותיו שלו דווקא.

מיומנות צבאית-מקצועית

בקיאות ומיומנות צבאית-מקצועית היא תנאי הכרחי למנהי-גות צבאית; שכן אין די בכך שהיא האדם נבון, הגון ואמיץ ובעל תכונות מובהקות להוביל אנשים ולהנהיגם. אם רצונו להיות מנהיג צבאי, חייב הוא להיות בעל-מקצוע מעולה בתחום תפקידיו.

בצדק ייאמר, כי אדם הניחן בתכונות אשר עשויות להקנות לו את כושר-המנהיגות הצבאי אין ספק כי ישקוד גם על לימוד הצד המקצועי-הטהור של הנושאים עליהם הוא מופקד. אולם לא תמיד כך המצב. ישנם אנשים שהתכונות הדרושות למנ-

„כל חייל הנראה מתאים לפקד על כיתה נשלח לקורס מ"כים — וכל המוכיח בקורס זה את כושרו הלכה למעשה זוכה לסיימו. הוא הדין לגבי המועמדים לקצונה...“

היגות הן אמנם חלק בלתי-נפרד מישותם, אולם בבואם לעסוק בצד המקצועי-צבאי המובהק — מתברר כי לא תמיד יורדים הם לעומק הבעיה. כמרכן אין הפרט, ואפילו יהא קצין בצבא, יכול ליצור לעצמו תנאים להשתלמות צבאית מעשית. על הצבא, ועל מפקדיו ביחידה בה הוא משרת, ליצור לו את התנאים לכך. רק ביזמתם ניתן לארגן קורסים, תרגילים, השתלמויות ושאר אמצעי-הדרכה הדרושים למנהיג לעתיד, אשר באמצעותם יוכל לרכוש לעצמו את הידע והניסיון הדרושים.

הצבא חייב לתת דעתו על תרגילים ברמה גבוהה, כגון תרגי-לים עוצבתיים ועל-עוצבתיים. תרגילים אלה הם תנאי לפי-תוחו של המנהיג-בשדה. בלעדיהם לא תהא אף לאנשים

המפקד הוא המוביל אישית, פשוטו כמשמעו, את אנשיו בקרב

שיטה זו. אך ככלל, כדוקטרינה, לא נתקבלה עדיין ולא ירדה בי צינורות-הפיקוד אל כל היחידות.

בפעולות התגמול ובמערכת "קדש" נתגבשה התורה, נתקבלה על דעת הכל ונשתרשה. כיום יודע כל המקבל עליו להיות מפקד בצה"ל כי ההליכה בראש הכוח בפעור לות-לחימה היא חלק בלתי-נפרד של מנהיגות-הקרב. כל עוד נתר-ניהמלחמה בתנאינו הם מלחמת מעטים מול רבים — תישאר תורה

זו בתוקפה. ורק היא תוכל להביא לידי תוצאות מזהירות במלחמה לצבא קטן כצה"ל. נכון הוא כי בשל כך נגרמו לנו, בממוצע, אבידות רבות בקרב המפקדים; בעוד שבצבאות העולם מקובל לראות כסביר יחס של 10% קצינים בין הנפגעים, הרי בצה"ל היחס הוא פי שניים וחצי. אולם אילולא זאת, לא היה צה"ל משיג את אשר הושג בפעולות התגמול, במבצע "קדש" ובמלחמת ששת-הימים.

ידיעת הטכניקה — אף כי אינה "תכונה" במובנו המדויק של מונח זה — חשובה מאוד לכל תפקיד.

על המפקד לטפח את מנהיגותו של כל שכבות המפקדים שהוא ממונה עליהם, ועליו לשאוף להגיע למצב בו תהא תכנית הפעולה שלו תוצר קולקטיבי של קציני-מטהו ושל מפקדי-המשנה אשר לו. הרגשתם של קציניו, כי תכנית מפקדם היא גם פרי-רוחם, יוצרת בקרבם הזדהות עם התכנית. ואך טבעי הוא לצפות כי מפקד המזדהה עם התכנית אשר עליו לבצע — יוציא אותה לפועל ביתר נאמנות מאשר קצין שלא ניתן לו לתרום לגיבושה.

לכאורה, קיימת סתירה בין דמותו של המפקד, המנהיג-הצבאי — לבין אדם המתיעץ עם פקודיו ומעודדם להשמיע באוזניו דעות שונות ונוספות. אולם, בשלב בו שוקד המפקד על גיבוש תכניתו — אין בכך כל סתירה. אדרבא, מנהיג-של-ממש, המשוחרר מרגשי נחיתות ומחששות לגבי מעמדו, ירשה לעצמו לשמוע כל דעה ולאמץ לו מרכיבים מועילים מבין כל הדעות התורמות לעניין, מבלי שיהא עליו לחשוש פן כבודו ייפגע משום-כך או ש"כתר" התכנית הטובה ייחס לעוזרו או לחלק מהם.

בכל תחומי החיים נמצא, כמובן, מנהיגים שאינם נוהגים בדרך זו, וטעמים שונים לכך: מנהיג אחד סבור כי הוא העליון בחבורה ואינן-בלתו, והסובבים אותו אינם מסוגלים לתרום דבר לתכניתו. אחר חושש, אולי, מן ההיפך הגמור: שמא תהיינה תרומות האחרים ומחשבתם טובות משלו... זה וזה

וגישה אליהן. ניתן לפתח תכונות אלו בעזרת לימוד תיאורטי, וכמובן ניסיון מעשי. כל מנהיג, בכל רמה שהיא, הנמצא בצבא כעשר שנים — רוכש לו בקיאות רבה בתחום הפסיכולוגי. הכרת בסיסו התיאורטי של תחום זה עשויה להקל עד מאוד בעבודה המעשית. ההדרכה הניתנת לכך בבית-הספר לקצינים, על-ידי הצגת בעיות לצוערים והדיון בפתרונות המוצעים על-ידיהם — מהווה הכנה והכשרה בעלות-ערך למילוי תפקידם כקצינים.

השיטה שפותחה בצה"ל, המיוחדת במידה רבה רק לה, הצדיקה את עצמה בתנאים הקיימים. העקרון עליו היא מושתתת הוא הדוגמה האישית. המפקד הוא המוביל אישית, פשוטו כמשמעו, את אנשיו בקרב. בתחום זה ניכר שינוי מעניין בין מלחמה למלחמה לגבי רמת הדרג המוביל. בתש"ח היה זה דרג המ"מים והמ"פים; רק לעתים נדירות היה המג"ד מוביל אישית את גדודו בקרב (אף כי היו גם גדודים כאלה); במערכת "קדש" חל כבר שינוי מסוים, ודרג המג"דים, בעיקר בכוחות השריון, הופיע במרבית הקרבות בראש היחידה; ואילו בתשכ"ז היה הדבר מקובל ומובן מאליו (והיו אף מקרים שגלשו אל מעבר לדרג זה). אין פירושו של דבר כי המג"ד ישמש כגשש של הגדוד או כי ייצא לפניו בעת התנועע. עליו להימצא בין החלוץ או הפלוגה המובילה לבין הגוף העיקרי, ובשעות משבר או הכרעה הוא יימצא מייד בקו הראשון ממש.

העובדה שהדבר לא היה מקובל עלינו בתש"ח, אין גלגלות בה אותות לממצאים שליליים. עלינו לזכור כי בהיותנו חסרי-ניסיון בניהוג צבא, בעיקר מרמת גדוד ומעלה, העתקנו רבות מצבאות אחרים, ועל פי דרכם ניהלנו את קרבותינו הראשונים. אכן, כבר אז נמצאו מפקדים אשר חשו ותבעו, כי בנתונים של צה"ל יש לטפח אורחות-מנהיגות מיוחדים, ההולמים אותו ואת תנאיו; והיו כבר אז יחידות בהן הוחל בפיתוח

העניין מחייבת אותו לשוב ולעורר את תשומת-לבו של המפקד לנקודה זו או אחרת בתכנית — והזמן מתיר זאת — זכותו לעורר את הנושא מחדש. אך אם שמע המפקד את דעתו מחדש והחליט כפי שהחליט — עליו לדבוק בהחלטה, ולעשות כמיטב יכולתו למען ביצועה המושלם.

המפקד וקציני-המטה

לעתים קרובות נשמעת השאלה: היש סתירה בין מפקד לבין קציני-מטה — ומהן התכונות המאפיינות את האחד ואת האחר. מפקדים טובים באמת הם אלה שניחנו בתכונות המאפשרות להם להיות מפקדים וקציני-מטה כאחת; אך לא כל אדם נת-ברך בתכונות רב-גוניות במידה כזו. אם נחזור לתכונות הדרושות למנהיג, הרי אדם הניחן בתכונות אלו הוא גם איש-מקצוע ישר ואמיץ — יוכל, בודאי, לסגל עצמו לתפקידי מטה. אולם, כדי להיות קציני-מפקד עליו להיות ניהן גם בנטיה טבעית ובתכונות-אופי להוביל אנשים ולהנהיגם. כאן צריך אדם לקבל החלטות שהוא — והוא בלבד — אחראי להן. בלעדי זאת לא יוכל לעולם להיות מפקד. וכאן נעוץ השוני בין הקציני-המפקד לקציני-המטה. בעוד אשר המפקד הוא המח-ליט, הרי החלטותיו של קציני-המטה ניתנות כולן בשם מפקדו.

חוטאים לעקרון החיוני של ניצול הידע והיזמה של עוזריהם — שהרי קציני-המטה ומפקדי-המשנה ברמות הבכירות הם מפק-דים מנוסים, בעלי-דעות מקוריות, אשר ניצול ניסיונם והידע שלהם לא זו בלבד שמועיל אלא, לעתים קרובות, חיוני ל-גיבושה של תכנית טובה.

לא אחת יקרה כי המפקד מסכם תכנית כלשהי, וזו אינה תר-אמת את השקפותיהם ודעותיהם של עוזריו. עתה יהא עליו לרתום את הקצינים, כולל אותם שחלקו על הדרך בה בחר, לביצועה המושלם של התכנית במלוא מרצם וכוחם, וללא שמץ הסתייגות. כאן עומדת מנהיגותו למבחן: מפקד שהוא מנהיג, יתגבר ללא קושי רב על נטיותיהם השונות של אנ-שיו, יזכה בתמיכתם ובעזרתם, וינהל את הקרב בעוז — עד להצלחה ולהכרעה. ואילו כאשר אין אותו מפקד מנהיג מטבעו, ויקנן בו חשש מפני אנשים — ברור כי ינהל את הקרב בהססנות, הצופנת סכנה למשימתו ולחייליו.

לאחר שנפלה ההכרעה בדיונים, והמפקד הודיע את החלטתו — שוב אין מקום לספקות או לבלבול. על כל קציני-מטהו ומפק-די-המשנה לפעול ולעבוד עתה אך ורק על-פי הדרך עליה החליט המפקד ולעשות כל שבכוחם למען ביצוע החלטתו על הצד הטוב ביותר. בעת קרב ומלחמה או בעתות שלום, יש

החלטות חיוניות ובעלות חשיבות מכרעת אין הוא מקבל לבדו אלא מביאן בפני מפקדו בצירוף המלצות, והלה הוא המחליט — והוא האחראי לכל מעשה או מחדל. לכן, גם אם מחונן קצין מסויים במידה יוצאת-מין-הכלל באחדות מן התכונות הנזכרות לעיל, הרי אם חסרה לו הנכונות לקבלת הכרעות גורליות ואחראיות והיכולת לכך — יתכן שיהא מצויין במטה, אך מכל מקום לא יצטיין לעולם בפיקוד.

*

שירות במטה הוא שלב חשוב מאוד בדרך הכשרתו והכנתו

לפעול ולבצע כל החלטה ללא דיחוי. לאחדים בקצונה הבכיר-רה של צה"ל זכור עדיין טיעונו המתמיד של אורד וינגייט בשעתו, כי אויבתה של כל תכנית צבאית מוצלחת — היא תכנית „טובה ממנה“. כאשר העת היא לקום ולבצע — יש לקום ולבצע ותו לא ואין כל הבדל אם המדובר בהחלטה שהיא בתחום המבצעי או בתחום המנהלי.

אמנם, בימי שלום קיים לפעמים „זמן ומרחב“ בין ההחלטה לבין מועד הוצאתה-לפועל, שכן תחולתה על פעולות שבעתיד. אם יקרה, בנסיבות כאלה שקציני-מטה משוכנע כי טובת

של מנהיג-מפקד לדרג הבא של פיקודו. ישנם דברים רבים הנראים מנקודת-ראות שונות — כאשר מביטים עליהן באורח-ראיה שונה. כך נראית עבודתו של קצין-המטה אחרת בעיני המפקד הנושא באחריות פיקודית, ואשר לא שירת מעולם במטה, מאשר בעיני מפקד אשר שירת הוא עצמו כקצין-מטה. למשל, מג"ד אשר עשה את דרכו הצבאית בשלבי העליה המקובלים — מ"מ, מ"פ, סמג"ד, לא אחת נראות לו ההוראות והפקודות והקצאת האמצעים מן הרמה שמעליו, דהיינו, מן החטיבה — כתלושות מן המציאות, ומושגות על חוסר-הבנה לגבי הנסיבות בהן שרוי הגדוד — ולעתים אף שרירות-תיות ממש. אך שונה הדבר אם הספיק אותו מג"ד לשרת בתפקידי-מטה כלשהם — כגון, למשל, כקצין אג"מ בחטיבה, או התפתח אצלו, ללא ספק, יחס שונה אל ההוראות ואל הקצאת האמצעים מן החטיבה לגדוד — והוא יזכור כי סביבו מצויים גדודים וגופים נוספים, אשר החטיבה חייבת להביאם בחשבון ולדאוג להם.

הוא הדין לגבי קצין-מטה. אם לא שימש מעולם בתפקיד פיקודי — רק בקושי יתגבר על הרושם כי המפקדים הם ה"פרימונות" ועם זאת — לא-יוצא-לחיים שאינם יודעים כיצד לנצל ניצול טוב ויעיל את האמצעים שהועמדו לרשותם. קצין-ני-מטה, שהתמונה במלוא היקפה אינה עומדת לנגד עיניהם, סבורים לעתים כי אילו היו הם עצמם המופקדים על הביצוע, היו עושים את המלאכה בצורה נאותה יותר מאשר המפקדים והמבצעים. ואילו המפקד, המבקש אמצעים לפעולה, נדמה לו כי היושבים במטה מתווכחים ויכוחים תיאורטיים ואינם מבינים את המתרחש ביחידות.

בין שני תפקידים אלה — הפיקוד והמטה — קיים פער אובייקטיבי, שהדרך היחידה לצמצמו ולהתגבר עליו היא הרוטציה המציבה כל מפקד למשך זמן מסוים לתפקיד במטה הגבוה מעל רמתו הפיקודית של הקצין המדובר. הרוטציה בכל הרמות רק היא התרופה לאי-הבנות המשתררות בין המפקדים לקציני-המטה, אי-הבנות העשויות להיות טבעיות ומובנות ואשר אין דרך אחרת להימנע מהן במסגרת הצבאית. אלוף פיקוד או קצין אג"מ פיקודי או כל קצין מתאם אחר במפקדת-פיקוד, טוב אם ישרתו קודם-לכן בתפקיד מטכ"לי, ובהקבלה לכך, טוב אם הדבר ייעשה בכל הרמות, עד לגדוד ולפלוגה. מ"פ שהיה לפני כן קצין-מבצעים או קצין-מודיעין גדודי — יבין טוב יותר ובקלות-יותר את שיקולי מפקדת הגדוד ואת החלטותיה.

משמעת

בנושא עתיק-יומין זה עליו מושתתים הצבאות, חוזרים הכל לדוש מפעם בפעם, ומעלים מחדש את השאלה: איזהו סוג המשמעת שיבור לו הצבא?

הניסיון הוכיח מעבר לכל ספק כי צבא אשר הושתת על משמעת עיוורת — לא יוכל לקיים את המשמעת ברגע בו גברו הסכנות והפחדים של שדה-הקרב על פחדו של הפרט מפני איומי העונשים שבהפרת המשמעת הצבאית.

מבחינת סממני המשמעת החיצונית — היו צבאות האויב ממושמצים יותר מאשר צבא-ההגנה-ישראל. בטקסים ובמצע-דים, בהצגת תרגילי-סדר, בהצעדה ובלבוש — עלו חיילי האויב עלינו. אך כל אלה נשברו עד מהרה ברגע ש"מקל-החובלים" של המפקד נראה בעיני החייל הערבי מסוכן ומדאיג פחות מן האויב שממולו. באותו רגע עצמו נעלמה המשמעת הכפויה, היחידה חדלה להיות גוף צבאי — והחייל חדל להיות חייל-לוחם.

המשמעת הצבאית חייבת להתבסס על הכרה ברורה בעובדה כי עיסוקו של הצבא הוא הלחימה, וכי בקרב יש לפעול על-פי החלטת איש אחד — המפקד. בעת הקרב אין פנאי להתיעצויות, לאסיפות או לערעורים, והחלטתו של איש אחד היא הקובעת והיא פסק אחרון לפיו יש לפעול. זוהי המשמעת האחת, הרצויה והטובה, וצבא אשר הגיע להכרה זו יעמוד במבחן בשדה-הקרב.

ההתגברות על הפחד, הפוקד כל אדם בשדה-הקרב, היא במידה רבה תוצאת הרגל, ובכך טמונה חשיבותם של הסממנים החיצוניים שבצבא. ההרגל שהוטבע בחייל לענות ב"כן, המפקד!" — ההרגל להצדיע, להופיע בלבוש מסודר ובחגור הדוק ונאות — אין להם ערך כשלעצמם. אולם ערכם המכריע טמון בתחושה התת-הכרתית שהם מקנים לאיש-הצבא להגיב בכל הנסיבות באורח מסוים על תופעה מסוימת.

גם סממני המשמעת החיצונית חייבים להתמלא תוכן. אם נרגיל את החיילים להצדיע מעשה מוכני, כגלמים, לא נשיג על-ידי כך את המשמעת הרצויה. אך אם יבינו כי זהו אחד הביטויים לצורך לפעול על-פי החלטת איש אחד במסגרת הצבאית — וישנם דברים אשר נכנסים במשך הזמן בדם — ברור כי הקרן תישא פרי בשדה-הקרב. הכרתם של החיילים בצורך למלא את פקודת מפקדם היא המאפשרת לנו לשלוט בשדה-הקרב שליטה גמורה, ולהיות סמוכים ובטוחים כי פקודה היא פקודה וכי הביצוע יבוא מיד בעקבותיה. ואם ימצא עוד מי שיקשה וישאל כגון "הכרה או משמעת — איזו מהן עדיפה?" — תהא התשובה חדה וברורה: אין כל סתירה ביניהן, והדגש חייב להיות מושם שווה על שתיהן גם יחד.

מנהיגותם של המפקדים בצה"ל ושיטת טיפוחה — לא הכזיבו. הם עמדו במבחן המלחמות בהצלחה. יש מקום להעמקת הידע, לשקידה על לקחי-מלחמה ולטיפוח השתלמות בלתי-פוסקת על-ידי קריאה וחשיבה עצמית.

לייל החפירות

מאת נ. ברקאי

הרשימה שלפנינו מתארת את פעולת הכוח הרגלי בכיבוש מתחם אוס-כתף, במסגרת המתקפה של אוגדתו של האלוף אריק שרון.

במתקפה זו השתתפו: כוח צנחנים, אשר הונחת במסוקים בעורף המתחם ופשט על עמדות הארטילריה (תיאור הפשיטה הופיע בחוברת קפ"ה—קפ"ו); כוח רגלי, אשר ביצע את ההבקעה (תיאור ההבקעה מובא ברשימה זו) וכוח שריון, אשר סייע להבקעה, פרץ ולחם נגד שריון האויב (התיאור על-כך יובא באחת החוברות הקרובות).

מתחם אוס-כתף הוא אחד המתחמים המבוצרים ביותר בסיני, ובו נערכו: חטיבת חיל-רגלים מוגברת, כ-88 טנקים, שישה גדודי ארטילריית-שדה, ארטילריית ג"ט ונ"מ ועוד.

במבצע „קדש" לא הצליחו כוחותינו לכבוש את אוס-כתף, והוא נפל רק אחר כיתורו.

קרבי-הרגלים של עוצבת קותי באוס-כתף

הכביש, ותוך קיצור טווחים החלה לחפש מטרות לבוא עמהן במגע. הפלוגה האחרת גלשה לשטח הנחות של הבקעה רחבת-הידיים, ואחר התפרסה וחשפה עצמה מכל העברים — כדי להעניק לתותחיה טווחים יעילים.

סופת-החול התחוללה בד-בבד עם יריות-הגיוש הראשונות, ואחר גברה והלכה כשתמרות-האבק מתחת לשרשרות-השריון, עשן-הירי והשמש המסנוורת מדרום-מערב — מצטרפים למסך-אובך מסמא ואטום.

שלוש שעות ומעלה השתוללה הסופה. ב-1630 לערך, שככה לפתע. המסך עלה, הראות נתבהרה, ואז — בבת אחת — התלקח הקרב בכל עוזו. איפה אישם גילו הטנקים נשק מצרי נגד-טנקים והקנים המצריים מצדם — את שרינונו של ששון.

ואולם — שעת ההתקפה טרם הגיעה. ששון פקד על התאפ-קות והורה לפלוגותיו להמשיך במגע ועם זאת — לשלוח לאחור מחלקה אחר מחלקה, לשם תדלוק ותחמוש לקראת הקרב הלילי.

בחסות דיונות-חול נישאות החלו צוותי-הטנקים ממלאים את תאי-התחמושת המדולדלים ואת מיכלי-הדלק המתרוקנים.

תוך כדי פעילות זו הרימו השריר-נאים את ראשיהם, ומבטיהם לכדו — באור הדמדומים — שדרת-מסע רגלית קרבה-ובאה אליהם. המראה היה מפתיע, כביר ומרטיט. לרגע קפאה הפעילות. ואחר-כך, באורח ספונטאני, יצאו השריונאים מן הטנקים ומן הזחל"מים, קפצו ל-קרקע ופרצו במחיאות-כפיים נל-הבות.

לא לפני-כן ולא אחר-כך היה שדה-הקרב המדברי עד למחזה שכזה.

השריון הריע לחיל-הרגלים; וחיל-הרגלים — אשר עמד לטבול באש אותה כבר חזה השריון על בשרו באותו יום — ספג אל קרבו את

משהגיעה השמש אל מרום הרקיע בצהרי 5 ביוני, נדם שאון-הקרב במוצב אוס-טרפה. גם הארטילריה המצרית הרחוקה, שהמטירה עד עתה ברד-פגזים על המוצב הקורס תחתיו, נשתתקה בהדרגה. שוב לא יכלה להציל דבר. רק שני טנקי-אויב, גורת-התותח הוחללית והמשאית מתוצרת בריה"מ, שעמדו כולם בלהבות, הוסיפו להתרסק בפרצי-נפץ עזים. על הכביש השסוע ועל תלוליות-החול שמשני עבריו, עמדו הטנקים כשמנועיהם דמומים.

מפאת השמים הכחולים הגיחו מטוסים — „אורגנים" ואחריהם „פוגות" — וחלפו ביעף נמוך מעל גדוד-שריון, כשכנפיהם מתנדנדות בברכת-חזק. מן העורף קרבו זחל"מים נוספים, בדהרה חופשית על-פני הכביש.

בראש המוצב הכבוש, ליד גיפ"סיר, ניצב מפקד האוגדה האלוף אריק שרון, ולצדו ששון, מפקד גדוד-השריון. משקפו-תיהם בלשו את האופק במערב-דרום-מערב, שם התמשך לאורך קילומטרים מתחם-הענק של אוס-כתף.

ושעה שירד אריק שרון בצעדים מהירים מראש המוצב אל זחל"מ-הפיקוד שלו, כבר שידרה רשת-הקשר של גדוד-השריון את פקודת-ההתקפה. פלוגת-טנקים ראשונה נעה בציר

מפקדת האוגדה

גדרות-תיל, נוקשים, חפירות בטון וקני-אש

המקום מאז, נדהמו כולם מאותו רושם: מתחם כזה, צריך היה לבלום ארמיה שלמה.

בעריכת המתחם נוצלה הטופוגרפיה ניצול מירבי. האגפים נשענו על מכשולים טבעיים בפני פריצות-שריון: דיונות-חול טובעניות בצפון, ושטח הררי, טרשי ומבוצר, בדרום.

בין האגפים המוגנים הללו נערך המתחם לעומק. החזית — ארבעה קילומטרים של רכס המתמשך מצפון לדרום — פנתה מזרחה בשלוש שורות חפירות לרוחב, זו מעל זו במדרון הרכס. במרבית חלקיהן היו החפירות בעומק קומת-אדם, מדופנות-בטון, מתעקלות וזרועות מצדיות מבוצרות של מקלעים ותותחים ללא-רתע. בין החפירות מוקמו טנקים מחופרים בעמדות-צריח ותותחים נגד-טנקים. מעבר להן, בעורף, במערב, רוכזו אגרופי-שריון ניידים. העמדות שבתוך החפירות, ביניהן ומעבר להן ערוכות היו לסיוע הדדי ולהנחתת „אש על מוצבינו“ במקרה שתיכבשנה והשטח של-מרגלות החפירות כלפי מזרחה, זרוע היה מוקשים.

כוחות השריון של אלוף שרון אמורים היו לאסור קרב על

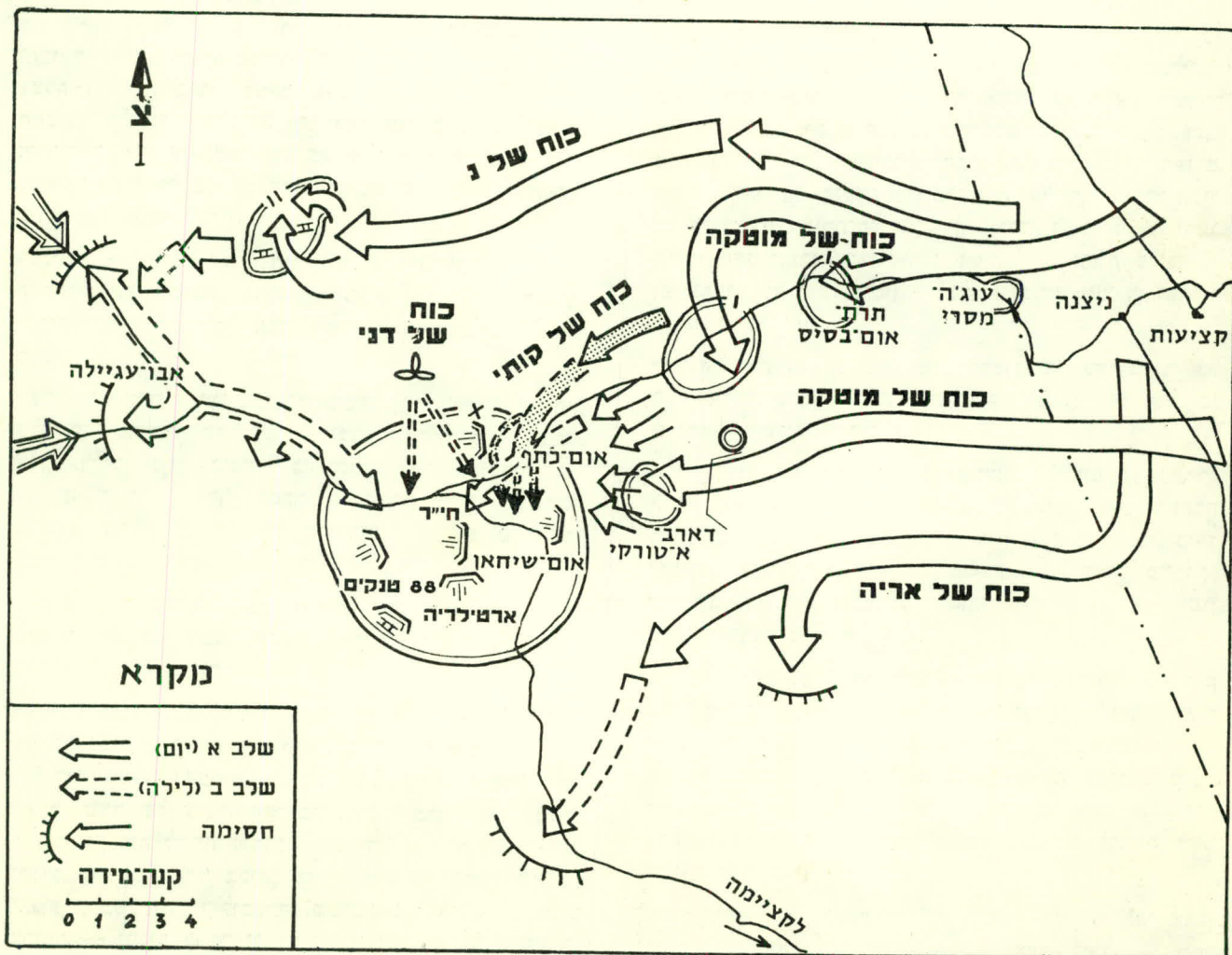
העידוד המלהיב ביותר שניתן להעלותו על הדעת בשעה של טרם-קרב. היה זה ביטוי נדיר לאחוות-לוחמים — חילות-צה"ל ערבים זה לזה. הרגלים ידעו כי המוצבים דרכם הגיעו לכאן נכבשו בשעות-היום על-ידי השריון. וה-שריונאים ידעו, כי בתוצאות לחימתם של הרגלים, בשעות הלילה, בחפירות המרחתיות של מתחם האויב שמנגד, תלוי גורל לחימתם-הם בשריון המצרי המצוי מעבר לאותן חפירות.

ארבעה קילומטרים של חפירות בטון וקני-אש

בוזכרוננו הקיבוצי של צה"ל חרותה היתה אוס-כתף כמסה מכאיבה ממצע „קדש“. או לא נכבש מתחם זה — ההתקפות עליו נשברו — אלא נפל, בעקבות כיתורו וניתוקו מן העורף. הזיכרון משנת 1956 טרי היה. ולקחיו נלמדו.

למדו אותם גם המצרים. לגביהם היה מתחם זה מפתח-ההגנה של קדמת-סיני. הם בנוהו ושיכללוהו על פי קני הדוקטרינה הסובייטית אותם אימצו לעצמם. כובשי המתחם, שראוהו במלוא היקפו למחרת המערכה, וכן החיילים שפקדו את

הקרב של אוגדת האלוף שרון על אוס-כתף

כשמונים הטנקים שרוכזו במתחם אבו־עגילה. לשם כך היה צורך לחדור פנימה ולהתמודד עם השריון המצרי. מפאת אופיו של המתחם לא היה מקום לאיגוף — נותרה רק הגישה החזיתית; ובשל המיקוש — ניתן היה להתקדם רק בכביש ממזרח, שהוביל לתוך המתחם בחצותו אותו באמצעותו. כדי להיכנס בציר זה, שהיה מטווח היטב ומכוסה באש כפולה

ומכופלת, הכרח היה לעקור את האויב מן החפירות המשתרעות למימין הכביש ולשמאלו כמלתעות צבת. ובהכרח היתה זו משימת חיל־רגלים.

הנהיגי־כוכן קרבה חטיבת־הרגלים של קוטי באותו לילה אל החפירות של אוס־כתף, לקראת הלחימה שהיתה לאחת ההבקעות הקלאסיות של מלחמת־שכז״.

מסע ההתקרבות

הוא איזור הפריצה. עופר יפרוץ לתוך החפירה העליונה (השניה), דבל׳ה — לתוך החפירה התחתונה (הראשונה), ויוסקה — לפי התפתחות העניינים — יסייע לעופר בכיבוש החפירה העליונה, אם יתגלה הצורך בכך, או יכבוש את שורת־החפירות השלישית, עמוק יותר במערך המצרי, מעבר לרכס. המח״ט קבע, כי לשם הקלה על הניווט תשלחנה פצצות־זרחן בקשת תלולה גבוהה אל איזור־הפריצה בצפון.

מסע־ההתקרבות דרך הדיונות

ב־1900 החלה התנועה. פלוגה ה' של אליעזר מכוחו של עופר יועדה לבצע את הפריצה אל תוך החפירה העליונה. היא הוציאה מתוכה מחלקת־חוד, אשר נעה בראש השדרה הדריטורית כשהיא ערוכה במבנה־פריצה: רתק מימין, רתק משמאל, ובתווך — פורצי־הגדר ותופסי פאתי־היעדים. צמוד אליהם נע מפקדה של פלוגה ה' אליעזר, וצמוד אליו נע עופר עם חבורת־הפיקוד שלו, ולידו נע קוטי וחבורתו. אחריה החל המבנה הדריטורי: משמאל — יתרת פלוגה ה' ופלוגה ב' של לוי, ומימין — פלוגה ג' של זאב א. ואחריה פלוגה ז' של זאב ג.

במבנה דומה נע גם כוחו של דבל׳ה: חוד מפלוגה ו' של כ., אחריה מימין יתרת פלוגה ו' ופלוגה א' של כ., ומשמאל — פלוגה ד' של ט.

אחרי הכוח של דבל׳ה נעה יחידתו של יוסקה; מפקדה הוביל את יחידתו כשהוא נע צמוד ממש לאיש האחרון בכוחו של דבל׳ה, וכשמחלקת־הסיירים שלו נעה עמו, כחוד ליחידה. אחרי חוד זה נעה פלוגה ד', אחריה מחלקת־חבלנים, אחרי־כך פלוגה ג' ולאחריה פלוגה ב' — וסגן מפקד היחידה סוגר על הכל.

המעמס אותו נשאו החיילים — בעיקר הסדירים — היה כבד ביותר: עשר מחסניות היו המינימום לאיש, ורבים נשאו אף למעלה מזה. בכל רימונה שבהגורה נמצאו שני רימונים, וכן נמצאו ארבעה, חמישה ואפילו שישה רימונים נוספים ביתר חלקי החגור ובתרמיל. אל אלה נתווספו מטעני־החבלה, אשר נלקחו בכמויות גדולות לשם פריצת מצדיחות.

עופר ניווט בשיטה פשוטה של קביעת אסימות לפי מצפן ומדידת המרחק. בספירת הצעדים (צעד כפול — מטר

תצפית עקרה מסיפון הזחל״מ

בערך בשעה בה הושלם כיבוש אוס־טרפה, כ־20 קילומטרים בעומק השטח המצרי בסיני, נערכה בצדו הישראלי של הגבול הבינ־לאומי הישן שיירת אוטובוסים של „אגד“, כדי לאסוף את חטיבת־הרגלים.

בשעה 1400 בדיוק לפי התכנית, זוהי שיירת האוטובוסים משטח־הכינוס ועלתה על כביש קציעות — ניצנה. היא דהרה לעבר הגבול הישן, ועברה אותו בלי שתיעצר ולוא לרגע קט. עוגי־המצרי וטרט־אוס־בטיס הושארו מאחור. השיירה ביקשה להגיע בעקבות השריון לאוס־טרפה, אולם מטרט־אוס־בטיס והלאָה היה הכביש זרוע מכתשים, שסוע ומבוקע. ניתנה איפוא פקודה לרדת מן הרכב, ומכאן ואילך צעדה החטיבה ברגל. לאחר מסע בן כשעה־ומחצה חלפה החטיבה על־פני אוס־טרפה, התקדמה עוד כשני קילומטרים והתמקמה בחולות. לפני הגיעה אל שטח־ההמתנה עברה כמסופר לעיל על פני הטנקים המצטיידים, וזכתה לתשואות־עידוד מצד צוותי השריון.

המנוחה — ולגבי רבים היתה זו אף תנומה — בשטח־ההמתנה היו לברכה. האנשים החליפו כוח, ולא הוטרדו יתר־על־המידה על־ידי פגזי הארטילריה המצרית שנפלו מסביב.

באור הדמדומים הגיעו מפקד־החטיבה, קוטי, ומפקדי הכוחות אל זחל״מ־הפיקוד של ששון. מפקדי הרגלים ערכו תצפית על יעדיהם מעל סיפון רכב־הברזל, אך התוצאות היו זעומות למדי: לאחר התבהרות קצרה, שוב השתבשה הראות; הקצה הדרומי של החפירות זוהה, אולם איזור־הפריצה בקצה הצפוני אפוף היה כולו אובך.

רכונים על מפה במדרונה האחורי של דיונה, בין פגזים גופלים מסביב, סיכמו קוטי ומפקדי הכוחות את ציר־ההתקדמות אל היעדים:

החטיבה תנוע בשני טורים מקבילים; עופר, אישית, ינווט את כל השדרה, והכוח שלו יוביל. בעקבותיו ינוע דבל׳ה — ולאחריו יוסקה. חבורת הפיקוד של קוטי תימצא מיד לאחר החוד של עופר. החטיבה תעקוף מימין את גבעת־החבית הקרובה לשטח־ההמתנה, ובנקודה זו תרד מן הכביש, ותנוע קילומטר אחד בכיוון צפון; אחרי־כך תפנה שמאלה ותנוע ארבע־וחצי קילומטרים מערבה, תשמאל שוב, תנוע דרומה — ותגיע בדרך זו עד הקצה הצפוני של החפירות.

ביחידות־משנה ובמבני פריצה ותקיפה — נושמים בכבדות, נוטפים זיעה ורועדים מקור. להפגזה המצרית הטורדנית כבר הסכימו. קרי־המזג שביניהם עצמו עיניהם ונרדמו; האחרים שקעו בהרהורים שעל־סף טבילת־האש, כשהם בוחים לפניהם, צופים לעבר המתחם האפל או הזוהם בכוכבים. ב־2230 בקע ממכשיר־הקשר קולו הצלול של אריק שרון: „המשך במשימה, בהצלחה. סוף!”

אותה עת כבר היו הכל דרוכים שוב, וקוטי — שליו ובוטח כתמיד — סיים קבוצת־פקודות אחרונה, מאולתרת וקצרה כמברק: „עופר, אתה שוטף את החפירה המרכזית; דבליה, אתה נכנס לחפירה התחתונה; יוסקה, אתה הוסס לכיוון מערב ומוכן לתפוס את החפירה המערבית. פעל”. אחר נתן את האור הירוק לארטילריה המסייעת.

קטע מן החפירה המרכזית — לאחר הכיבוש

והצי) התחלק עם קצין־המבצעים וקצין־החבלה, וכן עם מפקד הפלוגה הפורצת. ציר ההתקדמות היה קשת של איגוף ימני — צפונה, אחר־כך מערבה, אחר־כך דרומה. הוא חש כי גורל החטיבה כולה הופקד בכושר ניווטו. סטייה של מעלות אחדות עלולה היתה להביא לחשיפת חלק ניכר מתוכה לאש עשרות מקלעי „גוריונוב” במצדיות המצריות. המובילים משכו בקצב מואץ, ולא כל מה שיכלו לעשות החיילים הצעירים, יצלו לעשות חיילי־המילואים של יוסקה. אולם יוסקה חזה זאת מראש, ולפיכך מצא דרך להשלים את הבדלי־הקצב. משתחל נפתח פער בין הכוח של דבליה שלפניו לבין הכוח שלו, שלח קדימה קצין כדי לשמור על קשרי־עין עם זנב כוחו של דבליה. לפני שנעלם קצין זה מן העין, שלח יוסקה קדימה קצין שני והורה לו לנוע תוך

שמירת קשרי־עין עם הקצין שלפניו; וב־טרם נעלם זה, נשלח קצין שלישי לאותה מטרה. היחידות הקדמיות נעצרו מדי פעם לשם התפקדות והתמצאות, ואת רווחי־הזמן הללו ניצל יוסקה לסגירת הפערים. יחידתו עשתה את מסע־ההתקרבות בלא שתיעצר ולוא פעם אחת, וכך ביטל מפקדה את ההבדלים בקצבי־התנועה, ואף חסך מאנשיו את משברי־העייפות הפוק־דים כל שדרת־מסע בקומה מחניות קצ־רות. בשלב האחרון של התנועה לשטח־ההיערכות, בין קולות־הנפץ של ההפגזה המצרית, ניתן היה להבחין בעליל ברעש מנועי־מסוקים ממעל. בשדרה החטיבתית עבר מפה־לאוזן רחש נרגש: אלה הם הצנחנים של דני, היוצאים לפשוט על הארטילריה המצרית בגיחה מן העורף. הגישה העקיפה אל היעדים — באיגוף ימני — האריכה את הטווח הישיר של ארבעה קילומטרים לשמונה קילומטרים וחי; והיתה זו דרך קשה בדיונות־חול גבוהות, שצריך היה לחצותן בניצב. ככל שהתארך המסע, גברה העייפות וההליכה הפכה למסע־פרך. ואף־על־פי־כן נתברר בדיעבד כי מכל החטיבה לא נחשלו אלא ארבעה־חמישה חיילים.

הניווט „בול” של עופר

זמן קצר לפני 2200 הגיעו כל כוחות־החטיבה לשטח־ההיערכות. ובשעה 2200 בדיוק, הורה קוטי לקצין־הקשר נסים להעביר למפקד־האוגדה שדר: „הגעתי להיערכות. מוכן להמשיך ב־משימה”.

„הישאר במקומך”, פקד אריק. „ה־ש’ לא לפני 2230. מעבר קרי־התחלה לפי פקוד־דה. סוף”.

נותרה איפוא מחצית־השעה של המתנה. החיילים השתרעו על הארץ, ערוכים

מסוכנת, שכן פגזים החלו נופלים בין אנשיו, וחושיו אמרו לו כי אלה באו מאחור. הוא דיווח על כך לקותי. המח"ט החליט להסתפק בהנחתה בת 20 דקות — במקום 30, כמתוכנן. ההפגזה המסייעת פסקה, העשן נמוג, ועופר נע קדימה; כשבעקבותיו קותי. לאחר דקה או שתיים נתקל בגדר דו־שיפועית נמוכה למדי. לפניו ממש, „על הסנטימטר“, נתמשכה החפירה: בול!
 השעה היתה 2305.

מפקד הסיוע של קותי משה, השמיע את מלת ההפעלה, ולא יצאו דקות — ואש הריכוך בקעה. בבת אחת התאבכו להבות ועשן במתחם שממול. איש לא ראה מאומה. הרעש היה מחריש־אוזניים, וקותי ציין לעצמו בסיפוק רב כי סופת־ברקים כזאת לא חזה מימיו. ברעש ובעשן האופפים את הכל זינקו היחידות קדימה, כדי לסגור את מאתיים־וחמישים המטרים עד קו ההסתערות.
 לפתע חש עופר כי אש־הסיוע מתקרבת אליו במידה

הלחימה בחפירה המרכזית

שלושה קצינים קופצים לתוך החפירה

ברגע ששלושת הקצינים קפצו לתוך החפירה, רץ אחריהם סגן מפקד הכוח ומתח סרט־סימון מן הגדר עד קצה החפירה. באותה עת עמד עופר יחד עם קציני־המבצעים שלו בסמוך לגדר עצמה. ליד עופר, על התיל, שרוע היה החייל עזרא וישניאק. עופר, שסבור היה כי זהו אחד המסמנים, הרעים עליו בקולו: „מדוע אינך מסמן?“
 „אני פצוע“, אמר עזרא, „תעברו עליי“. עופר הביט בו — החייל נפצע מצוררו הראשון של ה„גוריונוב“. פצעו לא היה קשה, והוא הטיל עצמו על הגדר, כדי שיעברו עליו המסתערים.

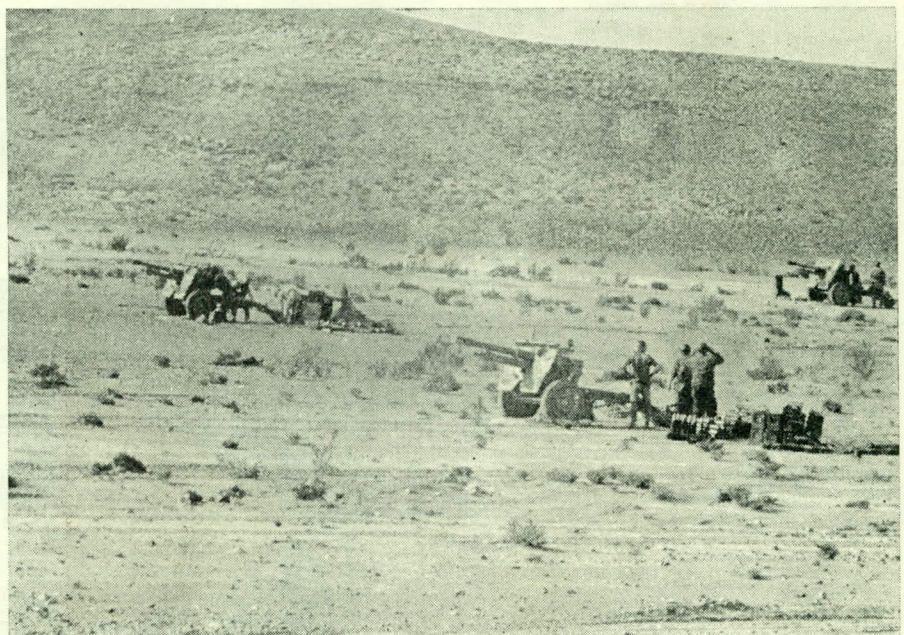
ברגע בו הרגיש החוד בגדר, צעק אליעזר אל חוליות־הריתוק והורה להן להשתטח. מפי אחד החבלנים נתמלטה קריאה: „מוקשים בין הגדרות!“ בד־בבד עם קריאה זו פתח מקלע „גוריונוב“ מצרי באש, היישר ממול. חוליות־הרתק שבצדדים לא המתינו לפקודה ופתחו באש ממקלעיהן, ואליעזר — שראה כי הגדר נמוכה — החל רץ קדימה, כשעמו שני קצינים נוספים; היו אלה מפקד מחלקת־הפריצה סגן טקסי וקצין נוסף מן העתודה, וכן רצו עמם תופסי פאתי היעדים וחוליה מיוחדת בצד ימין, אשר נועדה לטפל בטנק מצרי, שנמצא, כמשוער, אי־שם מימין.
 עוד בטרם הגיע הגל הראשון אל קצה החפירה, נפצעו שני חיילים מתופסי פאתי היעדים, ולחפירה קפצו רק שלושת הקצינים. מקלע ה„גוריונוב“ נפגע בינתיים באש הרתק, אך נראה כי צוותו נשאר שלם, שכן מיד לאחר מכן נשמע טרטורם הקרוב של שני תת־מקלעי „קארל־גוסטב“, וכן נזרק רימון, אשר רסיסים ממנו חדרו לרגליו ולעכוויו של אליעזר.

בעזרת קציני־המבצעים העביר עופר את חיילי מחלקת המטהרים של אבי את הגדר אחד־אחד, ככוונו אותם פנימה, כשותר־תניעה, תוך השמעת אזהרה: „גדר, זהירות! הרימו רגליים ורוצו!“ כך, בעברה על גופו של עזרא וישניאק הפצוע, זרמה מחלקתו של אבי פנימה. משראה עופר כי השיטור פועל כהלכה, הניח את המלאכה לקציני־המבצעים, והוא עצמו נכנס פנימה במקביל למחלקתו של אבי. בתוך כך הספיק אף לוודא כי מפקד הפלוגה הימנית, זאב א., שאמור היה לטהר את קו־הרכס — אכן נמצא במקומו.

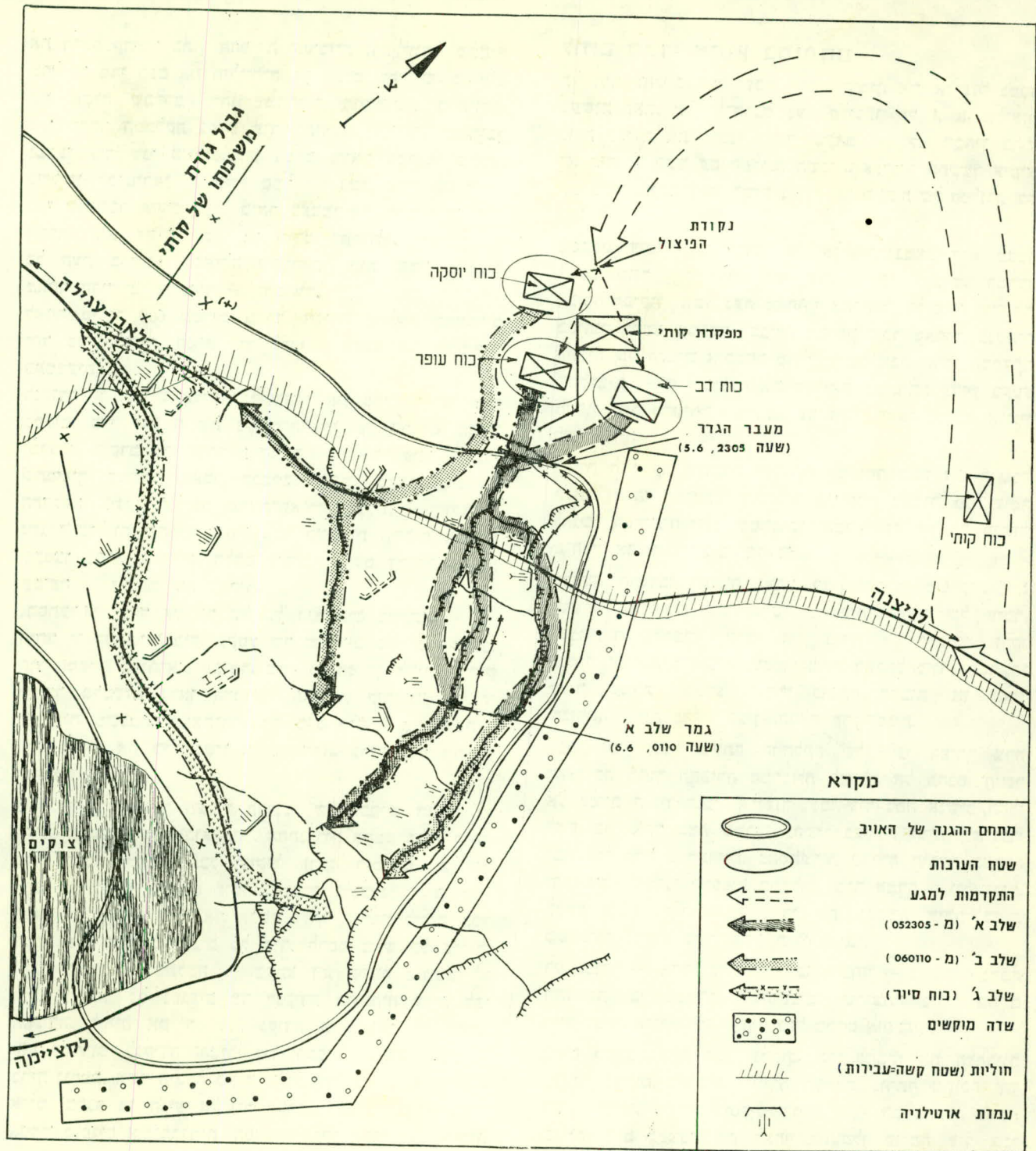
הסיוע הארטילרי

כל הפריצה כולה לא ארכה למעלה מדקה וחצי. בעקבות עופר עברו גם קותי וחבורתו, ונכנסו לתוך החפירה.

שלושת הקצינים המשיכו לרוץ בתוך החפירה. תותח לא־רתע מתוך החפירה ירה לעברם פגז מטווח רחוק. השלושה שלפו רימונים והטילו אותם לתוך עמדת־התול־ר; נשמעה הת־פוצצות אדירה, והעמדה שותקה כליל. בשלב זה הבחין אליעזר, לתדהמתו, כי אין החפירה מתמשכת בקו צפון־דרום, כמצופה, כי אם ממזרח למערב; לאחר עמדת־התול־ר המחוסלת — נס־תיימה. השלושה נפנו לאחור ורצו חזרה ולפתע נגלה לעיניהם, בטווח שלא עלה על שלושים מטרים, כוח של עשרים חיילים, עולה עליהם. בשניה זו לא נמצא אליעזר בחפירה

מרשם הקרב

שני הכוחות התגודדו באותה הפירה. דבליה, נסתבר, פלש להפירה לאילו.

בטרם נוצרה תסבוכת קשה, פנה דבליה עם הכוח שלו בתעלת-הבריה הראשונה וירד להפירה המיועדת לו.

הטיהור עד הכניש ומעבר לו

עתה נכנסה לתמונה מחלקת-הטיהור של אבי, אשר פילסה

עצמה, כי אם בחוץ, על הדופן, משם ביקש לראות את המת-רחש מאחוריו.

האינסטינקט הורה לו לא לפתוח באש, שכן החיילים שממול נראו לו מסודרים וזקופים מכדי שיהיו חיילים מצריים. אליעזר השמיע צעקה: "דב?! ונענה בצעקה. המשיב היה כ., מפקד הפלוגה המובילה מכוחו של דבליה.

לוחם מצריי אמיץ במיתחם

קל היה להשיב אש לעבר הרכס מימין, אך אליעזר נמנע מעשות זאת. על קרהרכס נעה פלוגתו של ז. א. אליעזר ניסה לגלות את סימני-הזיהוי שלהם, אך לא הבחין בהם. לא היה לו קשר עם הפלוגה השכנה. אליעזר התקשר איפוא עם עופר וביקש ממנו לציין בדיוק את מקומה של הפלוגה של זאב א.

משקלט עופר את השדר של אליעזר, נמצא הוא עצמו במצב מוזר למדי. גם הוא עמד מעבר לכביש, במרכז חבורת-הפיקוד, אשר נעה מאחורי מחלקתו של פניני, שהחלה בטיהור הקטע שמעבר לכביש. במרחק ניכר מאחור, בנקודת החציה של הכביש איבטחה מחלקתו של אבי, ואילו המחלקה השלישית — זו שביצעה את הפריצה השתתחה עדיין בקטע הצפוני של החפירה והמתינה עד אשר ייצאו מתוכה אנשיה של דבל'ה.

בהיות המחלקה הקדמית מרותקת למקומה בשל אש ה"גור-יגנוב", ושתי המחלקות האחרות מרוחקות מאחור, פנה עופר לאנשי חבורת-הפיקוד שמסביבו ואמר: "גו, יש פה מישהו שיחסל את ה"גוריונוב" הזה?"

שלושה התנדבו לעשות זאת: קצין-החבלה, מש"ק-החבלה, ומש"ק המבצעים. הם פרשו מחבורת-הפיקוד של עופר, ומצוידים בלהביו קרבו אל עמדת ה"גוריונוב", ורקו פנימה שלושה רימונים, שטפו אותה באש-להביו והסתערו עליה. עמדת המקלע המצרי כוסתה להבות, אך באש שנורתה ממנה נפצע קצין-החבלה פצעי-מוות.

אותו זמן עצמו גילתה המחלקה של פניני חפירה צרה שהוליכה מתוך החפירה המרכזית למעלה אל הרכס, הישר אל עמדת ה"גוריונוב". אליעזר ועמו עוד כמה אנשים החלו לנוע בה. אחר כמה מטרים נתקלו בעמדת תותח לא-ררתע ובה שני חיילים מצריים. בהסתערות מהירה חוסלה העמדה והאנשים המשיכו להעפיל בתעלה לעבר עמדת ה"גוריונוב". לפתע שמעו קולות-נפץ וראו את העמדה עולה באש. משהגיעו למקום כבר שתק ה"גוריונוב".

רק בבוקר — אחרי כלות הכל באום-כתף — נתגלה למרבה התדהמה, כי בעמדת ה"גוריונוב" שהוצתה נותר בחיים חייל מצרי, אולי האדם היחיד בכל מתחם אום כתף.

בתום הקרב נשלח סמל למקום, כדי להביא את הלהביו שנותר במקום. משקרב לעמדה העשנה, נורתה מתוכה אש והרגה אותו. חיילים נוספים הגיעו, ואף הם נתקלו באש; שניים מהם נפצעו. רק לאחר שהוטלו פנימה עוד שני רימוני-הגנה ורימוני-זרחן, יצא מבין האודים העשנים חייל מצרי — טוראי; כל גופו היה מפויחה, בטנו מרוטשת, בני-מעיו בחוץ, ובעיניו מבע של בוו ושנאה יוקדת. כך כרע תחתיו.

באיזור עמדת ה"גוריונוב" סיימה פלוגה ה' של אליעזר את טיהור החפירה המרכזית, ואחר התארגנה להגנה היקפית עד אור הבוקר. לאליעזר עצמו נדמה היה, כי הלחימה בקטע השני של החפירה, הארוך והקשה ביותר, דרומה מן הכביש — ארכה כעשרים דקה. למעשה, היתה השעה 0110.

את דרכה קדימה בתוך החפירה המרכזית (העליונה), כשהיא מחליפה מדי פעם את חוליותיה, הן משום שהיו בה פצועים והן משום שבקרב טיהור מתכלית התחמושת במהירות. סגן מפקד המחלקה נפצע עוד בתחילת הטיהור, ואחר-כך נפצעו עוד שני חיילים. רק המ"מ נשאר במקומו בראש, כשלידו רב-טוראי — כיום סמל — בשם אורי, אשר — כפי שנסתבר אחר-כך — טיהר בעצמו את מרבית החפירה הצרה. הוא פשוט שכח או סירב להתחלף, ולפיכך רץ כל העת בראש; משאזלה תחמושתו, היה חוטף מחסנית מאחד החיילים שמאחור — וממשיך.

לאחר טיהור 600 מטרים בערך, הגיעה מחלקת המטהרים יחד עם אליעזר, המ"פ, עד לכביש, שחצה את החפירות באמצעותן.

בנקודה זו החליט אליעזר להשאיר את מחלקתו של אבי במקום, כדי לאבטח את נקודת-החציה של הכביש מצפון ומדרום, ולקדם את המחלקה הבאה — זו של פניני — כדי שתמשיך בטיהור מעבר לכביש. אולם, בטרם נתבצעה ההחלפה, זינקה אל-על פצצת-תאורה מצרית — ולאורה נתגלו צלליות שחורות: היו אלה כעשרים חיילים מצריים שקפצו מתוך החפירה. חלקם ניסה להימלט דרומה בריצה שופה — וחלקם ירה לאחור.

"הסתער!!" פקד אליעזר על כל הנמצאים במקום. היתה זו הסתערות-בזק, בקטע של שלושים מטרים בקירוב, תוך המטרת כמות-אש עצומה, בירי מן המותן. לאור הזיקוק הדועך מלמעלה נראו הדמויות האפלות קורסות תחתיהן ונעלמות. משכבתה פצצת-התאורה, בלם אליעזר את ההסתערות והשיב את כל אנשיו אל החפירה, כדי לבצע החלפה מסודרת.

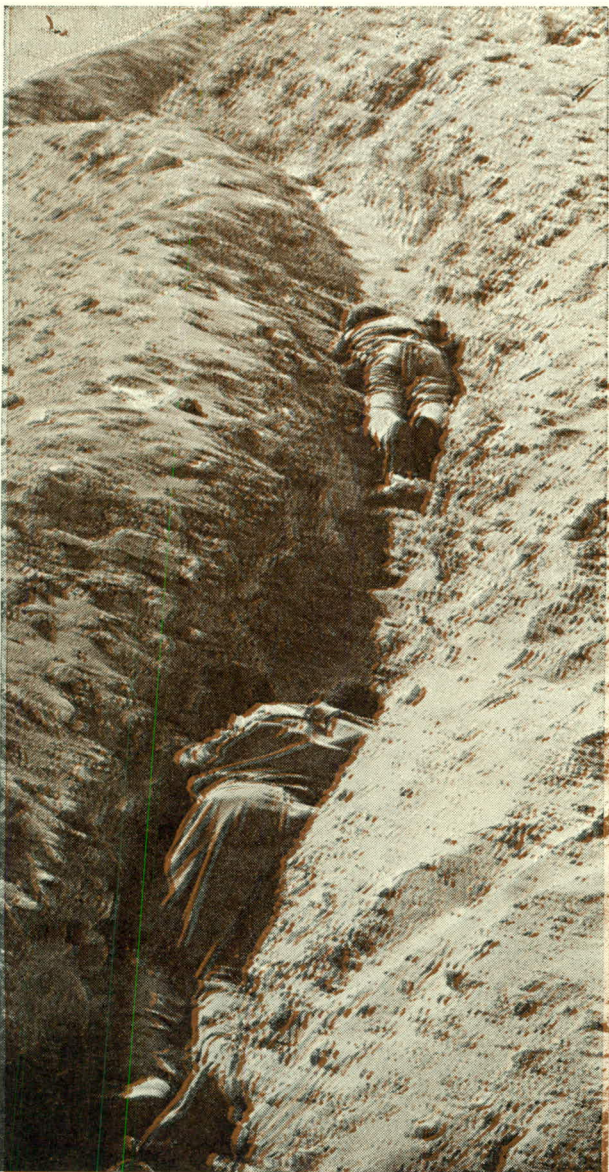
רק משהחל הטיהור מעברו הדרומי של הכביש, הובהר כי הקטע הקודם היה המבוא הקל. ההתנגדות בקטע השני היתה עזה הרבה יותר: מכל עיקול זרקו רימונים, אליעזר ידע, כי בקטע זה לא יוכל "לעבור ולכבוש", היה עליו לטהר ממש. הוא בלם את אנשיו ופקד עליהם לירות בכל דבר נע, לטהר ברימונים כל כוץ, לרסס באש כל עיקול. ואכן, הזהירות השתלמה — בקטע זה, הקשה ביותר, לא היו לאליעזר כל נפגעים עד לנקודה בה היה עליו, לפי הפקודה, לסיים את הטיהור. נקודה זו נמצאה כקילומטר אחד מדרום לנקודת-החציה של הכביש, בקרבת תעלת-בריח נוספת, אשר חיברה בין החפירה העליונה לזו התחתונה. אולם, ברגע בו הגיע אליעזר לקרבת תעלת-הבריח, החלו אנשיו סופגים אש-מרגמות. הפצצות נפלו בתכיפות ובריכוז. פניני המ"מ נפצע מרסיסים ולא נותר כל ספק, כי זוהי "אש על מוצבינו", המכוונת על-ידי קצין מצרי קר-רוח. אליעזר פקד להתקדם כשלושים מטרים, אולם כאן לכדה אותו אש-המרגמות בצורה מסוכנת עוד יותר. אליעזר פקד "חזור!", השיב את האנשים כארבעים מטרים לאחור כדי לצאת מטווח המרגמות המצריות — ולרגע נדמה היה כי הם מצאו מחסה; אך עתה פצה את לועו מקלע "גוריר-נוב". האש באה מלמעלה. היתה זו אש יעילה מאוד, קרובה מאוד והצמידה את האנשים אל קרקעית החפירה.

גלים כיתתיים על גב הרכס

כיוונו את דרכם לפי החזית המסתערת שלפניהם — המ"פ, המ"מ ועוד כשמונה-תשעה לוחמים, בהם רגם המחלקה, שהיה מזניק מדי-פעם אל-על פצצות-תאורה. ההתנגדות ממול גברה-והלכה — זאב ראה כיצד מזנקים הכדורים הנותבים הירוקים של מקלע מצרי ממש אל בין אנשיו, ומדלדלים בהדרגה את שורותיהם. לידו רץ מפקד-הכיתה הרביעית עמוס ירדני, בידו רומה-רימון נגד-טנקי ועמו חייל שהזין אותו. עמוס מחפש היה — לאור התאורה ממעל — בונקר-איוב, ומשלח בהם פגזים בדיוק מעולה. חפירה נוספת התגלתה. מפקד-מחלקה מס' 1 קפץ לתוכה יחד עם אחד ממפקדי הכיתות והשניים החלו רצים בתוכה ומטהרים, בעוד המ"פ עצמו מטהר על שפת החפירה למעלה. לאחר עשרות-מטרים אחדות הגיח המ"כ מתוך התעלה מזועזע, ובא אל המ"פ: „המ"מ נהרג, מת בידיים שלי!“ „קרא לחובש ובוא אחרי!“

חפירת-קשר — חיילים מצרים לאחר הקרב

פלוגה ג' של ז. א. נכנסה למתחם מיד לאחר המחלקה השנייה (מחלקת אבי) בפלוגתו של אליעזר. וכיוון שכבר עברו לפניו אנשים בפרצה, לא התעכב ז. א. לבדיקת מציאותם של מוקשים; הוא ראה את הסרט הלבן אותו הספיק סגן מפקד-היחידה למתוח עוד בדקות הראשונות של הפריצה, ורץ לאורכו, כשהוא מושך אחריו את הפלוגה ומייד מתפרס ימינה — כדי לעלות אל גב הרכס שמעל לחפירה המרכזית. אותה עת עמד עופר יחד עם קצין-המבצעים ליד הגדר, וברצותו לוודא כי זאב א. אכן נכנס ופנה לכיוון הנכון, קרא בשמו. „זאב ישנו!“ השיב מ"פ ג, ועוד בטרם הגיע אל הרכס, טפח טפיחות נמרצות על קסדות-הפלדה של חיילי-הרתק הימני מפלוגתו של אליעזר — בהורותו להם שיסיטו את אשם ולא יפגעו באנשיו-שלה. אחר המשיך להעפיל בריצה ימינה, כשהוא צועק לאחור: „לרוץ על הסרט.“

הידיעות המוקדמות על גב-הרכס כללו עובדה משמעותית אחת: מצויים בו מצדיות-בטון וקטעי-חפירות לא-יוספור. זאב א. ידע כי מלאכתו לא תהא קלה, וכן ידע שמחמת אופיו של גב-הרכס — לא יוכל להתפרס לרוחב. אי-לכך אירגן את כל פלוגתו בגליה-הסתערות כיתתיים, אותם עמד לשלח גל-אחר-גל, כיתה-אחר-כיתה. אך הכיתות עצמן אורגנו בהתאם ליעדים — כשמחציתה של כיתה מיועדת לרתק באש את אחת המצדיות והמחצית האחרת — ובה חבלן מצוייד במטעני-נפץ — מסתערת על המצדית ומפוצצת אותה. זאב הסתער בראש, ולידו — כעתודה פלוגתית — כיתה של שמונה מלאכי-חבלה, מצויידים כהלכה במטענים, לשם טיפול בבונקרים עקשניים במיוחד.

לאורך כל הקטע הראשון של גב-הרכס, מן הקצה הצפוני ועד נקודת-החציה של הכביש — כארבע-מאות מטרים — רץ המ"פ עם כיתה אחת בלבד מן המחלקה הראשונה, מפקד המחלקה הראשונה ורץ-המ"פ. כל מה שנראה כמצדית או כקטע-חפירה, רוסס בכדורים בלא להיעצר, התחושה היתה משופרת, שכן לא היו בינתיים נפגעים (פרט לאותם שנפצעו בנקודת-הפריצה ליד הגדרות). זאב רצה לדעת מה מאחור, וקרא בשמו של מפקד-המחלקה השנייה. „יגאל בסדר!“ באה התשובה.

עד מהרה חש זאב תחת נעליו את אספלט הכביש. הוא רקע ברגליו כדי להיות בטוח בכך, ואחר חצה אותו בריצה. מעבר לכביש החל גב-הרכס עולה בתלילות. מפקד-המחלקה שלידו קרב אליו: „בוא נרוץ קדימה במהירות, המצרים בורחים, לא נספיק לתפוס אותם.“

„בסדר“, נענה זאב, „אבל נעלה כאן תוך מתן אש“. וכך, כשתת-מקלעיו פולטים צרורות תכופים, הסתער הגל הראשון בתלולית שמדרום לנקודת-החציה של הכביש.

בוזה הרגע נפתחה היישר ממול אש עזה, והרץ-הקשר של זאב נפל, נקוב כדורים במצחו ובצווארו. ברגע זה כבר חש זאב כי כוח-האש של הכיתה שלידו מידלדל והולך. הוא הורה לכיתה הראשונה להיעצר תחתיה, ואחר קידם את הכיתה השנייה — ותוך זמן קצר גם את השלישית ואת הרביעית. חיילי שלוש הכיתות התערבבו אלה באלה, אך

הסתערות של נו"פ, שני נוכי"ם ושלושה חיילים

לאחר החציה. אבל יותר משהיו לזאב נ. בעיות-לחימה, נגרמו לו קשיי הרג. הלחימה המצרית, שהתקשחה בקטע הדרומי של התפירות, נשברה כחמש-מאות—שש-מאות מטרים מד-רום לכביש, ואז החלה המנוסה ההמונית מערבה, במדרון הרכס, לעבר האיזור המנהלתי של החטיבה המצרית. הנמל-טים, שגלשו במדרון גושים-גושים, נתקלו באשם המרוכות של אנשי פלוגה ז', שזינבו בהם. הבזוקות הופעלו נגד כל-הרכב — וצרוות המקלעים, המקלעונים וה"עוזים" קצרו במצרים. מספר הנפגעים בפלוגה היה קטן. ז. נ. עצמו נפגע בלסתו, אך לא דיווח על כך, ולעופר גודע הדבר רק משמע אותו מדבר באלחוט כשדבריו מתלעלעים, בלתי מובנים כמעט.

משהגיע אל קצה היעד, הורה לו עופר להיערך להגנה סביב רכב מצרי בוער של מטול-טילים נגד-טנקים, להתקשר עם פלוגה ג' משמאל ולתאם עמה את ההיערכות להגנה. זאב נ. עלה על הרכס, מצא את זאב א. ומסר לו את מכשיר-הקשר שלו, כדי שיוכל לארגן באמצעותו את פינוי הנפגעים.

בשלב זה — כאשר הושלם כיבוש היעדים, אך טיהורם היה ראשוני בלבד, הכניס עופר למתחם את פלוגה ב' של לוי — פלוגת חיילים צעירים. מלכתחילה רצה עופר להימנע מהכנסת פלוגה זו לקרב, אבל על פרצופו של הסגל ראיתי, שאם לא אקח אתי גם את הפלוגה הזאת, הרי הסיכויים שלי שאם אישאר בחיים עד הבוקר, יערכו לי תליה פומבית בפלוגה ב'". היתה זו איפוא, פלוגת-עתודה. עופר הוציא

מתוכה כמחלקה לנשיאת אלונקות ולסיוע בפינוי הפצועים. כל היתר הופעלו בטיהור אותם בונקרים אשר נשטפו בהסתערות הראשונה. כפי שהסתבר אחר-כך לא היו אלו עמדות-לחימה, אלא עמדות-התבצרות לחיי-לים המצריים, ורימון ש-הוטל לתוכם עדיין לא חיסל אותם והותיר בהם חיילים מצריים חיים. את המצדיות הללו טיהרו — הפעם באורח יסודי — חיילי פלוגה ב', ובחלקם נפל לטהר גם את

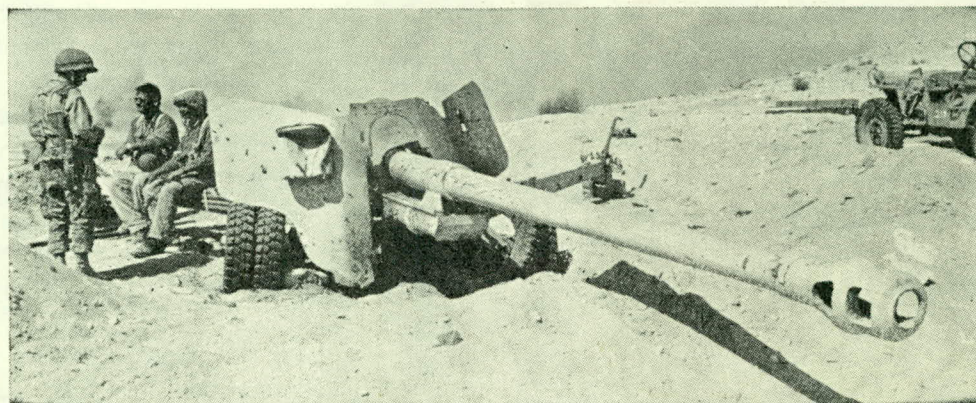
בונקר-הפיקוד ולשבות שם את הקולונל המצרי. קצין בכיר זה נתפס בעודו מנהל — באורח מעורר-כבוד — את הקרב האבוד. הוא שכיוון "אש על מוצבינו" מצפון לנקודת-החציה של הכביש, בנסותו לבלום על-ידי-כך את ההסתערות דרומה. כך נתפס, ליד מערכת-הקשר הפתוחה שלו. כמחצית השעה לאחר שדיווח עופר לקוטי "היעד בידי", הגיע אחרון הפצועים לתחנת-האיסוף, לידי של סגן ד"ר מור. רופא צעיר זה, אשר אך חודש ימים לפני-כן סיים את לימודיו, ובהופיעו בגדוד ישר מן הקורס לקציני-רפואה — נראה שמנמן וכבד-תנועה, נתגלה כרופא קרבי מעולה, שכבש בלילה אחד את לב כל החיילים באופן טיפולו בפצועים.

הלוחמים המעטים סביב זאב פחתו. סגנו נהרג, מפקד-מחלקה מס' 1 נהרג, שני הקשרים הפלוגתיים נהרגו; מכל הגל המסתער לא נותרו עמו אלא שני מפקדי-כיתות ושלושה-ארבעה חיילים. ה"עוזי" שלו נותר ללא תחמושת. זאב חטף מקלעון מידי אחד החיילים, קידם בצעקה את מחלקה מס' 2, ויחד עם מפקדה קל-הרגליים, יגאל, רץ בראש המחלקה הרעננה-היחסית, ועמו אותם מן המחלקה הראשונה שנותרה נשימה בריאותיהם.

כשמונה מאות מטרים טוהרו כבר מעבר לנקודת-החציה של הכביש. עד קצה היעד נותרו עוד כמאתיים. "גוריונוב" מעלינו! צעק יגאל. המקלע המצרי פצח את לעו מטוח חמישה-עשרה מטרים — לכל היותר — וצידד את אשו אל עבר הגל המסתער. שני הקצינים אף לא נעצרו. תוך-כדי ריצה שלפו רימונים והטילו אותם; הרימון נים התפוצצו בבתי-אחת. נשמע רעש אדיר, אור קצר הבהיק, והמקלע השתתק.

חוד-הפלוגה הגיע אל קצה היעד. זאב נעצר, השכיב את אנשיו על קורה-קיע ולאור פצצות-התאורה טיהר את קטעי-התפירות מן החיילים המצרים, שנראו נמלטים מתוכן בריצה שפופה. לאחר מכן קידם את מחלקתו השלישית, הרעננה עדיין, ואירגן אותה להגנה היקפית בעמדות שמסביב, נוכח התקפת-נגד אפשרית. מפקד-מחלקה מס' 2, יגאל, נשלח לאחור, כדי לאסוף את הנפגעים שנותרו לאורך קו-הרכס ולהביאם אל תחנת-האיסוף.

תוחת נו"פ מצרי בן 100 מ"מ

ההתנגדות המצרית מתמוטטת

באגפו הימני של הכוח נכנסה למתחם פלוגה ז' של זאב נ., במקביל לפלוגה ג' של זאב א. היה זה צוות-קרב מאולתר של כשבעים לוחמים, עליו הוטל לטהר את מדרונו המערבי של הרכס, ולאבטח את הכוח כולו מאותו צד. עקב אפשרות הימצאותם של טנקים או נשק נגד-טנקי כאן, צויידו אנשי זאב נ. בהתאם. לא היה שם אפילו רובה אחד — אך לעומת זאת היו לכוח שמונה בוקות ותריסר רומי-רימון. יתר נשקו כלל מקלעים, מקלעונים ו"עוזים".

עד לנקודת החציה של הכביש היתה ההתנגדות מעטה. היתקלות ממשית באויב היתה גם כאן רק מדרום לכביש,

הלחימה בחפירה הראשונה

אנשי דבל'ה במבוכ החפירות

החפירה המרכזית למעלה, מאותן עמדות מצריות אשר קידמו את הסתערותו של אליעזר. רגלו של דבל'ה רוססה נתזי מתכת, אך הוא המשיך לפקד על הכוח, ורק בבוקר הגיע אל תחנת האיסוף.

כשנתקל החוד של פלוגה ו' בגדר, ידע כ. כי במרחק לא רב מעבר לה ימצא את המשך החפירה התחתונה. אולם פלוגתו לא הספיקה להתקדם אלא עשרות מטרים אחדות, כשהבחין, לאור זיקוק שזינק אל-על — כי נמצא הוא בלבו של שטח הזרוע בצפיפות מוקשים נגד-אדם. בצעקה בלם את אנשיו, ודיווח על המיקוש לדבל'ה שנמצא עדיין מצדה האחר של הגדר. אותו רגע עצמו החלו נופלים פגזי-מרגמות — אש מצרית „על מוצבינו“. מייד פקד דבל'ה לפנות ימינה ולעלות — הפעם בידועין — לתוך חפירתו של הכוח השכן. אך כיוון שמפקד פלוגה ה' אליעזר, לא הגיע עדיין לקטע זה של חפירתו, היה חשש כי אם ייכנס כ. — יירו שתי הפלוגות זו בזו; לפיכך הורה דבל'ה לחזור לאחור (צפונה) עד הכביש, ולהיכנס לחפירה המרכזית באיגוף, בקטע אשר כבר טוהר קודם לכן על-ידי אליעזר.

פלוגה ו' נכנסה לתוך החפירה — הכבושה-לכאורה, ומיד נפחחה עליה אש מבפנים. קרה כאן מה שקרה בכל איזור התעלות: חיילים מצריים נשארו בתוך העמדות המבוצרות, אשר הרימונים בשטיפה הראשונה לא הכריעו כליל, והיה צורך לבערן בהסתערות-רימונים ובריכוז של אש אוטומטית. למחרת בבוקר, ככלות הכל, הלך כ. לראות את החר פירה אותה לא שטף בלילה. בקטע קטן אחד מנה קרוב לתשעים זנבות של פצצות-מרגמה, אשר נפלו בדיוק עילאי פנימה והיו מיועדות לפלוגתו, שלא נכנסה לחפירה.

פלוגה ד' של ט. ופלוגה א' של כ. הגיעו, בזו אחר זו — בעקבות פלוגת-החלוץ של כ. — תחילה לתוך החפירה המרכזית, ומשם, על-פי הכוונתם הזריזה של המפקדים,

הכוח השני, שכנו של עופר, פרץ את גדרות מתחם אוס-כתף עשרות מטרים אחדות ממזרח לאיזור-הפריצה של עופר, כדי להגיע אל שורת-החפירות התחתונה. יחד עם דבל'ה נע מפקד פלוגת-החוד. כ. אחד מחבלניו הטיל עצמו על הגדר הראשונה, חבלן אחר על הגדר השניה — ועל-גבי שניהם זרמו חיילים פנימה, כשהם רצים על-פני סרט-סימון לכיוון פתח החפירה.

אבל, עוד בטרם הגיעה הפלוגה אל חפירתה, נפתחה עליה אש שטוחת-מסלול מימין (מערב) ומלמעלה. כ. שיער כי היתה זו אש תת-מקלעי „קארל-גוסטב“, שנורתה מאחורי שפתה של אחת החפירות. משוכנע היה איפוא כי סטה שמאלה מדי, וכי חפירתו נמצאת למעלה יותר. על-כן ביקש את אישורו של דבל'ה להעפיל מעלה עם מחלקת-החוד. הוא הגיע אל שפת-החפירה, וכאן ארעה פגישתו הבלתי-צפויה עם אליעזר, מפקד הפלוגה המובילה של הכוח השכן. תוך שניות ספורות היו כ. ועשרים האנשים אשר עמו בתוך החפירה, ואחריהם הפלוגה כולה. עד שהובררה הטעות, כבר היו אנשי שני הכוחות מעורבים זה בזה; אולם הודות לשי-טורם הזריז של עופר, קציני-המבצעים שלו וסגנו של כ. — הגיעו „הפולשים“ יחד עם בעלי-הבית החוקיים, תוך התקדמות בצוותא, עד לתעלת-הבריח ושם הופנו שמאלה ונפרדו ממארחיהם.

כ. הגיע לקצה התחתון של תעלת-הבריח, נכנס לתוך החפירה המזרחית התחתונה, אולם עד מהרה נמצאה הפלוגה בנקר דת-החציה של הכביש, שבה נקטעה החפירה.

כ. העביר את אנשיו בנקודת-החציה והחל מתקדם דרומה תוך חיפוש אחר המשכה של החפירה. הוא נע עוד כמה וחמישים מטרים — אבל לא מצא כל חפירה. תחת זאת הומי-טרה על הפלוגה אש עזה של נשק אוטומטי ורימונים מן

המתחם, בבוקר לאחר קרב

עד תעלת-הבריה, וממנה — אל החפירה הדרומית. הם טיהרו את העמדות שהותירה פלוגה ו' של כ. הגיעו עד לכביש, עברו את הגדרות — ונלכדו אף הם בהפגזת המרגמות המצרית. דבליה סבר כי אין טעם להסתבך במיקוש ובהפגזה במקום בו כבר קלושה ההתנגדות המצרית ממילא, ולפיכך ייטיב לעשות אם יכניס, במקום זאת, גם את יתר הפלוגות לתוך החפירה המרכזית ויארגן אותן שם להגנה — על עצמן ועל הכביש, אשר פתיחתו למעבר הטנקים ואבטחתו היו מטרתה העיקרית של הלחימה בחפירות.

ואכן, היתה סיבה ראויה-לשמה להתארגן להגנה. חייליהם של שני הכוחות שישבו בחפירות ועל הרכס, היו עדים לפעילות מצרית ערה מאוד סביבם. חיילי-אויב השמיעו צע-

קות וקריאות, קראו בשמות, ומפאתי מערב — ממרכו המתחם — נשמע רעש מנועירכב מותנעים. לאחר מעשה נסתבר, כי תמימים היו אנשינו בצפותם להתקפת-נגד מאור-גנת — לפי מושגי צה"ל, שהרי ככלות הכל היה זה מתחם מצרי חטיבתי. למעשה לא היו הקריאות „עלי" ו„אחמד" אלא צעקותיהם הנואשות של חיילים מצריים מבועתים, אשר חיפשו את חבריהם — שכבר לא היו, אולי, בחיים, ואת מפקדיהם — שאולי נטשו זה מכבר. •

כשעה לאחר ההיאחזות בחפירות, בקע הרעש המיוחל. טנקים ראשונים החלו נכנסים למתחם, בכביש שנפתח על-ידי חיל-הרגלים.

הלחימה בחפירה השלישית

ד' חילק אנשיו משני צדי הכביש והחל נע עמהם מערבה — לעבר לבה של אוס-כתף. באותה עת עצמה הופנתה פלוגה ג' דרומה, כדי להיכנס להמשך החפירה ולטהר אותה לכיוון דרום. חודה של פלוגה ג' חצה את הכביש, החל מחפש את תחילת החפירה — אך לא גילה דבר. השטח היה חולי — ייתכן שנחפרה שם חפירה הפוזה, אך אם היתה — נתכסתה בחול. מ"פ ג' שינה איפוא את תבנית הכוח, ובמקום לקדם את אנשיו בטור עורפי קידמם בהתפרסות לרוחב.

תוך כדי כך נשמע רעש שרשרות-טנקים מכיוון מזרח. היו אלה שריונים מגדודו של ששון, הראשונים שפרצו לתוך המתחם. שלושה היו, שכן הרביעי הפעיל מוקש בשולי הכביש, נתקע תחתיו וחסם את הפרצה.

אותה עת כבר נמצאו פלוגותיו של יוסקה תחת אש — אם גם לא יעילה — של טנק מצרי אשר ירה מעומק המערך. הטנק ירה בכיוון קבוע ובקצב קבוע. סכנה לא נשקפה ממנו, אך די היה בו כדי להתריע על סכנת שריון מצרי. יוסקה, שקיבל את שלושת הטנקים של ששון לפיקודו ורצה למסור למ"פ שלהם נתונים, עלה איפוא על טנק המ"פ והדריך אותו. עם זאת החליט להציב את פלוגתו השלישית, פלוגה ב' כולה, על הכביש — כדי שתשמש חסימה מערבה מול התקפת-נגד אפשרית מצד המצרים, וזאת — תוך תחושה של נוכחות שריון מצרי בטווח קרוב למדי. ורק כאשר פקד על פלוגה ב' שצריכה היתה להימצא בעקבות פלוגה ג', לתפוס את הצטל-בות החפירה השלישית (המערבית) עם הכביש — הוברר לו כי הפלוגה איננה; היא נותקה מיתר כוחותיו.

יוסקה הורה איפוא לטנקים לחסום את הכביש מערבה, נוכח ניסיונות-התפרצות מצד האויב, והוא עצמו פנה דרומה, יחד עם פלוגה ד' שסרקה קטע מן הכביש ועם הסיירים שסרקו את הקטע הצפוני של החפירה השלישית. בלא שייצור מגע ממשי עם האויב נע הכוח עד למרחק של קילומטר-רוחצי לערך מן הכביש, הגיע עד תעלת-הבריה שחיברה את החפירה המערבית עם החפירה המרכזית של עופר — ובכך מילא את חלקו במשימה הרגלית.

השעה היתה קרוב ל-0300. יחידת-המילואים של יוסקה השלי-מה את תפיסת יעדיה, ונמצאה בקו אחד — לערך — עם יתר

כוחו של יוסקה חדר לתוך המתחם בעקבות כוחותיהם של עופר ודבליה; הוא עבר את הגדרות, אך לא פרץ לתוך החפירה. כי אם נשאר ממתין בקצה החפירה המרכזית, כדי לשמש עתודה ברשותו של קוטי, למקרה שאחת היחידות תסתבך בלחימה שמעל לכוחותיה. רק משדיווחו שני מפקדי-הכוחות כי עברו את הכביש ונאחזו בקצות היעדים, פקד קוטי על יוסקה לנוע לעבר החפירה השלישית — המערבית — מעבר לרכס ועמוק יותר בתוך המתחם.

בשעה שעמדה יחידת-המילואים של יוסקה לנוע לעבר יעדיה, ניתכה עליה אש ארטילרית; התותחים המצריים באיזור החפירה המערבית ירו „אש על מוצבינו" לעבר החפירות אשר כבר נשטפו קודם לכן על-ידי כוחותינו.

יוסקה הורה איפוא לקציני-הסיוע שלו להפעיל את הארטילריה שלנו, אשר ירקה אש קטלנית על מקורות הארטילריה המצרית, ושיתקו אותה כליל לאחר שורת-מטחים.

עוד בטרם נדם קול התותחים, החל יוסקה מוביל את יחידתו היישר מערבה. בראש צעדה מחלקת-סיוע פרוסה לרוחב, ועמה יוסקה. לאחר הסיירים נעה פלוגה ד', אחריה פלוגה ג' ולאחר מכן — כך לפחות שיער יוסקה — תחנת-האיסוף, ופלוגה ב' כעתודה גדודית. לפי כיוון התנועה, זמנה והמרחק שנמדד, היה על הסיירים להגיע זה מכבר לחפירה השלישית, המערבית — אך זו לא נראתה. יוסקה החל חושש כי הניווט השתבש. לפיכך פקד להשמאיל מעט לכיוון הכביש, כדי שיגיע — בכל מקרה — לנקודה כלשהי אי-שם בין החפירה לבין הכביש.

התנועה הוחשה. גדרות-תיל צצו לפני החד — ומיד נותקו. לבסוף עלו הסיירים על שפת החפירה המיוחלת, אך לא בקצה הצפוני, אלא במקום סיומו של אחד מקטעיה — ליד הכביש. וכיוון שהיתה החפירה מנקודה זו צפונה בבחינת נסתרות, הוקפצה פנימה מחלקת-הסיירים של בני, כדי לטהר מכאן ולאחור. הסיירים דהרו במהירות, כשהם מרססים ברימונים את העמדות והבונקרים, אך למעשה לא נתקלו בכל אויב.

לפי הידיעות אמור היה להימצא באיזור זה ריכוז נשק מצרי — ארבעה טנקים וארבע מרגמות בינוניות; אך אלה לא נראו משני עברי החפירה, ויוסקה פקד על פלוגה ג' לעלות על הכביש עצמו ולסרוק אותו משני צדדיו. מוסה, מפקד פלוגה

הכוחות; הוא התארגן להגנה — ולא שיער כי מבחן האש עודנו לפניו.

פלוגה ב' מפלסת דרכה אל יתר כוחות היחידה

עיקר היחידה נמצא איפוא מרוכז בנוית שבין החפירה המערבית (השלישית), הסתומה בחול, לבין תעלת הבריה שחיברה חפירה לאחפירה זו עם החפירה המרכזית. פלוגה ג' תפסה את תעלת הבריה, פלוגה ד' את החפירה המערבית — ואילו הסיירים נאחזו בשני המקומות. משאך החלה ההתארגנות, בקע רעש מנועי טנקים — לא מכיוון כוחותינו ממזרח, כי אם ממרכז המתחם, ממערב. שריון מצרי!

בלי פקודות יתרות החלה העברה מהירה של בזוקות ורומי רימון בכיוון מערב. יוסקה וחבורת הפיקוד שלו החלו נעים צפונה, לאורך החפירה הסתומה, כדי לבדוק את ההיערכות להגנה כלפי עומק המתחם. בסיורים הגיעו עד קצה פלוגה ד' — עמדה שם נושאת גייסות משוריית מצרית, תקועה ונטושה — וביקשו להמשיך, ואולם אז החלה לפתע הרעשה מצרית עזה. פגז נפל ישר לתוך חבורת הפיקוד. יוסקה והסובבים אותו הטילו עצמם לתוך קטע חפירה רדוד. בהתרוממם, הבחינו בהיעדרו של הסייר שאול. הכל החלו קוראים בשמו, ומשלא באה כל תשובה, יצאו יוסקה וקצין המודיעין שלו, אלי, לחפשו. הם מצאוהו מוטל במקום נפילת הפגז, פצוע קשה בראשו. חובש מפלוגה ד' טיפל בו, וגילה בלחישה באוזני יוסקה כי מצבו חמור ביותר. הכרח היה להחיש מייד את הרופא. אבל הדוקטור יחד עם כל תחנת האיסוף צמוד היה לפלוגה ב', אשר נותקה מיתר הכוח ונתרה מאחור. קצין המודיעין אלי נטל על עצמו את המשימה הכפולה של הבאת הרופא — וחיבור פלוגה ב' עם יתר הכוח.

מה גרם לניתוקה של פלוגה ב'?

פלוגה זו החלה נעה יחד עם כל הכוח בעקבות פלוגה ג', כשהיא צמודה למחלקה האחרונה של הפלוגה שלפניה. באחת

השהיות בתנועת הכוח לעבר היעד, לא שמע מפקד אותה מחלקה (האחרונה של פלוגה ג') את פקודת התזוזה, ונשאר רובץ תחתיו יחד עם מחלקתו, ובעקבותיה — כל פלוגה ב'; בעקבות פלוגה ב' נותרה במקום גם תחנת האיסוף.

משהתארך הזמן התקשר מ"פ ב' עם יוסקה, אך תשובתו הקצרה היתה: „הישאר בעקבות פלוגה ג'". חלף פרקיזמן, ורוחו של מ"פ ב' קצרה. הוא פנה אל סגן מפקד היחידה, שהיה המאסף. שני אלה ידעו כי פלוגה ב' צריכה לחסום את הכביש, והידיעה כי ברשותה נמצאה כמות גדולה של בזוקות ורומי רימון — במקרה של התקפת נגד — אך הגבירה את דאגתם. הם החליטו איפוא לקדם לפחות חלק מן הכוח. מש יצאו לדרך, החלה ההפגזה שפגעה בכוח המרוכז אשר היה עם יוסקה.

יחד עם ההפגזה הגיע גם קצין המודיעין אלי, אשר החל מוביל את הפלוגה האובדת ואת תחנת האיסוף לכיוון נושאת הגייסות המצרית התקועה, שממנה ודרומה התפרסו שתי הפלוגות האחרות והסיירים.

הרפתקתו המוזרה של קצין מודיעין

עד לפגישה זו עברו על קצין המודיעין רגעים קשים למדי. בצאתו בשליחות יוסקה להביא את פלוגה ב' ואת הרופא עם תחנת האיסוף, שם את פניו קודם צפונה בכיוון הכביש, שם נכנסו הטנקים של ששון לקרב עם השריון המצרי שבעורף. הוא ניסה להזדהות בסימנים מוסכמים, אך צוותי הטנקים לא הבחינו באדם הבווד. הפגזים וכדורי המקלעים הוסיפו לשרוק, ובאין ברירה חמק אלי בין הטנקים הישראליים מזה והטנקים המצריים מזה, הגיע עד הכביש וראה שם ג"פ. שוב הזדהה — והפעם נענה אף הוא בסימן הזדהות. היה זה אחד מאנשי כוח הצנחנים של דני, אשר סיים אותה שעה את הפשיטה על התותחים המצריים בעורף. הג"פ סייע לאלי לקצר את הדרך, כך שנסע עמו מזרחה בכביש עד נקודת החציה של החפירה המרכזית. שם נפרד אלי, התקדם לאורך החפירה צפונה

„אחד מן הטנקים של ששון עלה על מוקש...”

לכיוון איזור הפריצה לתוך המתחם, וכך פגש את האנשים אותם חיפש.

משהחל מוביל אותם אל יתר הכוח, נקלע פעם נוספת לתוך אש-הפגזים של דורקרב השריון, אשר אליה הצטרפה באותה עת גם הפגזה מצרית מן העורף. תחילה לא תפסו האנשים את המתרחש סביבם. אלי צעק לרופא למצוא מחסה במחפורת תחמושת. יתר האנשים קפצו לתוך קטעי-החפירה הרדודים. בשלב זה נמצאו כבר בסמוך לנושאת-הגייסות המשורינת, קרוב לפלוגה ד'. ברגע של הפוגה באש הוקצתה כיתה מפלוגה ב' להבאת הפצוע אל תחנת-האיסוף. מפקד הכיתה, יוסי קטן, אירגן את אנשיו — אך ברגע בו קם וזינק קדימה כדי להגיע אל הפצוע שבהמשך החפירה, נפגע הוא עצמו באש מקלעים מצרית. שנורתה מתוך המתחם במערב. האש גברה ושטפה את החפירה כולה. היחידה, אשר כבר נמצאה עתה מרוכזת כולה בפיקודו של יוסקה, החלה מתחפרת — באתים ובציפורניים — בתוך החול, עד אשר חש עצמו כל אחד מן האנשים מוגן היטב.

השהר החל מפציע. האש המצרית מן העורף דעכה והלכה. מן המזרח גבר והלך רעש מנועי-הטנקים של שונו, אשר הבקיעו דרכם אל תוך המתחם; ויחד עם הרעש הגובר שלהם — רחקה-והלכה האש המסוכנת של קרב השריון-בשריון.

קרב-ההפתעה במוצב-הגבעה

הבוקר הלך והאיר, ודומה היה כי לחימת-הרגלים לכיבוש מערכת-החפירות המזרחית של אוס-כחף הגיעה אל קצה, וכי מעתה לא עוד לוחמים הרגלים, כי אם הטנקים שחדרו אל לב המתחם.

בארבע-עוזחי בקירוב הזדקף יוסקה בתוך החפירה, נטל את משקפתו וצפה דרומה. נכחה, בהמשך החפירה-לא-חפירה, התרוממה גבעה. היתה ליוסקה סיבה סבירה להניח כי גבעה זו ערוכה להילחם לכיוון דרום, שם שולטת היא על דארב-א-תורכי, היא הדרך המובילה לכיוון קציחה, ואשר מצדה השני מתרוממות שלוחותיו של ג'בל-דלפה. השקט שהשתרר באיזור החפירות הניע את יוסקה להניח כי הגבעה המבוצרת ריקה; אך אף-על-פי-כן קרא אליו את מפקד-הסיירים בני, ואמר לו: „רואה את הגבעה הזאת? זו קדימה והשתלט עליה“.

בני לקח את אנשיו — שמונה סיירים ושני קצינים — ונע במהירות בהמשך החפירה דרומה, ואחר כך במעלה השלוחה לעבר המוצב שעל הגבעה. לא היה כל סימן לנוכחות אויב במוצב. בני החליט, אפוא, לתפסו בבת אחת משלושה כיוונים. משהגיעו הסיירים עד החפירה ההיקפית שלמרגלותיו, נשלח אחד הקצינים, גפן, כראש החוליה הימנית; הקצין האחר, סמי, וחולייתו — נשלחו שמאלה, ובני, עם שני סיירים, החל מעפיל היישר, בהמשך החפירה העיקרית.

ברגע זה לערך צפה יוסקה בשנית לעבר המוצב — והבחין בצלליות למעלה. הוא ידע כי בני עדיין לא הגיע לשם; ברור, אפוא, כי המצרים עדיין יושבים שם. מייד פקד יוסקה על מפקד פלוגה ג' ליטול מחלקה ולהצטרף לכיבוש המוצב. מ"פ ג' לקח את מחלקתו הטריה. זו שנתקעה מאחור יחד עם פלוגה ב' ותחנת האיסוף, ורץ עמה בהמשך החפירה.

הקרב התלקח עם ההיתקלות בחיילי-האויב הראשונים שצפו

מול בני בחפירתו. בני וחולייתו קטלו אותם בהסתערות קצרה, שהובילה אותם אל נוכח שתי מצדיות מבוצרות; מצדיות אלו המטירו אש חזקה מתוך עיקולי-החפירה שהגישה אליהם היתה קשה. בני סטה שמאלה והחליט להתחבר עם סמי. הם דהרו בחפירה ההיקפית, גילו מצדית, תקפוה בריי-מונים — ומשלא נשתתקה, זרקו לתוכה עשרות רבות של רימונים, וכך חיסלו אותה.

תוך כדי קרב זה רצה חולייתו של גפן בחפירה לצד שמאל. מקלע „גוריונוב“ פתח עליה באש מטווח אפסי. „רתק אותו!“ קרא גפן לאיציק שלידו. איציק פתח באש-ריתוק, וגפן זחל עד עמדת המקלע — והשחיל פנימה רימון. נשמעה התפוצצות והמקלע נשתתק, אך חייל מצרי קפץ מתוכה כשהוא יורה בצרורות מתת-מקלע „קארל גוסטב“. גפן ירה בו ב„עוזי“, החטיא, תפס רובה מידי אחד מחיילי חולייתו — והשכיב את המצרי. מעתה ואילך דהרה החוליה בתוך החפירה, כשהיא מרססת בצרורות את הכוכים שבפינותיה. לפתע נתגלה מנגד בונקר, שחסם בבת-אחת באש את המעבר. גפן זרק רימון-זרחן, אשר התפוצץ והחל ממלא את הכוך המסוכן בעשן מחניק. אחר דקות ספורות נמלטו מתוכו שני חיילי-אויב.

גפן הדביק אותם ב„עוזי“ שלו, בטרם הספיקו להתרחק. באותו שלב קרבו והלכו זה אל זה בני וסמי. נכנסו לחפירה ההיקפית ופנו שמאלה, וגפן — שנכנס ופנה לכיוון ימין. אותו זמן הגיע גם מפקד פלוגה ג', יחד עם מחלקה משלו. תוך כדי הטלת רימונים לתוך הבונקרים שצצו על כל צעד ושעל, הודהו מפקדי יחידות-המשנה. מפקד פלוגה ג', מוסה שמו, ראה מייד כי מפאת מבנהו של המוצב לא יוכל להכניס לתוכו את כל המחלקה אשר עמו, ועל כן השאיר את רובה בריחוק-מה. הוא עצמו הצטרף לטיהור עם כוח בגודל כיתה, שכלל שני קצינים (המ"פ והמ"מ), ארבעה סמלים ושלושה חיילים.

מימין לכוח-מעורב קטן זה של סיירים ואנשי פלוגה ג', התנהל בכל עוזו קרב שריון-בשריון. ובעוד טיהור הבונקרים שבמוצב-הגבעה נמשך והולך, החלו נופלים ממעל פגזים מתותח-טנקים ותותחים נגד-טנקים מצריים, אשר ירו לעבר הטנק הישראלי הקרוב ביותר אל הגבעה. טנק זה לחם בעוז, השמיד טנק מצרי, אחריו טנק נוסף, ולאחר מכן תותח נ"ט קרוב — עד אשר נפגע פעם ופעמיים. אנשי-צוותו הצליחו להיחלץ שלמים, ותוך ניסיון להציל את הטנק, החלו משהחריים בקדחתנות את רשת-ההסוואה הבערת. פגיעה שניה, הפעם במנוע, אילצה אותם לנטוש את הכלי. הם קפצו ארצה, נצמדו אל מדרון הגבעה בבקשם מחסה — ונלכדו באש-מקלעים מצרית.

במצב דחוק ומסוכן זה גילה אותם גפן. הוא הקפיץ את המקלען שבחולייתו אל המדרון, ובחיפוי זה — לקול קריאות-ההמרצה של גפן עצמו — קפצו השריונאים לתוך קטע החפירה ומצאו בו מחסה.

בשלב האחרון לטיהור המוצב העיקש — וכפי שנתברר לאחר מכן, לא היה אף שלב זה השלב הסופי — לא נותרה עוד תחמושת לסיירים, וגם רימוניהם אזלו. את המלאכה סיימו בעזרת הרימונים שמצאו בבונקרים המצריים, וכן בעזרת

פעילים ועסקנים בין ערביי יהודה והשומרון

ד. קנחי

נכבד ערבי שנתקבל עליידי שר-הביטחון ועל אחר שנאסר בגלל פעילותו נגד המדינה. ואנו סקרנים להכיר ולדעת מי היא הצמרת ה-פוליטית בשטחי הממשל הצבאי ביהודה וב-שומרון.

מלחמת ששת הימים קרבה לאזנינו שמות אישים ערביים שונים, מתושבי יהודה והשומ-רון ששמעם לא הגיע לאזני ציבורנו עד כה. מדי-פעם קוראים אנו על פלוני שהוגלה, על אלמוני שהכריז הכרזה, על פלמוני שנעצר, על

הנופלות בינוי הננדט

אמין אל-חוסייני, המופתי של ירושלים וראש „המור-עצה המוסלמית העליונה“, אשר השפעתו היתה רבה על הישוב הערבי כמנהיג לאומי קנאי וקיצוני, וכ-סמכות דתית בעדה המוסלמית. לרשותו עמדו אנשי הדת והמטיפים במסגדים וכן אמצעיו הרבים של ה-„ואקף“ (ההקדשים). בין מנהיגיה הראשיים של המפ-לגה נמנו ג'מאל אל-חוסייני, אמיל אל-גורי, פריד ענבתאווי וכאמל דג'אני. יריבתה של מפלגת החוסיינים היתה מפלגת

בתקופת המנדט הבריטי על ארץ-ישראל התגבשו בתוך האוכלוסיה הערבית קבוצות פוליטיות מובהקות, שאם כי רובן הושתתו על בסיס משפחתי, הפכו במשך הזמן למפלגות מדיניות, אשר הקו המשותף להן היה התנג-דות לציונות, וההבדלים ביניהן — דרגת הקיצוניות שנקטו והמוצא המשפחתי של מנהיגיהן וראשיהן. הגדולה והבולטת היתה ה„מג'לסיך“, או ה-חוסיינים, ששמה הרשמי היה „המפלגה ה-ערבית הפלשתינאית“. בראשה עמד חאג'

תקופת השלטון הירדני

מאז 1948, כאשר הגדה-המערבית וערבייה נכבשו על-ידי ירדן שבשלטון בית המלכות ההאשמי, אשר שנ-את-שאל שררה בינו ובין המופתי הירושלמי, בוטל למעשה משטר המפלגות. הנציגות בבית-הנבחרים וב-ממשלה נקבעה במידה רבה מאוד על פי רצון המלך וחצר המלכות. כוחן וערכן של המפלגות — ושל עתו-ניהן — אבד, והחיים המדיניים סבו סביב עילית של נכבדים, מיוצאי משפחות מיוחסות או עשירות.

מי היא עילית זו של ערביי מערב-הירדן ומה מקורותיה? מה השפעתה על שאר התושבים? ניתן לחלק עילית זו לשלושה סוגים עיקריים: הנכב-דים המסורתיים, המשתייכים למשפחות ידועות, שב-משך דורות תפסו מקום מכובד בחיי החברה; הוותיקים שתפסו עמדות מפתח בכוח פעילותם הלאומית או המפלגתית; והמנהיגות הדתית.

יש לציין שכמעט ואין שכבת מנהיגות צעירה, וה-מנהיגים דהיום הם בני 50 ומעלה, שפעילותם החלה עוד בשנות המנדט המאוחרות, ב-1940—1950, רובם יוצאי שכבת המנהיגות המסורתית.

הירדנים, ששאפו להעביר את המנהיגות הפלשתינאית לצדם, הרעיפו עליה משרות וכיבודים שונים, כגון תפקיד שר או חבר פרלמנט; אכן, רבים „נרכשו“, וביניהם גם אישים מרכזיים לא מעטים.

המנהיגות המסורתית

משפחות הזכורות לנו היטב מתקופת המנדט — כגון החוסיינים, הנאשאשיבים והדג'אנים — ממשיכות לעמוד במרכז החיים הפוליטיים של הערבים בשטחי יהודה והשומרון, אם כי השפעתם פחתה מאוד במשך השנים.

ד"ר דאוד אל-חוסייני

הבולט כיום במשפחת אל-חוסייני הוא ד"ר דאוד אל-חוסייני (שהיה בשעתו בין המואשמים ברצח המלך

„אל-מועארדון“, שפירושה בערבית האפוזיציה. שמה הרשמי היה „מפלגת ההגנה הלאומית“. היא הוקמה וקויימה על-ידי הנאשאשיבים. אנשיה תפסו עמדות

חאג' אמין אל-חוסייני (בשנת 1936)

בפקידות הממשלתית המנדטורית ובעיריות. ראשה הרשמי היה ראגב ביי נאשאשיבי, בשעתו ראש עיריית ירושלים. ראשה בפועל היה סולימאן טוקאן.

בני משפחת דג'אני, חאלדי, טוקאן ואחרות היו מת-לכדים, זמנית, לפעולה במסגרת מפלגתית עצמאית ונפרדת ולעתים שיתפו פעולה עם אחת המפלגות הראשיות.

נוסף לאלו נתקיימו עוד מפלגות שהידועות בהן היו:

● „איסתיקלאל“ — מפלגתם של משכילים בעלי תערוכת רעיונות פאשיסטיים-קומוניסטיים.

● „מפלגת הגוש הלאומי“ — בה נתאחדו משפחות מעריה-השדה בשכם, טול-כרם וקלקיליה.

● „מפלגת הרפורמה“, בראשותו של חוסיין אל-חאלדי, היתה מקורבת לחוגי ה„איסתיקלאל“.

● מפלגת „ועידת-הנוער“ — מפלגה עירונית ללא בסיס כפרי, ובראשה יעקוב אל-גוציין.

● „מפלגת העם“ — מיסודו של מוסה אל-עלמי, איגדה בתוכה משכילים ועסקנים צעירים כגון אנואר אל-ח'טיב.

● „הליגה לשחרור לאומי“ — ארגונם הפוליטי של הקומוניסטים והנוטים אליהם. בראשה עמדו אמיל תומא, אמיל חביבי ואחרים.

גם הגוף המדיני המייצג של ערביי ארץ-ישראל — ה„וועד הערבי העליון“ — היה מורכב על יסוד נציגות מפלגתית משפחתית, כאשר בין חבריו נמנים, נוסף על בני המשפחות שזכרו כבר, גם בני משפחות שכוחן הציבורי היה קטן יותר, או שמרכזן היה מרוחק יותר מירושלים. אלו שימשו מעין מייצגים של ערי מושבן — חיפה, חברון, שכם, טבריה, ג'נין וצפת.

חכמת אל-מצרי

חכמת אל-מצרי — שם המוזכר לאחרונה לעתים קרובות בעתונות הישראלית — הינו אחד המנהיגים הבולטים. חכמת — כיום בן 50, הינו בוגר האוניברסיטה האמריקאית בביירות, בה ספג רעיונות לאומיים. היה בין מייסדי „המפלגה הלאומית הסוציאליסטית” (הבעת), נעשה לאחד מתומכיו הנלהבים של אחמד שוקיירי המתנגד למופתי הירושלמי ולמשפחת אל-חוסייני. הירדנים הכירו בהשפעתו הרבה וניסו „לקנות” אותו על-ידי שנתנו לו תפקידים שונים. הוא שימש מספר פעמים חבר בית-הנבחרים, כיהן כיושב-ראש של מוסד זה בשנים 1952—1957, וכן היה שר

האג' מעוז אל-מצרי

במספר ממשלות. חכמת הוא בן-דודו של האג' מעוז אל-מצרי, הנחשב לעשיר בתושבי שכם. שניהם מתגוררים בחולות מפוארות ולהם השקעות רבות במפעלים תעשייתיים בגדה-המערבית. אולם חכמת הפנה את רוב מרצו לעיסוק בפוליטיקה, ואילו האג' מעוז הינו איל המסחר של שכם.

בלב העיר העתיקה של שכם — ביתה של משפחה אחרת, ותיקה ובעלת השפעה — משפחת טוקאן. אחד מבני המשפחה — אחמד טוקאן, משמש כיום שר-החוץ בממשלת ירדן; הבולט בין בניה מיושבי שכם כיום

ד"ר קאדרי טוקאן

הוא ד"ר קדרי טוקאן, ששימש אף הוא כשר-החוץ בממשלת ירדן. קדרי טוקאן שינה פעמים אחדות את טעמו הפוליטי — מחבר מפלגת ה„בעת” היה למצדד באיחוד ירדן-עיראק ובשלב מאוחר יותר — לתומך נלהב של עבד אנ-נאצר. מאמריו הרבים קראו לסולידריות ערבית, לשחרור מהשפעות זרות ולפיתרון צודק לעם הפלשתינאי. כיום הוא אחד האינטלקטואלים אשר ללא ספק ישפיע רבות על התווית הדעות הפוליטיות הרווחות בין ערביי מערב הירדן.

עבדאללה) בן ירושלים, הגולה כיום בחדרה. למשפחה נאשאשיבי אין כיום דמות פוליטית בולטת, אם כי

ד"ר רשיד נאשאשיבי

אחד מנציגי הצעירים של המשפחה, ד"ר רשיד נאשאשיבי, רופא, משתתף בדיונים הפוליטיים הבלתי פוסקים, שמאפיינים את חיי האינטליגנציה הערבית מאז מלחמת ששת הימים. ממשפחת דג'אני, מן העשיריות והמשפילות בין ערביי הארץ בימי המנדט, שבניה ישבו בעיקר בפקדונות ובירושלים, ידוע כיום ד"ר

ד"ר מחמוד דג'אני

מחמוד דג'אני, רופא בעל שם בכל העולם הערבי. מן המנהיגים הירושלמים ראוי להזכיר את עורך-הדין

אנואר נוסייבה

אנואר נוסייבה, שר לשעבר בממשלת ירדן ועד לפני זמן מה שגריר ירדן בלונדון. אחיו האזם נוסייבה

אנטואן עטאללה

שימש שר-החוץ בממשלת ירדן. כמו-כן יצויין אנטואן עטאללה הנוצרי, שר-החוץ לשעבר וכיום מנהל בנק בירושלים.

נוסף לאלו המשפחות הידועות והוותיקות אשר במנהיגות הערבית, יש עוד כמה משפחות אשר להן כיום השפעה ניכרת על ערביי יהודה והשומרון. אחת מאלה הינה משפחת אל-מצרי, שמוצאה משכם.

רות החוץ הירדני — שגריר במצרים, שם כיהן עד סוף 1966, עת מונה למושל מחוז ירושלים. כחבר בשכ"ם, חכמת אל-מצרי, היה אנואר אל-ח'טיב בין מייסדי "המפלגה הסוציאליסטית הלאומית" ("בעת") אך במשך פעילותו הפוליטית שינה את דעותיו פעמים רבות.

לעומת אנואר הפעיל והתוסס מסמל חותנו את הפולי-

שייח מוחמד עלי אל-ג'עברי

טיקאי הערבי המסורתי. שייח' מוחמד עלי אל-ג'עברי, ראש עיריית חברון, בן 65 כיום, מחזיק בתפקיד ראש עיריית חברון מגיל 38. מאז הינו פעיל בקרב החוגים הימניים והמסורתיים בקרב הערבים. בעבר היה פעיל במפלגת אל-ח'וסייני ובשלב מאוחר יותר, נבחר להנהלת ה"אחים המוסלמים" בירושלים ול"נג'אדה" ** בחברון. מ-1955 שימש כשר בכמה ממשלות בירדן. השייח', הלובש בגדים מסורתיים של העולמא (חכמי דת), היה מראשי המארגנים והמסיתים למאורעות 1936 וכן היה מיוזמי איחוד הגדה המערבית עם עבר-הירדן ב-1949. מחזיק כיום בחברון ביד חזקה ומשתף פעולה עם השלטונות הישראליים. הודות לכך חברון היא אחת השקטות והמסודרות בערי הממשל הצבאי.

דאוד אל-ח'וסייני, מחמוד דג'אני, חכמת אל-מצרי, קדרי טוקאן, אנואר אל-ח'טיב, שייח' מוחמד עלי אל-ג'עברי — הם חלק נכבד מן העילית הפוליטית ביהודה ובשומרון. מעניין כי כל השישה הם בעלי השפלה אקדמית: שלושה הינם רופאים, שניים משפטנים והששי, חכמת, אף הוא בעל תואר אקדמי מאוניברסיטת ביירות. תר-פעה זו מאפיינת גם את האחרים שהגיעו לעילית הפוליטית הודות לפעילותם הלאומית או המפלגתית.

* חוגן והזר לירושלים — המערב.

** אחד משני הארגונים הצבאיים של צעירים ערביים בארץ-ישראל בימי המנדט. בראשו, עמד נימר אל-ח'טיב, עו"ד חיפזי כיום. הארגון השני היה "הפתוח".

בין המשפחות השולטות בשכ"ם תוזכר גם משפחת

חמדי כנען

כנעאן. הבולט בבניה הוא ראש-העיר חמדי כנעאן, המקורב בדעותיו הפוליטיות ובעסקיו המסחריים, למשפחת אל-מצרי, ונמנה על עשירי העיר.

משפחה ענפה אחרת, אשר שמה הוזכר בחדשות בזמן האחרון, הינה משפחת אל-ח'טיב. זהו שם נפוץ מאוד, אך לא כל הח'טיבים הם קרובי משפחה. אין קירבה

רוחי אל-ח'טיב
עבדאללה אל-ח'טיב

משפחתית בין רוחי אל-ח'טיב, לשעבר ראש-עיריית ירושלים המזרחית, לבין עבדאללה אל-ח'טיב, חבר הפרלמנט מטעם שכ"ם, ולבין אנואר אל-ח'טיב, לשעבר מושל מחוז-ירושלים.

אנואר אל-ח'טיב

אנואר אל-ח'טיב קשור בקשר משפחתי עם ראש-עיריית חברון, השייח' מוחמד עלי אל-ג'עברי שהוא חות-

רשיד אל-ח'טיב

נו. אחיו של אנואר, רשיד אל-ח'טיב, הוא מבעלי הקרקעות הגדולים ביותר באיזור חברון ושימש בעבר כשר-הכלכלה בממשלת ירדן.

אנואר אל-ח'טיב וחותנו מהווים שתיים מהדמויות הססגוניות ביותר בצמרת הערבית. אנואר שהוגלה לצפת*, התגורר קודם לכן בדירה מפוארת בבית-חנינא, בדרך ירושלים-רמאללה. הוא גבה-קומה, יפה-מראה ובעל הליכות מהוקצעות. את חייו הפוליטיים התחיל בדרך מקובלת מאוד בעולם הערבי — כמורה בבית-ספר ממשלתי, אשר החליט להתקדם וללמוד משפטים. כעורך-דין מצליח נכנס ב-1946 כחבר ה"וועד הערבי

העליון", שבראשות ג'מאל אל-ח'וסייני ומאז פעל בעסקי ציבור. היה חבר הוועד למען נפגעי דיר-יאסין, ראש-עיריית ירושלים המזרחית והחל מ-1950 שר בממשלת ירדן. ב-1964 נתמנה לתפקיד הקשה ביותר בשי-

הפעילים החדשים

אחד האישים הקיצוניים ביותר בשכם — מעוז הלאר-מיות — הוא יושב-ראש הסתדרות הרופאים בירדן,

ד"ר ואליד קמחאווי

ד"ר ואליד קמחאווי, בעבר נציג בועה"פ של "הארגון לשחרור פלשתינה" ומחברו של ספר אנטי-ישראלי קיצוני, בן 600 עמוד, על בעיית פלשתינ. רופא אחר בשכם, גם הוא נודע בפעילותו הלאומית הקיצונית

ד"ר צאלח אד-דין ענבתאווי

הוא ד"ר צאלח אד-דין ענבתאווי — מתומכי המופתי הירושלמי לשעבר, אשר נעצר על-ידי השלטונות הירדניים בגלל פעילותו הלאומנית והחזק זמן מה בבית-סוהר.

לא רק רופאים אלא גם עורכי-דין לקחו חלק בחיים הפוליטיים. בשכם, למשל, אנו מוצאים את עורך-הדין

מוחמד אלי-יחיא

מוחמד אלי-יחיא, בן הכפר טנטורה, הנחשב כאחד ממנהיגי הפליטים. עד לפרוץ מלחמת הקוממיות עבד כעורך-דין צעיר בחיפה; אז עבר לשכם והחל לייצג את הפליטים ולדאוג לאינטרסים שלהם. ב-1954 ניהל משאומתן עם שלטונות ישראל כדי לשחרר את פקדונות הבנקים של הפליטים. זמן קצר לאחר מכן נעצר על-ידי שלטונות ירדן. עו"ד יחיא הינו איש עניו, שלא כרוך המנהיגים הפוליטיים בשכם הוא חי בבית צנוע, ונחשב כאיש של העם הפשוט. השקפותיו שמאליות והוא מתרעם על עשירי הגדה אשר, לדבריו, אינם מעוניינים בפתרון בעיית הפליטים ודואגים רק לכיסם. אולם, האיש הבולט בשכם ואחד המנהיגים החשובים

ואליד אש-שקעה

הקיצוניים ביותר במערב-הירדן הינו ואליד אש-שקעה, סוחר עשיר, שעמד מאחורי מבצעי טירור שונים שבוצעו בעבר נגד ישראל. ואליד אש-שקעה נעצר על-ידי שלטונות ירדן וישב בכלא על היותו אופוזיציונר קיצוני, איש אש"פ, אשר גרם צרות רבות לבית ההאשמים. כיום מייצגים הוא וחכמת אל-מצרי את הפלג הקיצוני ביותר בקרב עשירי מערב הירדן.

הקיצוניות אינה נחלת העשירים והנכבדים בלבד. הזרמים השמאלניים הינם המקור העיקרי לקיצוניות בין הערבים. הקומוניסטים ואנשי הבעת' עומדים בראש המטיפים נגד שיתוף-פעולה עם שלטונות ישראל. רבים מהם נמנים על חוגי האינטלקטואלים — מורים,

איברהים בכר

עורכי-דין וסופרים. אחד מהם הוא עורך-הדין איברהים

בכר מרמאללה, שהוגלה על-ידי שלטונות ישראל ליריחו. עורך-הדין בכר התגורר בבית צנוע ברמאללה, שהיווה מרכז סוער ותוסס לפעילות פוליטית שמאלנית וקיצונית. הוא מקורב לקומוניזם וזמן רב ישב בבתי-סוהר ירדניים. הוא נמנה, ללא ספק, על החשובים שבפעילים הפוליטיים. הוא ועמיתיו השמאלניים —

כמאל נאצר

כחברו כמאל נאצר, איש הבעת' ברמאללה, נמצאים עתה במצב מביך: שנים לחמו נגד השלטון הירדני הריאקציונרי, ועתה הם דורשים את החזרת הגדה למלך חוסיין.

עבד אל-מוחסן אבו-מיזר

בעיה זו מטרידה את עבד אל-מוחסן אבו-מיזר, שהוגר לה על-ידי שלטונות ישראל לטבריה. אבו-מיזר היה במשך שנים אחת הדמויות הבולטות בפלג הירדני של מפלגת הבעת'. כאיש בעת' בילה כשבע שנים בגלות — באירופה, במצרים ובעיקר בסוריה, אולם לפני כשנה החליט לנטוש את הפעילות הפוליטית והירדנים התירו לו לשוב לעיר מולדתו — ירושלים. מאז עסק רק במקצועו. הוא עורך-דין מצליח — וכאחיו המבוגר, שהינו שופט בירושלים — טען שלא תבוא כל ישועה לפלשתינאים מפעילות ארצות ערב. לאחר מלחמת ששת הימים, ולאחר איחוד ירושלים, עיר היקרה ללבו מאוד, החל אבו-מיזר להטיף לאי-שיתוף-פעולה עם שלטונות ישראל בירושלים, וכאמור הוגלה בשל כך.

המנהיגות הדתית

קבוצה אחרת בעילית הפוליטית מורכבת מאנשי דת — הקאדים, המפקחים על ההקדשים, מנהיגי הכנסיות השונות. לכל אלה יש השפעה רבה, במיוחד באזור ירושלים.

האות הראשון לאי-שיתוף-הפעולה של ערביי מערב-הירדן עם ישראל ניתן על-ידי מנהיגים מוסלמים

עבד אל-חמיד סאיח

מסורתיים שהבולט בהם הוא עבד-אל-חמיד סאיח*, נשיא בית-הדין השרעי לערעורים בירושלים. עבד-אל-חמיד סאיח נולד בשכם, סיים את חוק לימודיו באוניברסיטה המוסלמית אל-אזהר בקהיר, שימש בתפקידיים של שופט דתי וחבר בתי-דין דתיים עד הגיעו למעמדו הנוכחי. סביבו התרכזו העצומות וגילויי הת-

* בהדפס החוברת, גורש לירדן — המערב.

אברזלף — טוענים היום שהיו נאלצים לכתוב את הכתבות האנטי-ישראליות הקיצוניות, שכה איפיינו את העתונים הירדניים עד יוני ש"ז. כיום אינם מגלים רצון רב להוציא את עתוניהם לאור מחדש, ומעדיפים לעסוק בדברים אחרים: לרג'א אל-עיסא חנות ספרים בירושלים המזרחית וסמיר שריף הינו בעל בית-מלון „כריסטמס" בירושלים.

★

עם המנהיגים הבולטים שברחו למזרח-הירדן בתוך המלחמה, או מייד אחריה נמנים קאסם אל-רימאוו, יושב-ראש בית-הנבחרים הירדני וסגנו של עבד אל-קאדר אל-חוסייני בזמן מלחמת הקוממיות. זה האחרון היה היחיד בין המנהיגים הערביים בארץ-ישראל שהציג טרף בגופו אל הכנופיות, פיקד ולחם אישית בשדה. נהרג בהסתערות-הנגד על הקסטל במבצע „נחשון" באפריל 1948.

מאנשי המנהיגות הוותיקה אשר אינם פעילים עוד ואשר נשארו כאן בגדה לאחר המלחמה יש לציין את עארף אל-עארף, מי שהיה מושל מחוז באר-שבע בזמן המנדט ומנהיג לאומני קיצוני. בשנים האחרונות זנח עארף אל-עארף את עסקי הפוליטיקה ועסק בכתיבת ספרים היסטוריים וכן שימש מנהל מוזיאון „רוקפלר", עד איחוד ירושלים.

★

המפלגות הפוליטיות אמנם נעלמו מן הנוף הפלשתינאי, אך עם זאת קיימת השפעתו של חאג' אמין אל-חוסייני, המופתי לשעבר, השפעת החוסיינים בירושלים די רבה, בעיקר על ותיקי העיר. שניים מתוך חמשת המקומות שהיו מיועדים לירושלים בבית-הנבחרים הירדני היו בידיהם.

ציננו כאן את הבולטים בין מתווי המחשבות המדיניות ומכווני הפעולות בקרב ערביי יהודה והשומרון. הזכרנו רק מעטים מבין השכבה הפוליטית הפעילה. עילית פוליטית ואינטלקטואלית זו חזקה ומגובשת והיא אשר נצטרך להגיע אתה להסדר בעתיד.

נגדות על רקע דתי, כביכול, של מוסלמים בירושלים. מנהיגי הדת הנוצריים משתדלים לא לפגור בקיצוניותם אחר המוסלמים, אולם למרות המדיניות שנוקטים מנהיגי הדת, ניכר שהנוצרים מהווים בדרך כלל גורם מתון הרבה יותר מאשר המוסלמים. הקולות המתונים והריאליסטים הנשמעים בצמרת הם, לעתים, קולות של

אליאס אל-בנדק
עזיז שהאדה

נוצרים. אנשים כמו אליאס אל-בנדק, ראש עיריית בית-לחם, או עורך-הדין עזיז שהאדה מרמאללה, הם נוצרים. חלק גדול מעתונאי מערב-הירדן הם בני העדות הנוצריות.

העתונות

עד פברואר 1967 היו ארבעה עתונים בממלכת ירדן. שלושה מהם הופיעו בירושלים: „פלשתין", „אל-ג'י-האד", „אד-דיפאע". בעקבות חוק הפיקוח על העתונות, שהתפרסם בפברואר 1967, אוחדו שניים מהם ובירור שלים הופיע מאז עתון אחד ושמו „אל-קודס". עם פרוץ מלחמת ששת הימים הפסיק „אל-קודס" את הורפתו, ולאחר המלחמה המשיך רק „אד-דיפאע" להורפיע, אולם עבר לרבת-עמון. כן הופיעו בירושלים שני עתונים בשפה האנגלית, „ג'רוסלם-סטאר" ו„ג'רוסלם טיימס", שגם הם אוגדו בפברואר 1967 והופיעו עד

רג'א אל-עיסא
דאוד אל-עיסא

יוני בשם „פלשתין ניוז". רג'א אל-עיסא ובן דודו דאוד אל-עיסא, בעלי העתון „פלשתין", שהיה ידוע בימי המנדט כאחד מראשי המסיתים והמעוררים נגד היהודים — נחשבים כמתונים. בנו של דאוד, נביל אל-עיסא, שהיה עורכו של העתון האנגלי „ג'רוסלם-ניוז", החליט שאין לו עוד מקום ועתיד בגדה והיגר בשכורעות אלו לארצות-הברית.

יוסף חנא
סמיר שריף

העתונאים הוותיקים — הזקן יוסף חנא, בעל העתון „אד-דיפאע", סמיר שריף ואיש „אל-ג'יהאד" מוחמד

ניידות-אוויר הוא אורח-ביצוע של הלוחמה
הקרקעית, להבדיל מיבילות-אוויר

ניידות אוויר

הטסה או ניידות-אוויר ?

השוואה בין פעולה מוצנחת בקוריאה לתרגיל-מפות של דיביזיית-סער אוירית

אל"ם י. חופי

צינול"י. הוקמה, לניסיון, דיביזיה יבילת-מסוקים בשם "דיי ביזיית-הסער האוירית ה-11". מטרת הניסיון היתה להתגבר על המחסור בשטח-הצנחה, על בעיות הטיפול בנפגעים בשעת צניחה, ואף על חוסר הניידות-האופרטיבית של דיביזיה מוצנחת, וזאת — באמצעות כוח-מסוקים צמוד לדיביזיה.

מבנה הדיביזיה היה כדלהלן:

- * מפקדת הדיביזיה.
- * 3 מפקדות חטיבות.
- * 8 גדודי-חי"ר.
- * יחידת-סיור אוירית (מסוקים ומטוסי-סיור).

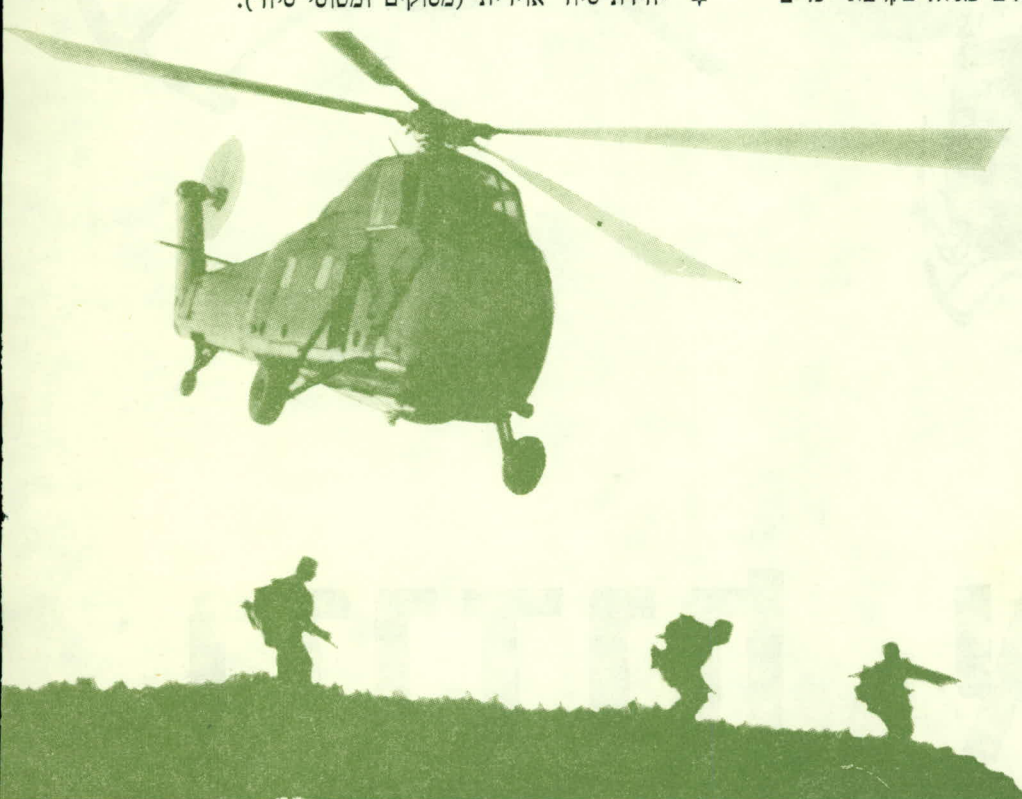
בשנים האחרונות התעורר בצבאות רבים הוויכוח בדבר סביבתה של הפעלת כוחות מוצנחים בהיקף גדול ובמרוכז. המערערים טוענים:

● כוח מוצנח מתרכז בשטח קטן-יחסית עקב מיעוט אמצעי-האש שלו וטווחם הקצר-יחסית; ריכוז זה יוצר מטרה מושכת וכדאית להפעלת נשק אטומי-טקטי.

● תלותו של הכוח המוצנח בשטח-הצנחה מתאימים. שטח-הצנחה טובים הינם, בדרך-כלל, שטחים פתוחים (ונמוכים). ככל שהכוח המופעל גדול יותר — גדולים יותר שטח-הצנחה הנדרשים. ולא תמיד מצויים שטחים כאלה בקרבת יעדים המתאימים להפעלת צנחנים. יתר על כן: כוח מוצנח מחפש שטחים גבעיים והרריים לשם החי-זקה, שכן בהם יזכה בהגנה טבעית נגד שריון האויב, שהוא האיום הגדול ביותר על הכוח המוצנח, בעל אמצעי-הנ"ט הדלים-יחסית.

● חוסר הניידות הטקטית והאופרטיבית של כוח מוצנח מן הרגע בו נחת על הקרקע. גם הצבאות העשירים ביותר במטוסי-תובלה, אינם מסוגלים להצניח די אמר-צעיר-תובלה לכוח המוצנח, עד כדי כך שניתן יהיה לניידו ול-הפעילו בריחוק-מקום משטח-הצנחה. אם מסיבות כלשהן מסתבר לאחר ההצנחה שאין צורך וטעם בפעולה, קשה מאוד לשנות את היעד לפעולה בתחום זמן סביר.

בשנים 1962—1964 נעשה ניסיון מהפכני בארה"ב להתגבר על מגר-בלותיו של כוח מוצנח „קונבנ-

מתקפת סתיו 1950 בקוריאה

תמורות בתפיסה בדבר הפעלת כוחות במסוקים, אולם יש עניין להשוות את אשר אירע בפעולתו של צוות הקרב החטיבתי המוצנח ה-187, ואת הפיתרון שניתן בפר"מ האמריקאי להפעלת דיביזיית הסער האוירית ב-1965 — באותה משימה ובאותו שטח.

צוות הקרב החטיבתי המוצנח ה-187 בקוריאה 1950

צפונה מפיונג'ינג, בניסיון לנתק את מחציתו של הצבא הצפוני קוריאי (לפי הערכת המודיעין האמריקאי — כ-30,000 חייל), לחסום את דרכי נסיגתם של אנשי הממשלה מן הבירה הצפונית, וכן לנסות ולהציל שבויים אמריקאים, אשר אמורים היו להיות מועברים ברכבת צפונה, כאשר תהיה נפילתה של פיונג'ינג בלתי נמנעת. המועד שנקבע לצניחה היה יום 20 באוקטובר 1950.

איזור הפעולה

מפיונג'ינג מובילים צפונה שני כבישים, ההולכים ומתרחקים זה מזה ויוצרים צורת V. הכביש העיקרי הוא הכביש המערב-

- * גדוד טילי "ג'ון הקטן" (בעלי ראש-נפץ אטומי).
- * 3 גדודי הוביצרים 105 מ"מ (18 הובצרים בכל גדוד).
- * גדוד מסוקים נושאי-רקטות.
- * גדוד-הנדסה.
- * 3 גדודי-מסוקים (להטסת גייסות).

בסך-הכל היו בדיביזיה כ-400 מסוקים מכל הסוגים, וניתן היה להעביר 3 גדודי-חי"ר וגדוד אר"טילרית-שדה אחד במטס אחד.

בעת שהותי בבית-הספר לפיקוד-ומטה של צבא ארה"ב, הסתיים שלב באימוני הדיביזיה. נפגשנו עם מפקד הדיביזיה ועם מפקדי-המשנה שלו, אשר תיארו — איש איש ברמתו שלו — את ניסיונותיהם באימונים ובתרגילים דריצדדיים (נגד הדיביזיה המוצנחת ה-82). מתיאוריהם של מפקדים אלה נסתמנה גישה מהפכנית ביותר בהפעלת כוחות מוצנחים ומונחתים. התפיסה שהנחתה את אורח-פעולתם היתה ניצול מסוקים תוך כדי קרב לשם ריכוז כוח, להעברת מרכז הכובד, למארבים ולפגיעה בשריון האויב, וזאת — הן בלילה והן ביום, על-ידי ניצול פני השטח לטיסת המסוקים.

בהמשך הלימודים בבית-הספר נערך תרגיל-מפת להפעלת הדיביזיה. כדי להדגיש את השוני בתפיסה בהשוואה לכוח מוצנח "אורתודוכסי", בוצע התרגיל בשטח בו הופעל בשנת 1950, במלחמת קוריאה, צוות-הקרב החטיבתי המוצנח ה-187. המשימה שהוטלה בתרגיל על הדיביזיה יבילת-המסוקים היתה אף היא לזו שהוטלה על צוות-הקרב החטיבתי בקוריאה.

מאז בוצע התרגיל, צברו האמריקאים ניסיון קרבי רב בהפעלת מסוקים (אָמנם באורח-מלחמה מיוחד במיני דיביזיית הסער הפכה לדיביזיית הפרשים הראשון בה), והיא פועלת בויאטנאם זה למעלה משנה. גם העוצבות האחרות וגם חיל-הנחתים (המארינס) משתמשים במסוקים בקנה-מידה חסר תקדים. כתוצאה מן הניסיון חלו, מן-הסתם,

הרקע להפעלת הצוות

באוקטובר 1950 חצתה הארמיה השמינית את קו-הרוחב ה-38, במתקפה שלה צפונה לעבר נהר יאלו. את צוות-הקרב החטיבתי המוצנח ה-187, בפיקודו של קולונל פרנק ס. בואן, שמר גנרל מק'ארטור, מפקד כוחות האומות-המאוחדות*, בעתודה של המטה-הכללי.

עם התקדמות כוחות האו"ם לעבר פיונג'ינג, בירת צפון קוריאה, החליט גנרל מק'ארטור להצניח את צוות-הקרב

* כוחות האו"ם שפעלו בקוריאה הורכבו בעיקר מכוחות אמריקאים ודרום-קוריאניים, בתוספת כוחות סמליים מחבר העמים הבריטי, מתורכיה ואחרים — המערב.

התנגדות קלה מצד האויב. בגבעה זו אף הוקם מוצב הפיקוד של מפקד צוות הקרב ה-187. כן כבש הגדוד את גבעה 104 — צפונית לעיר. העיר עצמה טוהרה על ידו, הוצבו מחסומים על הכביש ועל המסילה, ובעיקר כלפי תגבורות אויב מצפון. הגדוד השלישי, אשר משימתו היתה לחסום את צירי ההגנה של האויב, פנה דרומה ונערך להגנה על הגבעות הנמוכות כ-3 קילומטרים דרומה לסוקצ'ון, לאחר שהרג 5 חיילי אויב ושבח 42 אחרים, ללא אבידות לעצמו. במשך בוקר 21 באוקטובר שיפר הגדוד הראשון את עמדותיו תוך מצפון לסוקצ'ון, כשהוא נלחם בכוחות משהים צפון קוריאניים. באותו אחר-הצהריים יצרו יחידות הסיור של הגדוד הראשון שבסוקצ'ון ושל הגדוד השני שבסונצ'ון מגע עם האויב.

עיקר הפעילות בוצעה על-ידי הגדוד השלישי ב-21 באוקטובר. בבוקר יום זה החל הגדוד נע לעבר פיונגינג, בשני צוותי קרב בעלי עוצמה שווה — האחד לאורך מסילת הברזל והשני לאורך ציר הכביש.

הכוח שנע לאורך המסילה, נתקל בשעה 1300 באיזור אופרי בגדוד המסתייע במרגמות בנות 120 מ"מ ובתותחים בני 40 מ"מ. לאחר קרב שנמשך כשעתיים וחצי, הביסו הכוחות הצפון-קוריאניים את הכוח המוצנח, וזה נאלץ לסגת לגבעה 281, מערבית למסילה. הכוח ניצל מהשמדה רק עקב העובדה שהכוח הצפון-קוריאני לא לחץ עליו, כי אם נסוג לעמדותיו סביב אופרי.

הכוח שנע לאורך הכביש נתקל אף הוא בגדוד אויב מצפון

בהתבסס על עדיפותם האווירית של כוחות ה"א"מ — צליפה וריקוט של שטחי ההצנחה על-ידי מטוסי קרב. הכוח צנח ללא הפרעה ממשית מצד האויב, אולם כ-25 מאנשיו נפגעו בצניחה, עם הכוח עצמו הוצנחו 74 טונות של אספקה וציוד, בעיקר נשק פלוגתי וגדודי. לאחר הצנחת הכוח הוצנח ציוד כבד — לראשונה בפעולה מוצנחת קרבית. הציוד כלל גיפים, תותחים נ"ט נגררים בני 90 מ"מ, סוללת הוביצרים בני 105 מ"מ וכ-1000 פגז.

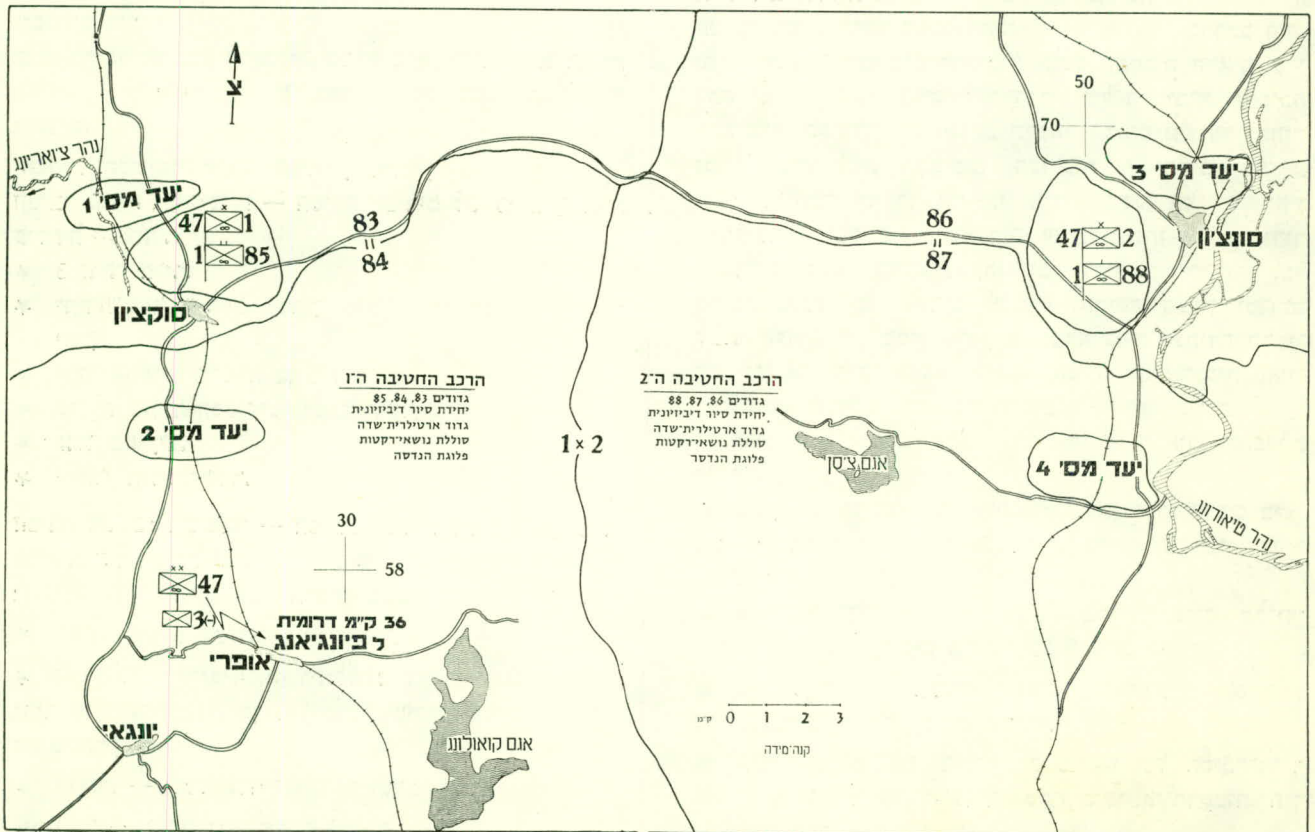
צוות הקרב השני, שכלל בעיקר את הגדוד השני וסוללה של הוביצרים בני 105 מ"מ צנח אף הוא ללא הפרעה מצד האויב, ליד סונצ'ון. 20 מאנשי הגדוד נפגעו בצניחה. בסך הכל הוצנחו ביום הראשון למבצע ובמשך היומיים שלאחריו כ-4000 חייל, וכן כ-600 טונות אספקה וציוד, שכללו 12 הוביצרים בני 105 מ"מ, 39 גיפים, 38 עוקבי-משא לגיפים, 4 תותחים נ"ט נגררים בני 90 מ"מ ו-4 תותחים נ"מ בני 40 מ"מ.

הביצוע בשטח

הגדוד השני, אשר צנח דרומית-מזרחית לסונצ'ון, כבש את יעדיו מדרום לעיר, הציב הסימות על הכביש ועל המסילה ויצר עוד באותו יום מגע עם כוחות קדמיים של הדיביזיה הדרום-קוריאנית השישית, אשר התקדמה צפונה מפיונגינג (בהמשך התיאור לא אשוב לגדוד זה, שכן הוא סיים, למעשה, את תפקידו עוד ביום הראשון).

הגדוד הראשון כבש את גבעה 97 מזרחית לסוקצ'ון, לאחר

תרגילי-פנות של דיביזיית-הסער האווירית על אותו שטח בו פעל הצוות החטיבתי ה-187

ריאנים לפרוץ, ובינתיים התחברו כוחות ה"או"מ עם הגדוד השלישי, שעמד כבר על סף ההתמוטטות. בהגיע הכוחות המתקדמים לסוקצ'ון פונו הכוחות המוצנחים דרומה לפיונגינג. בסך-הכל נפגעו בפעולה זו 46 חיילים בעת הצניחה ו-65 — בקרבות. צוות-הקרב המוצנח שבה בשלושת ימי-הלחימה 3.818 צפון-קוריאנים.

סיכום הפעולה

התקוות אותן תלה גנרל מק-ארטור בפעולה המוצנחת לא התגשמו במלאן. הגנרל קינה, כאמור, להכריע את מחצית הצבא הקוריאני בפעולה זו ולקרב בכך את קץ המלחמה. הסתבר כי עוד ב-12 באוקטובר פונו אנשי הממשלה הצפון-קוריאנית והשבויים האמריקאים צפונה, ואילו עיקר כוחו של הצבא הצפון-קוריאני נמצא ב-20 באוקטובר מעבר לנהר הצונגצ'ון. עם זאת אין להתעלם מכך שבפעולתם הנמרצת ובאבידות הכבדות שהסבו לצפון-קוריאנים, זיירו צנחני צוות-הקרב את התקדמות כוחות ה"או"מ צפונה, וזאת — במחיר אבידות מועטות לעצמם.

ליונגיו. גדוד-האויב נסוג למערך-הגנה בשטח גבוה יותר, מדרום וממזרח ליונגיו. שתי הערים אופרי ויונגיו מרוחקות כ-5 קילומטרים זו מזו. רכס-גבעות המתמשך מדרום-מערב לצפון-מזרח בין שתי הערים, מאפשר את הקמתו של מערך-ההגנה הטוב ביותר בין פיונגינג לנהר צ'ונגצ'ון, אליו נסוגו הכוחות הצפון-קוריאניים. על רכס זה נערך הרג'ימנט ה-239 של הצבא הצפון-קוריאני להגנה נוכח הכוחות התוקפים מדרום. כוח זה שימש כמשמר העורפי של הכוחות הצפון-קוריאניים, אשר נמצאו בעת הצניחה צפונה באזורי החסימות של צוות-הקרב החטיי בתי המוצנח ה-187. הרג'ימנט ה-239, שנתקע בין כוחות ה"או"מ שכבשו את פיונג-גינג לבין הכוח המוצנח שנמצא צפונית לו, ניסה לפרוץ מן הכיתור לעבר הכוח המוצנח. בחצות ליל 22/21 באוקטובר, החלו התקפות חוזרות-ונשנות של הרג'ימנט הצפון-קוריאני. עד שעה 1100 ב-22 באוקטובר, פרצו הצפון-קוריאנים פעמים אחדות, בכוחות עדיפים, לתוך המערך המוגן — והגיעו לקרבות פנים-אל-פנים עם הצנחנים. למרות רצף התקפות אלו, לא הצליחו הצפון-קור-

תרגילי-מפות לדיביזיית הסער האוירית ב-1965

* אויר — גדוד מסוקים מסייעים (להטסת אנשי ציוד ואספקה). השיטה הכללית, כפי שנקבעה על-ידי "מפקד הדיביזיה" בפיתרון, היתה כדלקמן: "הפעולה תתחיל בשעת ה',ש' באור היום, על-ידי חטיבה מס' 1; המטס הראשון שלה יכלול 3 גדודי-חי"ר ו-2 סוללות בנות 105 מ"מ. יעד החטיבה, איזור סוקצ'ון. חטיבה מס' 2 תוטס במטס השני לאיזור סונצ'ון, בהרכב זהה. יתרת הכוחות הכפופים לחטיבות תוטס במטסים הבאים, כדי להשלים את הקמת בסיסיהן הקדמיים של החטיבות. החטיבה השלישית, כעתודה דיביזיונית, תישאר בבסיס היציאה ותהיה נכונה לסייע לשתי החטיבות; העדיפות — לחטיבה מס' 1. קודם להנחתה, תיערך התקפה אוירית בשני הצירים. האש הארטילרית המסייעת להסתערות עצמה תינתן על-ידי גדוד המסוקים נושאי הרקטות (הנחשב לגדוד-ארטילריה). לכל חטיבה נקבעו שני יעדים לכיבוש והחזקה מצפון ומדרום לשתי הערים, וכן בסיס מוצק בו נמצא גדוד-העתודה החטיי בתי וכן נמצאו בו אמצעי ההטסה, הסיור והארטילריה האוירית. היעד וגבול הגזרות בין החטיבות — ראה במפה. בפיתרון בית-הספר נקבעו האפשרויות הבאות להפעלת הכוחות:

- בתוך המרחב החטיבתי — תגבור הגדודים המחזיקים ביעד דים, או התקפת-נגד תוך 20 דקות, בהיקף של גדודי-חי"ר וסיוע ארטילרי מוטס.
- פעולת-הטרדה, מארבים ופגיעה בשריון-האויב, על-ידי הטסת צוותי-קרב קטנים על פני כל המרחב החטיבתי.
- תפיסת שטחים שולטים נוספים בין הצירים, אם ינוע האויב במרכז השטח (שהינו עביר).
- ביצוע התקפת-נגד דיביזיונית בהיקף של חטיבת-חי"ר ובסיוע מן האויר על-ידי גדוד המסוקים נושאי-הרקטות, תוך 45 דקות מעת מתן הפקודה.

המשימה שהוכתבה למפקד הדיביזיה בסיפור-המעשה היתה: "הדיביזיה תבצע פעולה מוטסת בקרבת סוקצ'ון וסונצ'ון, תחסום את צירי-התנועה של האויב, תמנע נסיגת האויב צפונה וזרימת תגבורות לכוחותיו דרומה. כל זאת — על מנת לסייע לכוחות המתקדמים מדרום. מועד ההתחברות המשווער — יום ה'ע ועוד 3".

שטח הריכוז שנקבע לדיביזיה, נמצא כ-36 קילומטרים דרומה מפיונגינג ובמרחק של 30 דקות טיסה במסוקים לאיזור היעדים.

הכוחות והמשימות נקבעו בפיתרון כדלהלן:
חטיבה מס' 1: משימתה — חסימת הצירים ליד סוקצ'ון. תחת פיקודה יימצאו:

- * 3 גדודי-חי"ר.
- * יחידת-סיור מוטסת (מתוך גדוד-הסיור המוטס הדיביזיוני יוני).
- * גדוד ארטילרית-שדה בן 105 מ"מ.
- * סוללה מגדוד המסוקים נושאי-הרקטות.
- * גדוד מסוקים.
- * פלוגת הנדסת-שדה.

חטיבה מס' 2: משימתה — חסימת הצירים ליד סונצ'ון. סדר-הכוחות של חטיבה זאת זהה לזה של החטיבה הראשונה. העתודה הדיביזיונית, אשר תישאר בבסיס היציאה, תכלול:

- * חטיבה מס' 3 עם שני גדודי-חי"ר.
- * הארטילריה הדיביזיונית הכוללת: גדוד טילי "ג'ון הקטן", גדוד ארטילרית-שדה בן 105 מ"מ, וסוללה מגדוד המסוקים נושאי-הרקטות.
- * הנדסה — יתרת גדוד הנדסה הדיביזיוני.
- * סיור — יתרת גדוד-הסיור המוטס.

סיכום

מסוקים ניתן היה להעביר את הגדוד השני לסיוע לגדוד השלישי בציר המערבי, ועל-ידי כך — לשלוט במרחב שבין הצירים, לוא ניסה האויב לנוע בו.

סיוע באש — הכוחות שפעלו בשני הצירים לא היו מסוגלים לסייע באש זה לזה, עקב מגבלות הטווח של הנשק הארטי לרי שהיה ברשותם. בדיביזיה רבות האפשרויות לסיוע הדדי, החל בהפעלה מרוכזת ומהירה של גדוד-הארטילריה ניידי-האוויר (מסוקים חמושי-הרקטות) — וכלה בדילוג עתודת הארטילריה הדיביזיונית או דילוג הארטילריה של החטיבה וקירוב לטווח-סיוע לחטיבה השניה.

שינוי משימה — צוות-הקרב החטיבתי המוצנח ה-187 לא מילא את משימתו כיוון שהכוח העיקרי של האויב נסוג צפונה עוד לפני הצניחה. גם לאחר שעובדה זו הסתברה תוך-כדי המבצע, לא ניתן היה לשנות את משימתו של הכוח ולהפעילו צפונית יותר. לא נותר לו אלא להישאר במקומו ולחכות להתחברות עם כוחות-הקרקע. לדיביזיה המוטסת במסוקים ישנם סיכויים טובים כי הידיעות על תנועות האויב, שתושגנה באמצעות גדוד-הסיור הדיביזיוני המוטס, תהיינה מדויקות ומעודכנות יותר. אם בכל זאת הצליח האויב להערים ולחמוק, ניתן, תוך פרקיזמן קצר ביותר, לשנות את משימת הדיביזיה ולהטילה במקום אחר.

ולסיום, הניסיון שהצטבר בארה"ב, הן בדיביזית הסער האווירית והן במלחמת ויאט-נאם, יספק בוודאי דחיפה ניכרת לפיתוח „לוחמת-מסוקים" בעולם כולו. אולם עדיין רחוקה הדרך עד ליום בו יוכלו צבאות רבים לבסס את האיגוף האנכי על מסוקים בלבד. מחירו של המסוק, בעיות האחזקה הקושי להגיע בעזרתו לטווחים ארוכים עם ציוד כבד — כל אלה יתבעו גם להבא קיומו של כוח מאוזן, אשר יתבסס, אמן, בעיקרו על הטסת הכוחות במסוקים — אך חלק גדול מה-אפסניה הדרושה לכוחות תוצנח, מכל מקום, ממטוסי-תובלה.

בשני המקרים, הן בביצוע עצמו בעת מלחמת קוריאה והן בתרגיל המפות ב-פ"מ האמריקאי, בוצעו ההצנחה וההנחתה בשעות היום, וזאת — מתוך הנחה כי הכוח המבצע נהנה מעדיפות באויר. ברור כי תנאים שונים מקשים על הפעלת מסוקים בהיקף גדול ביום.

אנסה עתה לתאר כיצד ניתן היה, לדעתי, להתגבר על המגבלות שנתגלו בפעולה המוצנחת בקוריאה על-ידי אורח הפעולה של הדיביזיה המוטסת במסוקים.

נפגעי צניחה — יחסית נגרמו לכוחות המוצנחים אבידות מועטות בלבד בצניחה עצמה, אולם בכל זאת היה מספר הנפגעים בצניחה זהה כמעט למספר הנפגעים בפעולה הקרבית. הבאתם של החיילים במסוקים למקום הקרב מביאה לחיסכון נפגעים עוד לפני הלחימה. יתר-על-כן, החיילים המגיעים לקרב במסוקים הינם רעננים לאין שיעור יותר מן החיילים שהוצנחו. משך-הזמן הארוך של ההכנות לצניחה בשדה העורפי, אי-הנוחות בשעת הטיסה, בה חגורים החיילים בנוסף על הציוד האישי, גם בשני מצנחים, ומעל לכל — המתח הנפשי הקשור בצניחה, כל אלה גורמים לעתים קרובות לרפיון במתח משהגיעו הצנחנים לקרקע.

ניידות טקטית ואופרטיבית — בפעולה בקוריאה בלטו שלוש תופעות:

- (א) צוות-קרב גדודי שלם „נוטרל" ביום-הצניחה הראשון, לאחר שנתחברו אליו כוחות דרום-קוריאניים.
- (ב) הגדוד השלישי היה נתון במערכה כבדה מול כוחות עדיפים, ולא היתה כל אפשרות לסייע לו מבחינת המרחב והזמן.
- (ג) השטח בין הצירים לא הוחזק, למעשה, לוא ניסה האויב לעבור בתווך, לא היה כל כוח המסוגל להתייצב מולו ולחסום את תנועתו.

הימצאותם של המסוקים בתוך המרחבים החטיבתיים, מאפשרת, כאמור, להתגבר על המגבלות הללו כולן. באמצעות

מאמר זה פותח פתח להבנת תכונותיהם של העוצבות ניי-
 דות-האוויר אשר תהיינה ללא ספק חלק מסדר-הכוחות
 היבשתיים. יהיה זה אמצעי מורכב המופעל במקרים מסו-
 יימים ואשר תכונותיו תהלומנה את צורכי הניידות המו-
 שגת על-ידי מהירות התנועה אל שדה-הקרב והיכולת
 להפתיע את האויב, תופעות שתהיינה, כנראה, תדירות
 למדי במבצעי-העתיד.

ניידות אויר מהי?

קולונל דה-פיצקי

הגרעיני נהא עדים לפיזור רב של הגייסות, ואף לערבובם
 של כוחות שונים אלו באלו. המבצעים יצטיינו בזרימותם;
 אפשרויות ההפתעה וקשיי העבירות יגדלו, בעיקר מחמת הר-
 שטחים אשר יהרסו או יצאו מכלל שימוש באש הגרעינית.
 כדי להשיג כושר תמרון מהיר בשדה-המערכה, — אשר
 יתרחב במידה ניכרת לעומת העבר — למען תהא אפשרות
 לעמוד בפני מצבים שאין לצפותם מראש — יהא הכרח לוודא
 כושר ניידות גבוה של הגייסות.

גם במלחמות מוגבלות, שאנו עדים להן כיום, ואשר בהן אין

הניידות — שלשום

התפתחות כלי-הנשק והפעולה במימד השלישי הוסיפו תכר-
 נות חדשות לאופיה של הלוחמה.

הוגי-דעות צבאיים, שהסתמכו על לקחי מלחמת-העולם הרא-
 שונה, הגיעו למסקנה כי גורם האש ביטל את גורם התנועה
 או, לפחות, הפחית במידה ניכרת את חשיבותו בלחימה היבש-
 תית. הכנסתו של רכב-מנועי שינתה את מהותה של ניידות
 כוחות-היבשה והעלתה אותה לרמה בה כבשו לעצמם התנועה
 וההלם, למרות עוצמתה ההרסנית של האש, עמדה מרעת
 במבצעים; והיינו עדים לכך במלחמת-העולם השניה.

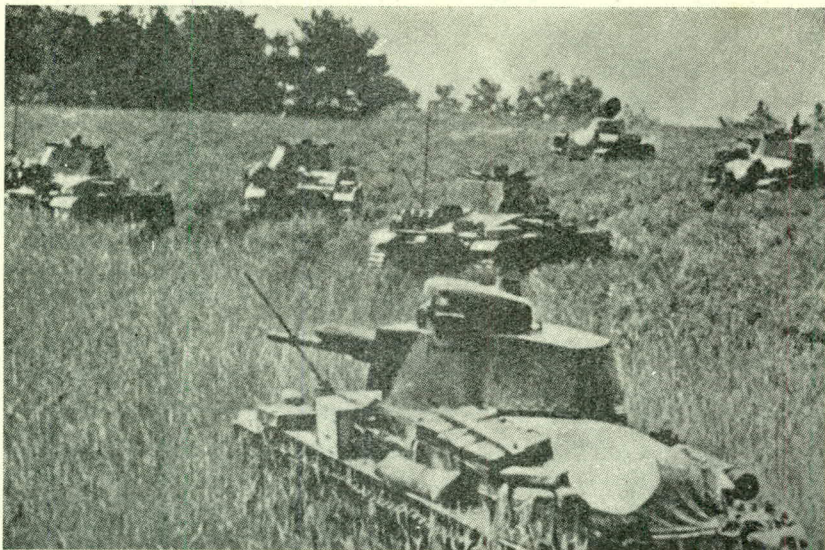
המושגים תמרון ותנועה הפכו מלים נרדפות.
 בשלהי מלחמה זו החלה תקופה חדשה: הופיע הנשק הגרעיני
 המאפשר לכתוש את שטחו של האויב אף אם הוא מרוחק
 ביותר. נשק זה מקנה לצד שיפעילו את האמצעי לכפיית
 רצונו על יריבו. בימינו השתרשה הדעה, כי לנשק ההשמדה
 ההמונית נועד התפקיד העיקרי בשדה המערכה והוא יגביל
 במידה רבה את התמרון על פני-הקרקע. אם נכונה השקפה זו,
 מהן הדרישות לגבי כושר ניידותם של כוחות היבשה?
 את התשובה לשאלה זו יש לחפש, לדעתי, בעזרת ניתוח הנ-
 חות-יסוד אחדות.

החשיבות הגוברת של הניידות בימינו

הנחה ראשונה: ניתן יהיה להשיג הכרעה במלחמה באמצע-
 עות מהלומה גרעינית בלבד. אך אין ספק שאף אחר
 הכרעה כזאת, יהיה צורך להכניע את כוחות האויב ששרדו מן
 המהלומה והם ממשיכים להילחם, וכן לכבוש כיבוש ממש את
 שטחו של האויב. התמרון היבשתי ילבש צורה של ניצול
 ההצלחה לטווחים רחוקים לשם השתלטות על מדינת האויב.
 השתלטות זו יתכן כי תחייב השמדת שרידי כוחותיו של
 האויב אשר יינצלו מן המהלומה הגרעינית ועשויים להתגונן,
 ביחוד בשטחים שעבירותם קשה במיוחד. בתנאים אלה, תידרש
 מכוחות היבשה ניידות אסטרטגית וטקטית גדולה ביותר.

הנחה שניה: כל סכסוך מזויין בעתיד ילבש צורה של הת-
 נגשות בין מערכי גייסות-יבשה המצויידיים
 בנשק גרעיני טקטי, ומכאן המסקנה כי בשדה הקרב

הניידות — אתמול

היכולת להשתחרר מקשיי התעבורה היבשתית, תוך ניצול המימד השלישי ולוא לזמן קצר בלבד. התכונות העיקריות הנדרשות מכלי כזה הן כדלהלן: כושר המראה אנכית ונחיתה אנכית; כושר רחיפה באויר; יכולת לנוע על-פני הקרקע וכן יכולת לשמש מוצב-תצפית ואף בסיס-אש לפגיעה ביעדים קטנים ובמטרות-נקודה.

השוב ביותר שכלי כזה יוכל אף לנוע על פני-הקרקע, לפחות כדי למצוא לעצמו מקלט או מסתור בהיותו מקורקע; רצוי גם שיוכל לבצע תנועות מבצעיות על פני הקרקע וידמה בכך לכלי-הרכב האמפיביים, המסוגלים לנוע על פני הקרקע ובמים כאחת. מסתבר כי תכונות אלו מצויות במסוק יותר מאשר במטוס בעל הכנף הקבועה.

קשה להגדיר בבירור מהן יחידות או עוצבות ניידות-אויר. אין לכנות בשם זה רק אותן יחידות המסוגלות להילחם תוך ניצול המימד השלישי, כל יחידה של כוחות היבשה המובלת בכלי-טיס, עשויה לשמש יחידה ניידת-אויר. אולם יש להבחין בין יחידה מסוג זה לבין יחידות מוצנחות, שכלי-הטיס המטיי-סים אותן אל יעדיהן אינם משתייכים לזרוע-היבשה, אין באפשרותן לבצע פעמים אחדות, זו אחר זו, תנועה אל היעד בדרך האויר ולוחמה על פני הקרקע והעברה משם לשטח לחימה אחר.

יש להבדיל, איפוא, באורח ברור בין כוחות מוטסים המופרים לנו זה מכבר, לבין כוחות ניידת-אויר, ודאי הוא, כי הראשונים שימשו חלוצים לאחרונים.

התחזית לעתיד בקרוב

לאחר שניסינו להגדיר את מהותן של יחידות ניידות-אויר יקל עלינו להסביר מה מצפים אנו מהן. כדי שיתחזק אלו תהיינה ראויות-לשמן, הכרח להבטיח כי תוכלנה לנהל קרב קרקע ממושך, דהיינו: להתקיים ולהמשיך בפעולה בשדה-המערכה בכל התנאים — ולעמוד בפני מכלול פעולות-אויב

הנשק הגרעיני מופעל, נתקלים הצבאות המודרניים בצורך להילחם בשטחים נרחביים, מרוחקים ביותר מן המטרופולין ואשר עבירותם קשה. לכך יש להוסיף את קשיי תחזוקתם של חילות-משלוח גדולים, אשר נלחמים באויב המנהל לוחמת-גריליה. כל אלה מחייבים להבטיח לכוחות היבשה כושר ניידות גבוהה ביותר. ולקחי מלחמות אל-גיריה וויאט-נאם יזכירו.

נימוק נוסף לצורך בהגברת ניידותם של כוחות היבשה בימינו הוא כי ככל שקטן סדר-הכוחות המופעל, כן גדל הצורך להבטיח את ניידותו. עקב גודלו הרב של שדה-המערכה, לא יוכל שום צבא להימצא בכל מקום בו הוא נדרש במהירות הדרושה, ביחוד נוכח הסכנות העשויות להופיע מכיוונים אחדים.

לאור האמור, נראה לנו, כי אף בתקופה הגרעינית, עוד יותר מבעבר, מותנים יעילות הצבא, וכוח-ההרתעה שלו — בכושר ניידותו.

הניידות - הכרח שתהלוך את הצרכים ואת האפשרויות

מידת הניידות, מן הראוי לה שתותאם למימדי זירות-המערכה הצפויות, לקשיי העבירות בהן ולקצב התפתחותם של המצבים המבצעיים השונים.

הדבר מהיבי, כי אמצעי-התעבורה אשר יעמדו לרשותם של כוחות-היבשה יצטיינו בתכונות טובות מאלו של כלי-הרכב הצבאיים הקיימים. אָמנם סביר להניח כי יחול שיפור-מה ברכב, באשר למהירותו, עבירותו, כושר צליחת מכשולי-המים שלו וטווח-פעולתו אך אין בשיפורים אלה, פרט לאחרון, להעלות את הניידות לרמה אליה העלה הנשק הגרעיני את גורם האש. מצב זה יתמיד כל עוד לא נדע לשחרר את כלי-התובלה מתלותם בתנאי התעבורה שעל-פני הקרקע.

אולם, כחלוף הזמן — הרצוי הופך למצוי. הפעלת המסוק נעשית שכיחה יותר ויותר, ופיתוחו הטכני עדיין לא תם. ההמראה האנכית פותחת אופקים חדשים. פיתוחם של כלי-רכב מרחפים על כרי-אויר, דאונים מסוגים חדשים ועוד — מטרם היא להתגבר על המימד השלישי בשכבותיה הנמוכות של האטמוספירה, כלומר, לפתוח שערים לניידות-אויר.

ניידות-אויר היא תפיסה שעדיין אינה מוכרת די-צרכה

תפיסה זו, אף שקרמה כבר עור וגידים, תוכנה לא הוגדר עדיין סופית. ברור כי ניידות האויר נועדה לשרת את פעילותם המבצעית של כוחות היבשה וחשוב לזכור שניידות האויר היא מושג של לוחמה קרקעית, להבדילו מיבילות האויר.

פעילותן לשם איסוף ידיעות על האויב, למשימות־אבטחה במימדים רחבים והן תשמשנה — בהתאם לגודלן ולתנאים בהן תופעלנה — גורם המסוגל להגיב לאלתר על כל מצב שנוצר בקרב, בעיקר בסיוע לכוחות הצמודים לקרקע, כלומר, המפוזרים ולעתים אף מעורבים בכוחות האויב, או לשמש ככוח־התערבות בעורף המערך הידידותי. התערבויות כאלה תהיינה מפתיעות, אלימות וקצרות וניתן יהיה לחזור עליהן כדי לבלום, למשל, הדירת־אויב המסכנת חלק ממערך־הכוחות הכללי. משימות מבצעיות כגון אלו מזכירות במידת־מה את המשימות אותן ביצעו בעבר יחידות הפרשים, ויתכן כי בשל כך נקראה העוצבה ניידת האויר הראשונה שהוקמה בצבא ארצות־הברית בשם „דיביזיית הפרשים ה־1“.

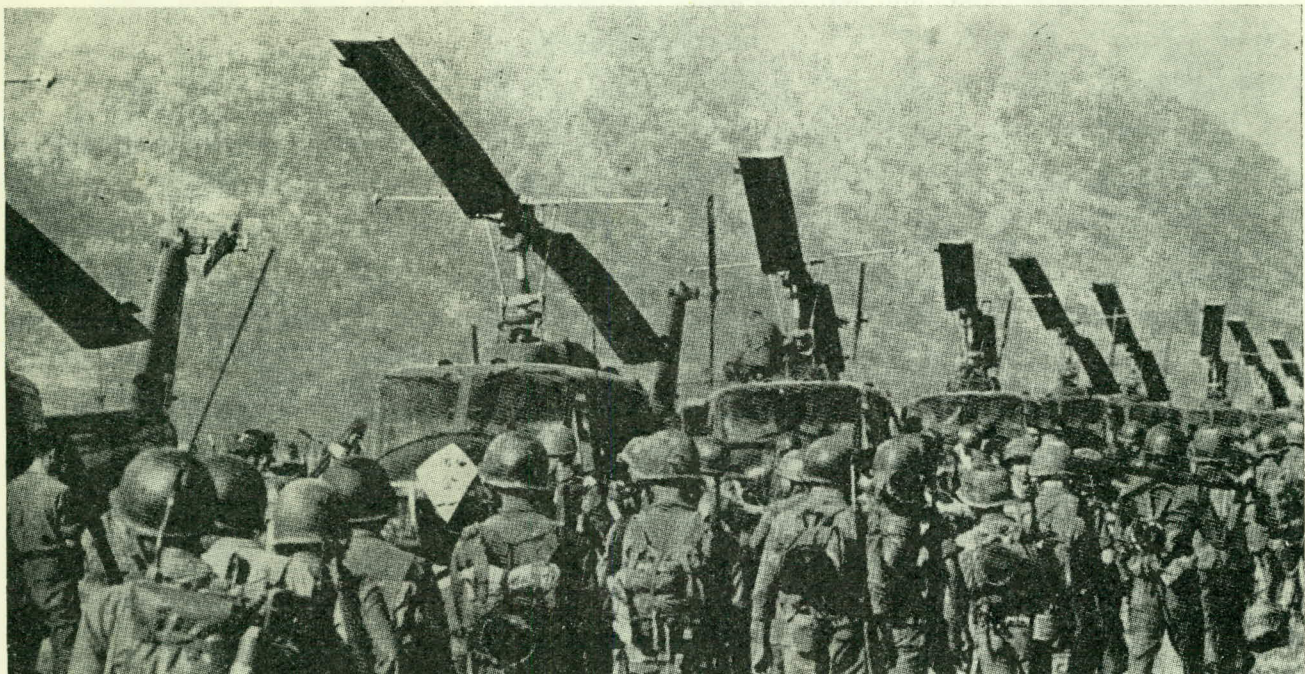
ולסיכום: כוח נייד־אויר יהיה כוח הכרחי — אף כי בלתי מספיק — כדי לענות על כל צורכי זרוע־היבשה; ולפיכך יש לתכנן את תפעולו בשילוב עם עוצבות־היבשה הרגילות, כאשר כל אחת מהן מבצעת את המשימות האופייניות לה.

אפשריות. הכרח, איפוא, כי כוחות אלה ייהנו מכושר ניידות־קרקע משלהם ומעצמאות טקטית מספקת (כולל יכולת אבטחה עצמית). כלי־רכב המסוגל לנוע גם באויר וגם על פני הקרקע, ושיהא מוגן (משוריין) באופן הולם, הוא אשר יספק דרישות אלו. אך בשלב הנוכחי של ההתפתחות הטכנית, כלי כזה הוא עדיין בגדר הדמיון, ואין מנוס מהסתפקות בכלי־טיס פגיע יחסית, אשר טווח־פעולתו קצר, וכושר תנועתו על פני הקרקע מוגבל, והפעלתו מותנית בתנאי מזג־אויר יותר מאשר הפעלתו של כלי־תובלה יבשתי. מכאן שאף כי יחידות ניידות־אויר עשויות להוות חלק אורגני ממערך כוחות היבשה, אין הן בבחינת אמצעי כלי־יכול, ובפרט עקב המחיר הרב של הקמתן ואחזקתן.

כל המשימות שיש לבצען ברציפות על פני הקרקע תישאר־נה גם להבא בתחום תפקידן של עוצבות כוחות היבשה, במובנו המקובל של המושג; אך תמיד יהיה, כמובן, צורך להתחשב באפשרויותיהן המוגבלות, מחמת ההכרח בפיוורן ותנועתן האטית יחסית.

לעומת זאת, יוכלו עוצבות ניידות־אויר להגדיל את טווח

הניידות — מחו

אל"מ. א. זעירא

מספר בלתי מבוטל של מומחים צבאיים עוסקים
בפרטיה של סוגיה שניתן אולי להגדירה:
„אם יקרה מה שאין סיכוי כי יקרה,
מה יהיו פרטי המקרה?“

מלחמה קונבנציונלית או גרעינית

מומחים שונים, בני אסכולות ומחנות שונים, המנתחים את
„המקרה שלא יקרה“, מגדירים אותו בצורה שונה. עלידי ניתוח
אפשרויות רבות ושונות של „המקרים שלא יקרו“, הם קוב-
עים לגבי כל „מקרה“ את שיטות הלחימה המתאימות לו ואת
כלי הנשק ואמצעי-הלחימה היעילים לגביו.

הספק, סימן-השאלה ואי-הבטחון שזורים כחוט-השני בספר
„מלחמה קונבנציונלית בעידן הגרעין“*. אכן, אין כל פליאה
בכך, שהרי הוא דן בזירה המערב-אירופית, כאשר מתחוללת
בה, כביכול, מלחמה גרעינית או מלחמה קונבנציונלית המת-
דרדרת למלחמה גרעינית. לא זו בלבד, אלא שהמחבר מוסיף
עוד כחצי תריסר נריאציות אפשריות של מצבים אלה, ומצטט
מומחים מן המערב ומן המזרח כאחד, היורדים לפרטי-פרטים.
אלא ככל שאלה מנותקים ממצב קונקרטי, קשה לבדוק את
מהימנותם.

הנושא המרכזי שדשים בו הוא מלחמה בין מדינות נאט"ו
לבין הגוש הסובייטי. והשאלה שהם שואלים היא: האם תהיה
זו מלחמה קונבנציונלית, או, גרעינית?

ברור לכל ש„מלחמת גוג ומגוג“ זו לא תסתיים
כל עוד יימצאו בידי הצד הנוטה להפסיד במל-
חמה מלאי של נשק גרעיני שטרם השתמש בו,
ושעל-ידי הפעלתו יוכל לשנות את פני הדברים. לכן, ההנחה
היא שאף מלחמה קונבנציונלית, בראשיתה, תידרדר למלחמה
גרעינית. אך, מאידך-גיסא, „מאזן-האימה“ מבהיר לצדדים
המעורבים כי שימוש בנשק גרעיני, בין בשלב הראשון של
הלחימה ובין בשלב השני, פירושו: השמדה — גם של המנוצח
וגם של המנוצח (אם אכן תישאר עוד משמעות כלשהי למלים
אלו בעקבות מלחמה גרעינית).

מכאן המסקנה שמלחמת „גוג ומגוג“ לא תקרה באירופה.
כלומר — „המקרה לא יקרה“.

אם כן — ישאל השואל — מדוע נכתבים ספרים בנושא זה?
מדוע מקדישים אנשים רבים כל-כך זמן רב לסוגיה זו?
ובמיוחד יצדק השואל, כי בראותו, לרוב, בסיומו של כל

* Conventional Warfare in the Nuclear Age — Otto Heilbrunn:
London, George Allen & Nuwin, 1965

„המקרה שלא יקרה“

חשוב לקיים „חרב בלתי-גרעינית“), במלים אחרות — ההרתעה, או „המגן“, היא גרעינית, ואילו הכוח ה-קונבנציונלי הוא „החרב“ נגד ארצות הפריפריה שבי-אגפי נאט"ו וסינט"ו הקרובים והרחוקים, שאין להם „מגן“, היינו: נשק גרעיני משלהן (מעניין להזכיר, שעד סוף שנות החמישים הוגדר הנשק הגרעיני כ„חרב“ ואילו הנשק הקונבנציונלי נחשב כ„מגן“).

הניידות האסטרטגית

הספרות הצבאית מרבה לעסוק בשנים האחרונות בשאלה „כיצד להפעיל את הכוחות הקונבנציונליים“ ומתמעט הדיון בסוגיה „כיצד לבנות את כוחות נאט"ו ככוחות גרעיניים ול-הפעילם בתור שכאלה“ (הוויכוחים המדיניים הקיימים סביב נאט"ו אינם סובבים סביב שאלה זו, אלא: „האם יש בכלל צורך בנאט"ו?“).

הספר „הניידות האסטרטגית“ (Strategic Mobility) * דן במכ-לול הבעיות הכרוכות בהעברת גייסות ממקומות ריכוזם לזירות המלחמה, איזה גייסות לבנות, באיזה הרכב וכיצד להפעילם. הצגת הבעיה של הובלת הגייסות מן הריכוז אל זירת הפעולה מבוססת על ההנחה, כי הכוחות הדרושים להפעלה בזירה מסוימת יגיעו אליה ממקומות ריכוז מרוחקים, היינו: מן המאגרים אשר באירופה, בארה"ב, או ביפן.

יהיו אלה כוחות שתפקידם הראשוני הוא לכאורה, לוחמה גרעינית או — כפי שנוהגים להגדיר משימה זו — הרתעה גרעינית (בראש וראשונה הכוחות האמריקאים שבמסגרת נאט"ו) וכן כוחות אחרים, שנועדו מראש ל„כיבוי שריפות“.

בפתיחת הספר „Strategic Mobility“ אומר המחבר: „למרות שלארצות-הברית יש יותר נשק אסטרטגי ובמבחר רב מאשר לבריה"מ הרי שלמעשה קיים כבר קפאון, שילך ויעמיק, וקרוב לוודאי כי בשנת 1970, לכל המאוחר, יוצר מצב של שוויון בין שתי המעצמות הגדולות בתחום יכולתן לאסור או להרתיע מלחמה גרעינית. לכן על התפיסה המערבית של הרתעה לפנות יותר ויותר לפתור את האתגר המקומי בתשובה מקומית, דהיינו עימות התוקפן במקום ובזמן שהוא בחר“.

ספר עב-כרס הדן בנושא זה, מכריז המחבר שהסיכוי למלחמה גרעינית באירופה אפסי הוא.

לשאלה זו תשובות מספר, חלקן נאיביות וחלקן רחוקות מנאיביות.

ראשיתה של ספרות זו נעוצה בתקופה ה„פרה-היסטורית“, דהיינו, מיד בתום מלחמת-העולם השנייה, כאשר רק לארה"ב היה נשק גרעיני. בתקופה זו ה„אימה“ לא היתה „מאוזנת“ כלל וכלל. בשנים 1945—1953 היה הגיון השימוש בנשק גרעיני נגד מדינות החסרות נשק זה, דומה להגיון שהכתיב את השימוש בנשק גרעיני נגד יפן, ואשר אירע ביפן עלול היה לחזור ושנית, בכל מקום אחר בעולם. במצב זה נפתח הדיון בנושא.

אף לאחר שרוסיה פיתחה נשק גרעיני משלה, אך חסרה אמצעי תובלה ושיגור, עדיין היתה ה„אימה“ בלתי-„מאוזנת“, אך לאחר שהרוסים פיתחו טילים בין-יבשתיים (ובמקביל פיתחו כאלה בארה"ב) הפכה ה„אימה“ ל„מאוזנת“. כיום ניתן לכנות את הספרות העוסקת במלחמה הגרעינית באירופה כ„יריה מאוחרת“, למען האמת, הספרות הצבאית שזורה תקר פות שכבר אבד-עליהן-הכלה, שעה שרוב המומחים, להוציא בודדים בעלי שאר-רוח, מתנבאים על מלחמות העתיד, בעוד הם עוסקים בנייתו של „העבר שלא יחזור“.

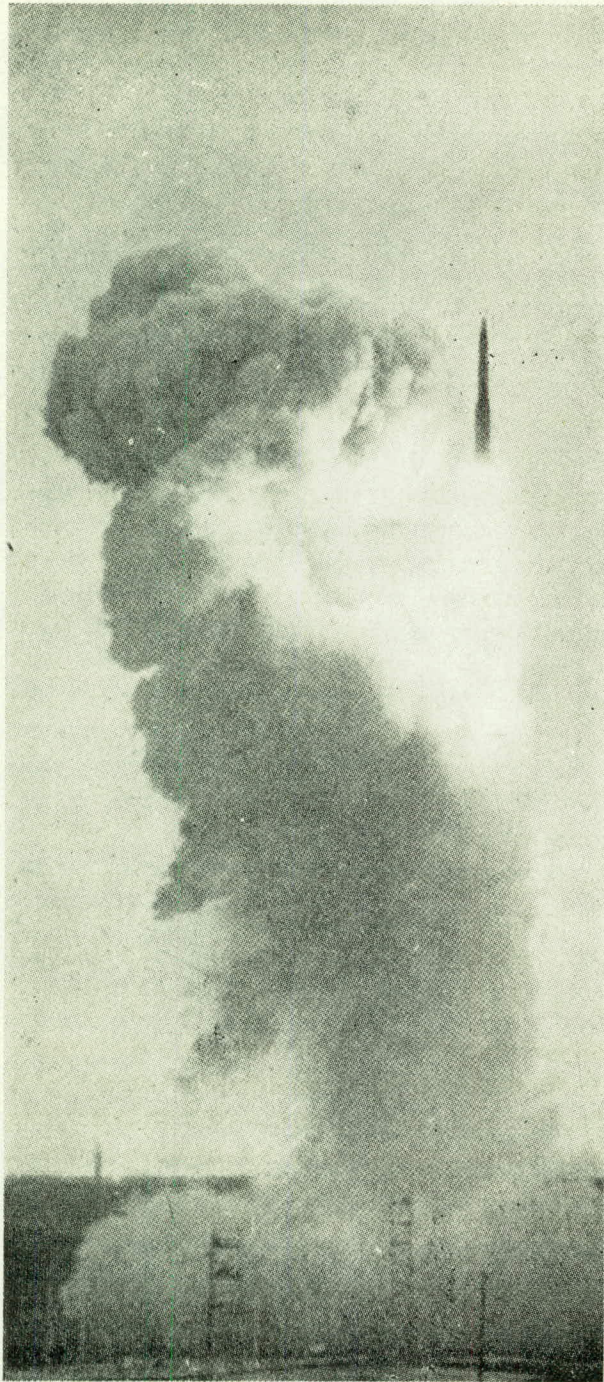
חיהם של אנשי-צבא ומדענים — העוסקים בסוגיות צבאיות — במדינות שאין סכנת מלחמה מידית נשקפת להן, הם, לעתים, „חיי חממה“ המנותקים מן המציאות המדינית והחברתית. רבים הניתוחים הצבאיים הדומים לניסוי מעבדה, בהם עורך-הניסוי יוצר תנאי-מעבדה מלאכותיים, כדי לבדוד את הבעיה שברצונו לבחון.

אולם, מי שאינו מסתפק בהסברים מן הסוג האמור לגבי העיסוק התיאורטי ב„מקרה שלא יקרה“, והמבקש הסבר להקמת כוחות נאט"ו והחזקתם בעוצמה ובמחיר מדהימים אף כיום, יסיק כי ריכוז-כוחות זה הינו מעין מאגר של „כוחות-הת-ערבות“ הן במובן המצומצם, דוגמת הנחיתה בלבנון ב-1958; והן במובן הרחב — מאגר כוחות-בכוננות למלחמות קונבנ-ציונליות, גדולות יחסית, נוסח וייט-נאם, העלולות לפרוץ באגפי זירותיהן ש לנאט"ו ושל סנט"ו.

כראיה לתפיסה חדשה זו אפשר לצטט את ההודעה הרשמית האמריקאית-בריטית, בוועידת נאסאו ב-21 בדצמבר 1962: „In Addition to having a Nuclear Shield, it is important to have a Non-Nuclear Sword“ (בתוספת ל„מגן הגרעיני“

Strategic Mobility — Neville Brown. Institute for Strategic * Studies. Chatto & Windus, London

טיל „פולריס“ במעופו

קאי. ההשוואה בין הנוחיות האמריקאית לפעול נגד קובה והנוחיות הסובייטית לפעול נגד תורכיה בהירה לחלוטין. ואמנם תמורת הוצאת הטילים הסובייטיים מקובה הוציאה ארצות-הברית את טיליה מתורכיה. משבר קובה היה תופעה יוצאת-דופן בכך שנוהל כולו באמצעים דיפלומטיים ולא הגיע להפעלת גייסות בשדה-הקרב, בעוד שמרבית ההתנגשויות הפריפריאליות הקונבנציונליות התפתחו עד כדי שימוש רחב-מימדים בגייסות — אם בצורה חד-צדדית, כגון: ההתערבות האמריקאית

פיסקה זו מצביעה על כך, שבין המעצמות הגדולות קיים „תיקו של כוחות מאוזנים“ בתחום הגרעיני. הנחה מקובלת אומרת: על שטחים חיוניים ממש לא תיתכן אלא מלחמה גרעינית ומאחר ומלחמה כזו אינה סבירה, הרי סבירותה של מלחמה על שטחים חיוניים מצטמצמת כמעט לאפס. העימות בין הגושים עובר, איפוא, לפריפריה שבה הריווח או ההפסד, עד גבול מסויים, אינם כה גורליים וחיוניים. ועל כן סבירה בהם מלחמה קונבנציונלית; זאת, כל עוד נמנעים הצדדים מעבור גבול מסויים של שימוש באמצעי לחימה, או של חדירה לשטחים מסויימים. תחומים אלה נקבעים בין הצדדים הלכה למעשה, אם כי באופן בלתי-רשמי, לרוב במגע דיפלומטי חשאי.

על שני הצדדים להיזהר מלחצות אותו גבול ערטילאי אך ברור; אם יעבור אחד הצדדים גבול זה, עלול הצד השני להפעיל נשק גרעיני-טקטי.

„יתר-על-כן משקלם של הטיעונים נגד שימוש טקטי בנשק גרעיני בכל סכסוך מקומי עולה ככל ששני הגושים העולמיים העיקריים צוברים נשק זה בכמויות גדולות יותר ובגיוון רחב יותר. הסכנות שבאסקלציה נרחבת של סכסוך גרעיני כלשהו הלכו וגברו בשנים האחרונות, והתוצאות האפשריות של אסקלציה נעשו מבהילות יותר ויותר. מכל מקום, אין צידוק לומר כי אסקלציה זו היא בלתי-נמנעת. הסכנות תצטמצמנה ללא ספק, אם השימוש בפיצוצים גרעיניים ייעשה אך ורק להריסת אמצעי-תקשורת או ליצירת איזור נגוע לבלימת התקדמות האויב, או אם ישתמשו בנשק גרעיני נגד יעדים קטנים, צבאיים ומבודדים לחלוטין. בכל המקרים ישנה תקווה מסויימת לבלימת האסקלציה, על-ידי הימנעות משימוש ברא-שי-חץ גרעיניים אלו, אלא לאחר שנתקבלו הכרעות מפורשות ביותר ברמות מדיניות גבוהות, ולאחר שהתוקפן הוזהר בצורה ברורה ומפורשת. אנו נמצאים, למעשה, במצב פרדוקסלי שבו אף כי קיים סיכוי רב למנוע תוקפנות או להביסה על-ידי שימוש בנשק קונבנציונלי טהור, יש להפעיל נשק זה, על רקע איום של שימוש בנשק גרעיני“.

ניתן להנחית נשק גרעיני ללא קושי על כל יעד על פני כדור-הארץ בעזרת טילים בין-יבשתיים. אולם הפעלת כוחות קוני-בנציונליים בפניות נידחות כרוכה בבעיות לוגיסטיות מסובכות. עקרונית ניתן לומר כי בכל הקשור בניידות אסטרטגית ימית עולה גמישותן של הארצות הימיות (ארצות-הברית ובריטניה) על זו של הארצות היבשתיות (כגון ברית-המועצות וארצות-מזרח-אירופה). לפיכך, כאשר מתרחש עימות באיזור כלשהו על פני כדור-הארץ מתברר לעתים ל„מעצמה יבשתית“ כי בגלל בעיות לוגיסטיות וגיאוגרפיות אין היא מסוגלת להתמודד בהצלחה באותו איזור, ואזי היא נזקקת לפעולות „הסחה“ או „תגמול“ באחד האזורים הנוחים לה. כך, למשל, חשש קנדי בעת משבר קובה מפעולת-הסחה רוסית בברלין; וכדי למנוע אשליה וחישובים מוטעים מצד הרוסים הכריז קנדי כי יגן על ברלין המערבית, ואין כוונתו „להתפשר“ על-ידי ויתור שם תמורת ויתור רוסי בקובה. באותה עת הכריז חרושצ'וב שיש לו זכות מוסרית לפלוש לתורכיה, משום שהיא משמשת בסיס-טילים-גרעיניים אמרי-

* „הניידות האסטרטגית“ עמ' 1.

ברפובליקה הדומיניקנית, הופעת הצבא הבריטי בכוחית, והנחיתה האמריקנית ב־1958 בחוף לבנון ואם בצורה דו־צדדית, דוגמת מלחמת־סואץ ומלחמת ויאט־נאם. ראוי להזכיר כי התערבות הדו־צדדית של ארצות־הברית, בעיקר ביבשת האמריקאית היא חזון נפרץ. „בין השנים 1900 עד 1934 שיגרה ארצות־הברית כ־30 פעם גייסות לריפובליקות המרכז־אמריקניות, ולעתים השאירה אותם במקומות מסויימים משך שנים רבות. מסורת זו נשברה על־ידי הנשיא רוזבלט ודומה כי לא תחודש”. (אך, הפעלת כוחות אמריקאיים ברפובליקה הדומיניקנית סותרת את הנחת המחבר).

בניין הכוחות העיקריים לזירות המלחמה

מסתבר, איפוא, שיחסי הכוחות הגרעיניים בין הגושים יבטלו בעשור הבא את האפשרות הרציונלית למלחמה גרעינית על השטחים החיוניים. הלוחמה שסבירותה גבוהה תהיה קונבנציונלית ותיערך בשטחים לא־חיוניים למעצמות־גרעיניות. הבעיה המתאימת בפני הצבאות היא: כיצד לבנות את הכוחות הקונבנציונליים ללחימה באזורים אלה וכיצד להביאם אל היעדים במהירות ובעוצמה הדרושה. בסוגיות אלה עוסק עיקרו של הספר שאנו דנים בו.

הבעיה הראשונה במעלה היא צפיית אזורי־הפעולה הסבירים וקביעת האויב. לאחר איתור אזורי הפעולה המסתברים ביותר, יש לנתח את התנאים הצפויים באותה זירת־פעולה, ובהתאם לכך לפתח אמצעי־לחימה הולמים. גישה זו נוגדת את ה„גישה הממוצעת” אשר, מתוך חוסר יכולת לצפות מראש בוודאות

מהן הזירות המסתברות ביותר, קבעה, שיש לבנות כוח צבאי שיהיה גמיש ומסוגל לפעול, באופן בינוני, בכל מקום. המחבר, המתנגד ל„גישה הממוצעת”, סוקר את הזירות האפשריות ומסקנתו היא שבראש וראשונה צפויה מלחמה באזורים טרופיים ובג'ונגלים וכן באזורים מדבריים. מכאן שעל העולם המערבי, ובעיקר על ארצות־הברית, לבנות את עיקר כוחותיהם כך שיהיו מתאימים למלחמות המסתברות ביותר — ז"א למלחמת ג'ונגלים באזורים טרופיים ולמלחמות מדבריות ולא למלחמה גרעינית.

מובן, כי לכך דרושה השתחררות נפשית מכבלי שתי גישות שהיו מקובלות בשנות החמישים:

● של התכונות למלחמה גרעינית, על חשבון כל אפשרות אחרת.

● של בניית צבא „ממוצע”, המיועד לכל מקרה של מלחמה קונבנציונלית.

המחבר מציע, איפוא, להקים במקום אלה צבא קונבנציונלי „טוב־באמת, ומתאם למקרה הסביר”. הרעיונות שמעלה המחבר לגבי שימוש באמצעי־לחימה שונים (הספר התפרסם בשנת 1963) מוכרים לנו היום, בשנת 1967, במידה רבה עקב מלחמת ויאט־נאם.

בראיה רטרוספקטיבית ביקש המחבר לומר: „מלחמה קונבנציונלית בויאט־נאם סבירה הרבה יותר מאשר מלחמה גרעינית באירופה. לכן, בנו והכשירו לפחות חלק מצבאותיכם למקרה המסתבר ביותר. אל תמכרו את הפצצות־הנפוצות כעודפי־מלחמה לסוחרים גרמניים, כי שימושן בעתיד סביר יותר מאשר שימוש בפצצות־הגרעיניות...”

* * *

השניה ברור למדי. חוסר האיזון במבנה הכוחות־המזויינים נובע מתוך העדפה קיצונית שהועדפו הכוחות שנמצאו מתאימים ומותאמים למצב המסוכן ביותר (גישה מוצדקת באופן עקרוני); אולם, לא נערך שידוד מחשבות ואיזון מחודש, אף שהתברר שהמצב־המסוכן־ביותר — סבירותו כמעט אפסית, ולעומתו מתפתחים מצבים המחייבים שימוש בצבא קונבנציונלי, המותאם לענות על „מה שקורה ועוד יקרה”.

אומה חייבת להיות מוכנה בכל עת לענות בצורה הטובה ביותר לכל אתגר לביטחונה, ולא רק על המסוכן שבהם — בין שהוא גלוי, מוכרז ומופנה כלפי שטחיה החיוניים ובין שהוא עקיף, פריפריאלי ועטוף איצטלה אידיאולוגית כזו או אחרת. זאת ועוד: בעוד שהמלחמות על יעדים חיוניים מלכדות את העם, מלחמות פריפריאליות עלולות להחלישו ולפזרו ררו מבפנים.

תפקידם של כוחות הביטחון לחזות מראש הן את הסיכון החמור ביותר והן את המסתבר ביותר, אף אם אינו מסוכן לכאורה, ולהתכונן במידה מאוזנת לקדם פני שניהם.

סיכומם של שני הספרים מגלם את הבעיה הצבאית ב־ה' הידיעה של תקופתנו: מה תעשה מדינה הניצבת בפני הדילמה: מהו האיזון הנכון של בניין כוחותיה הצבאיים של מדינה, כאשר האיום הביטחוני המסוכן ביותר הוא האחרון בסבירותו ואילו האיום, או האיומים, המסוכנים־פחות הם הסבירים דווקא?

כדאי לבחון היטב מהי השפעתן של „מלחמות קטנות” על אומות גדולות. האין מלחמות „קטנות” אלו, פריפריאליות וקונבנציונליות, המתנהלות ב„צל האטום”, והמוגבלות מבחינה איכותית, כמותית וגיי־אוגרפית (על־מנת לא להידרדר לתחום המלחמה האטומית) כמים השוחקים את האבן? האין בעוב־דה שהן מתנהלות בשטחים לא־חיוניים (על־כל־פנים, למעצמות הגדולות), נמשכות זמן רב ומוגבלות בשימוש באמצעי לחימה קונבנציונליים — האין בהן לגרום למפח־נפש אצל המפקדים בשדה, ולירידת המורל בעורף? האם לא טמונה בהן, לעתים, סכנה לירידת כוחה של אומה שצבאותיה נלחמים בנסיבות כאלו, ולפירוד אידיאולוגי בתוכה?

לקח 22 השנים שעברו מאז תום מלחמת־העולם

תמיהות על אתא-תורכ

מייסדה של

תורכיה החדשה

אליעזר ליבנה

התנועה הכמאליסטית, אשר בנתה את תורכיה החדשה מתוך חורבות הקיסרות העות'מאנית בשנים 1919—1924, לא היתה תנועת ההתחדדות הראשונה בין התורכים; היא אף לא היתה התנועה הראשונה שניסתה להרכיב אלמנטים מערביים על גוף האומה והמדינה התורכית. קדמו לה „העות'מאנים הצעירים” בשלהי המאה הי"ט, וה„תורכים הצעירים” בראשית המאה הכ'. התנועות הללו נכשלו במאמציהם, אך כמאל אתא-תורכ הצליח. מהו איפוא מקור הצלחתו וייחודו של מנהיג זה?

מקורות הצלחתו של אתא-תורכ קלים יותר להבחנה. „התורכים הצעירים” קשרו במלחמת-העולם הראשונה את גורלם עם הקואליציה הגרמנית-אוסטרית; וכאשר נחלה זו מפלה חרוצה, נחרץ גם גורל „התורכים הצעירים” ומשטרם. אתא-תורכ, לעומתם, פתח במרוצות-תנועתו כאשר אירופה היתה עייפה מתוצאות מלחמת-העולם, וסלדה מהתערבות בסכסוכים בין-לאומיים חדשים. רוסיה, יריבתה המסורתית של תורכיה מאז שלהי המאה הי"ז, נתונה היתה בחבלי מהפכה גדולה, ושליטיה הקומוניסטים דאגו רחוק מהתערבות מצדם בענייני מדינות זרות, ועודדו תנועות לאומיות מהפכניות מעבר לגבול. התנאים הבין-לאומיים סייעו לאתא-תורכ. חשובה מכך אולי, היתה הכרעתם של אתא-תורכ וחבריו — לזוותר על אופיה הקיסרי והרב-לאומי של המדינה העות'מאנית, ולהקים מדינה תורכית חדשה — ואכן היתה זו מדינה חדשה! — בתחומי האתניים של העם התורכי, כלומר, באסיה הקטנה ובתראקיה המזרחית.

את הצלחתו של אתא-תורכ ניתן לבאר בגורמים אלה ובדומיהם. קשה יותר להגדיר את ייחודו; להלן ננסה לעשות זאת.

✱

המתקנים התורכיים של המאה הי"ט וראשית המאה הכ' — לרבות הליברלים — ראו את הלאומיות התורכית ואת המדינה התורכית-עות'מאנית כשזורות ומזוגות עם האיסלאם. האיסלאם עמד במרכז תשומת-לבם. העימות עם הסונה והשריעה (התורה שבע"פ וההלכה של דת האיסלאם) היו בעיה מרכזית בהגותם של „העות'מאנים הצעירים”. מנהיגי „התורכים הצעירים” היו חלקם אתאיסטים מן הבחינה האישית — ובפרט השלישיה אָנַר, טלעת וג'מאל פחה — אולם במדיניותם הקפידו על מקומה של דת האיסלאם בסדרי הממלכה והחברה. כאשר החליטו להדיח ב־1909 את השולטן עבד-אל-חמיד דאגו כי ההדחה תיעשה לפי נוהגי השריעה ובאישורו של שייח' אל-איסלאם (סמכות הלכתית גבוהה). בתקופתם האחרונה, בשנות מלחמת-העולם הראשונה, עשו „התורכים הצעירים” שימוש נרחב בפאן-איסלאמיות, הן כגורם מלכד בפנים הקיסרות והן כדגל ממריד כנגד יריביה (בריטניה, צרפת, רוסיה), ששלטו על עשרות מיליוני מוסלמים, בני לאומים שונים.

פעלו של אתא-תורכ איננו המשך לשלשלת רפורמטורית זאת: במקום לעמת את תורכיה עם עברה המוסלמי, בן שבע-מאות השנים, הוא ניתק — או, לפחות, ניסה לנתק — את הקשר ההדדי הח'ליפי-פוח, הצמודה לקיסרות העות'מאנית מראשיתה, חוסלה. בתי-הדין הדתיים, הדנים לפי מסורת השריעה, בוטלו והוכרזו בלתי-ליגליים. תורכיה אימצה את החוק האזרחי השבייצרי. הכתב הערבי בוטל, והלטיני בא במקומו. הלבוש המסורתי והתארים הקודמים בוטלו.

° בעקבות ספרו החדש של לורד קינרוס: אתא-תורכ, הוצאת ויידנפלד את ניקולסון, לונדון 1964—1965.

מתכונת החינוך הפכה מערבית-חילונית. היו בוודאי נימוקים פוליטיים-ענייניים וסוציאליים-תועלתיים לתמורה מפליגה זו: חלק מכללי הקודש המוסלמיים צידדו במשטר הישן; ומנהגים מוסלמיים מסורתיים נגדו את ההתפתחות המשקית-החברתית המודרנית; ביניהם, למשל, מניעת חינוך ופעילות ציבורית מן האשה, ואולם, יקשה להסביר את יחסו השלילי-הקיצוני של כמאל את-את-התורכ לאיסלאם כנובע משיקולים פוליטיים וסוציאליים בלבד.

כמאל את-את-התורכ סירב לבקשתם של שליחים מוסלמיים מהודו ומ-מצרים, ב-1923, כי הוא יכריז על עצמו כעל החליף המוסלמי; הוא אף נמנע מהישען על מסדרי-דרווישים, שתמכו בתנועתו בשנות מלחמת-האזרחים ומלחמת-השחרור, 1919-1922 (ה"בפתאשיה"). מאבקו עם מסדרי הדרווישים היה טוטלי, למרות שהללו איפיינו את האיסלאם התורכי, ואולי משום כך, "אני מסרב להאמין" — הכריז ב-1925 — "כי לנוכח התפתחות המדע והציביליזציה, לכל ביטוייה, עשויים להימצא באומה התורכית התרבותית אנשים פרימיטיביים כל כך, אשר יחפשו סיוע חומרי או מוסרי אצל שייחים... תורכיה לא תהא עוד ארץ של שייחים, דרווישים ותלמידיהם..."

המקרים הנדירים בהם הביע את-את-התורכ מחמאות רפות לאיסלאם, היו כאשר נקט באמצעים חריפים נגד מוסדות ותנועות מוסלמיות. בנאומו באסיפה הלאומית ב-1924, נימק את ביטול החליפות ברצונו "להבטיח את חידושה של האמונה המוסלמית". בהצדיקו את דיכוי הנמרץ של המרידה הכורדית ב-1924-1925, אשר דגלה בסממאות מוסלמיות-דתיות, הכריז: "אין כאן איש שאינו מכבד אמונה דתית..."

בשנותיו האחרונות נהג את-את-התורכ לבקש, כי פקודות המורות, אשר ניתנו על ידיו בשעה מאוחרת בלילה, לא תבוצענה מניהוביה — שמה לא היה שקול ומאופק די הצורך באותן נסיבות. בדיקתן של פקודות מסוג זה, הנזכרות בספרו של קינרוס, מעוררת את הרושם, כי רובן עסקו במוסדות ובאישים מוסלמיים-דתיים. אי-אפשר שלא להצטרף לדעתו של הסופר, הסבור שאת-התורכ "לא היה מוסלמי כשלעצמו" (עמ' 411); אך, האם מוסברת התנגדותו לאיסלאם בכך, ש"ברציונליזם שלו תפס אך מעט מתפיסתו הרוחניות של האיסלאם"? אם היה כאן רציונליזם — לא ניכרה בו תכונה של אתיאזים שליו ומאוון; היה זה רציונליזם לוחם, רווי אנטי-דתיות שוצפת. השפעת הדת בתורכיה נראתה לו כאויב מהותי של חידושו — ולא כשריד מטריד מימים עברו. קינרוס מעיר, כי את-התורכ "פחד" מהדת, ואין הוא מייחד את "פחדו" לאיסלאם, אלא ל"דת" בכללה.

יחסו שלילי-עיון מעין-זה לדת אין למצוא אצל אָנור פחה או טלעת פחה, אף שעלו וגדלו בלשכות של "בונים חופשיים", בצד יהודים חילוניים, בני סלונקי וקושטא. חבריו של את-התורכ להנהגת תנועתו — כגון חוסיין ראוף, קואזים קרבקיר, חלידה אָדיב ואחרים — גישתם לאיסלאם היתה מאופקת ורגועה הרבה יותר. אף שיש ספק באדיקותם ואף כי חלקם היו ליברליים-אתיאטיים בגלוי, איבתו החריפה של את-התורכ לאיסלאם מקורה, כנראה, בחווייה מיוחדת-במינה, אולי בתנועה אנטי-דתית בעלת מסורת, אשר הת-גבשה תוך מרידה מודעת בדת היסטורית גדולה, ופיתחה, תוך כדי כך, "רציונליזם" משלה — רציונליזם כאמונה ודת.

★

המופלא שבמנהיגה הגדול של תורכיה המודרנית הוא הערפל האופף

את מוצאו. מוצטפא — זה היה שמו — נולד בסלונקי ב-1881. כמחצית מתושבי העיר היו אָ יהודים; השאר היו יוונים, תורכים, סלאבים למיניהם, אַלבנים ובני-הדונמה*. משפחתו היתה, לכאורה ממוצא תורכי" (עמ' 4). אמו שמרה כלפיהוץ על מצוות הדת המוסלמית, ואילו אביו גודע כבלת-ידתי במופגן, ממש "אנטי-קלריקל" על-פי הגדרתו של קינרוס. האיש שירת כפקיד-מכס בדרגה בינונית, ועם זאת נתגלה כמשפיל באורח בלתי-רגיל בין בני מעמדו. מוצטפא כמאל נראה כ"מעורב" הן בקלסתר-פניו והן בתכונותיו — אומר הסופר. התמונה המצטיירת לפנינו, על אי-בהירותה וסתירות-תיה, אופיינית למאות המשפחות של בני כת הדונמה השבתאית, אשר התגוררו בימים ההם בסלונקי ובאזורה. אנטי-דתיותם הקוצפת וחילוניותם הלוחמת בשלבי גלגולם — אף כלפי היהדות ממנה יצאו — ידועה היטב.

★

את-התורכ היה רציונליסט, אך אינני בטוח אם בספרו עמד קינרוס על טיב הרציונליזם שלו. תחושות היסטוריות מעמיקות רחשו וגעשו תחת קרום רציונליסטי-ליברלי זה. לאחר הקמת המסגרת הרפובלי-קנית-חילונית של תורכיה החדשה, הבין את-התורכ עד מהרה, כי באמצעות לאומיות שגורה לא ימלא תוכן את לבה של אומה, אשר דת היסטורית גדולה היוותה יסוד חיוני ומרכזי בהתגבשותה. ב-1931 הכריז על תורת "ששת החצים" — ממלכתיות, מהפכנות, לאומיות, חילוניות, עצמיות, רפובליקניות — כיסוד ללאומיות התורכית. אך מוחו חסרי-המרגוע החל מבקש גם אחר תחליפים רוחניים-אונבר-סליים לאיסלאם, כיסוד אורגני של "התורכיות". חיפושיו התפצלו בשתי מסילות: הלשונית וההיסטורית. הוא עמל לטהר את השפה התורכית מתוספות ערביות ופרסיות, והגיעו הדברים לידי כך שהוא נטה לדבר עם ידידיו בלשון "מטהרת" וקשת-הבנה. בלשון התורכית-המקורית חזה משאבים אנושיים, בעלי כושר-יצירה בלתי רגיל. זמן-מה נתפש לתיאוריה של בלשון אוסטרי על מציאותה של "לשון השמש", אם כל הלשונות, שהתורכית המטהרת היא היא נציגתה האקטואלית.

מעמיקים וממושכים יותר היו חיפושיו ההיסטוריים. ב-1931 הקים את-התורכ את החברה ההיסטורית התורכית; הוא נתלהב מתורתו של הסופר האנגלי ה. ג' וואַלס, כי מקורה של האנושות כולה ברמת אסיה התיכונה, מקום מוצאם של התורכים; ועמל לבדוק שמא נתיחדו באומה התורכית סימנים רוחניים של רציפות תרבותית בת אלפי שנים. מתוך כך זיהה את התורכים עם החתים הקדומים. "חוסר המרגוע כירסם בו — כותב קינרוס — בייחוד בלילות... לבסוף נתפש להלכי-רוח של אכזבה ודיכאון... וכך נמלט למפלט הישן, האלכוהול".

כמצביא וכמדינאי היה את-התורכ דוגמה להצלחה מלאה. את חייו סיים ב-1938, עם השלמת פעלו הפוליטי-טריטוריאלי — צירוף מהוו אלפסנדרטה-הטאי לתורכיה. אולם את-התורכ היה גם אישירות. וככל שבגרה התפתחותו הפנימית, ניצב בפניו סתירות ותמיחות מהמירות, ונתקל במבוי סתום. עשרות העמודים האחרונים בספרו של לורד קינרוס מספרים על העננים הכבדים, שהעיבו על רוחו, ולבסוף שברוהו.

* כת מוצא יהודי, שדבקה בשעתו בשבתאי צבי והתאסלמה; היו מתוכה ששמרו על דת ישראל בסתר כמותם כאנוסי-ספרד בתקופתם. רבים מהם נמצאו בעמדות מפתח בתורכיה.

בפאתי-ערב

רס"נ יונה

הפיכה ונלחמה בתיכון

צנעא הפלוגות הראשונות של צנחנים ואנשי קומנדו מצריים ובאמצע אותו חודש צנחו צנחנים מצריים בצעדה. בכך השתלטו על צומת דרכים בו עוברות הדרכים המוליכות מסעודיה למרכזה של תימן. במחצית הראשונה של אוקטובר מנה עדיין חיל המשלוח המצרי בתימן כמה מאות חיילים, אולם במהרה הלך וגדל היקפו של חיל המשלוח עד שמנה בתקופת השיא, בקיץ 1965, למעלה מ-60.000 אנשי צבא. התערבותה הצבאית של מצרים הפכה מלחמת אזרחים מקומית לנושא מרכזי בתולדות המזרח-התיכון בחמש השנים האחרונות. לעתים, האפיל המאבק בתימן אפילו על הנושא הדומיננטי במערכת היחסים של מדינות האיזור — ישראל וההכנות „לשחרור פלשתינ הכבושה“. יתר-על-כן, אין ספק כי לתימן היתה השפעה, שאינה בלתי מבוטלת, על תוצאות מלחמת ששת-הימים. מן הדין הוא שנבקש בחיבור בעל היקף המוקדש לתימן*, תשובה לכמה שאלות מפתח המתעוררות באורח טבעי אצל העוקב אחר ההתרחשויות והתפתחותן באזורנו, כגון:

- רקעה של ההפיכה ומטרותיה, והי שוני בינה לבין מרידות קודמות שפרצו מדי פעם בפעם נגד האמאם.
- מערך הכוחות הפנימיים בתימן.
- ההיתה ההפיכה פעולה פנימית, ואם לא, מהו הסיוע שקיבלו מנהיגי ההפיכה מגורמי חוץ ובראשם מצרים?
- מה היו מטרותיה של מצרים בהח' ליטה על התערבותה הצבאית בתימן? האם תכננה מראש את התערבותה? אלו סיבות ואיזה גורמים שיבשו את הערכת המצב של מצרים, והפכו את המלחמה לממושכת?
- השפעתה של ההפיכה בתימן על הנעשה בסעודיה ובמדינות דרום-ערב.
- השפעת המאירעות בתימן על הנע' שה במצרים גופא ועל מערכת היחסים במישור הבינ-ערבי.
- מהי עמדתם של גורמים נוספים —

יום השנה החמישי להפיכה הרפובליקנית, שפרצה ב-26 בספטמבר 1962 צויין זה עתה בצנעא, בירת תימן. הפיכה זו סילקה מצנעא את האמאם אל-בדר — אשר ביום ההפיכה מלאו שבעה ימים לעלותו לשלטון בעקבות מות אביו, האמאם אחמד. ההפיכה פתחה תקופה חדשה בתולדותיה של תימן, תקופה של מלחמת אזרחים אכזרית ועקובה מדם, אשר גרמה למאות אלפי קורבנות מקרב האוכלוסיה ואשר סיומה לוטה בערפל. המייחד מלחמת אזרחים זו והמעורר את התעניינות העולם ובמיוחד מדינות המזרח-התיכון בה, היא העובדה, כי להבדיל ממלחמות אזרחים אחרות, אשר הפכו תופעה נפוצה במאה ה-20 — ימים ספורים בלבד לאחר פרוץ ההפיכה הגיעו לתימן ראשוני החיילים, אותם שלחה מצרים לעזרתה של „האחות המהפכנית הצעירה“. ב-4 באוקטובר 1962 נחתו בשדה התעופה של

* יעל ורד: הפיכה ומלחמה בתימן — עם עובד, ת"א 1967.

מסדר-השבעה לצבא הרפובליקה בתימן

ארצות-הברית, בריטניה, ברית-המועצות, או"מ ועוד — לנעשה בחלק זה של המזרח-התיכון?

ספרה של יעל ורד — הנמנית על סגל עובדי משרד-החוץ ואשר מכהנת בשנים האחרונות כפרשנית „קול ישראל“ לעניינים ערביים — נתברך בתיאור שוטף של הארועים בתימן עצמה כשהוא משובץ בהקשר הרחב יותר של ההתפתחויות במזרח-התיכון. הספר שלפנינו אינו רק הספר הראשון המוקדש לנושא כה חשוב הכתוב עברית, אלא, למיטב ידיעתי — הספר הראשון, שנכתב עד כה בשפה כלשהי, המתאר את תולדות ההפיכה בתימן. הספר מתחלק לשישה עשר פרקים, הסוקרים הן את המאורעות בתימן לפי סדר התרחשותם הכרונולוגי והן את המדיניות והגורמים הנוספים, המעורבים בפרשה, תוך תיאור האינטרסים של כל אחד מהם באיזור זה. הנושאים בהם דן הספר עונים לחלק נכבד מן השאלות שהוצגו לעיל.

מלחמת תימן וצבא מצרים

ראוי להתייחס בהרחבה לפחות לנושא אחד והוא השפעת מערכת תימן על כושרו ועל רמתו של צבא מצרים. בשנים האחרונות חזרו מפקדי הצבא המצרי מספר פעמים על שתי הכרזות:

● ריתוקו של הצבא לתימן אינו פוגע בסדר-הכוחות הכולל של מצרים ולכן אינו פוגע בחלקה במאמץ הכלל-ערבי ל„שחרור

לוחמים מלונכניים במפקדתי של האמאם

פלשתינ“, כאשר במקום כל עוצבה שנשלחה לתימן הוקמה אחרת במקומה במצרים.

● תימן מהווה שטח אימונים בעל חשיבות עליונה להכשרתם של כוחות הצבא למילוי תפקידים העיקרי — השתתפות במערכה הסופית ל„שחרור פלשתינ“. אמנם אין תנאיה של תימן מאפשרים הפעלתן של עוצבות במתכונת מודרנית, טענו מפקדי הצבא, אולם החיילים המצריים, בתושייתם הרבה, השכילו להתאים עצמם ללחימה בתנאים משתנים. קצב האימונים ורמתם לא נפגעו — בהפוך הוא. יתכן, כי מפקדי צבא מצרים האמינו בהצהרותיהם, אולם המציאות שוללת באורח חד-משמעי תוכנן של הצהרות אלה. אמנם סדר הכוחות המצרי הכולל לא נפגע ועוצבות מילואים הוקמו כדי למלא מקומן של עוצבות שנשלחו לתימן. באופן זה גדל סדר-הכוחות, מאז סוף 1962, בכמה עוצבות חי"ר וכן חל גידול ניכר בהיקף הכוחות המיוחדים — הצנחנים והקומנדו. נוספו כלי תעבורה — בעיקר מטוסי תובלה ענקיים אנטונוב-12 ומסוקים מ-6. אולם היה זה גידול כמותי בלבד, גידול בלתי-אורגני. תוספת העוצבות מנעה גיוס סלקטיבי, חמורה עוד יותר היתה הפגיעה הדרסטית ברמת האימונים של הכוחות, במיוחד באימונים ברמה העוצבתית ובשיתוף-פעולה בין-חיילי ובין-זרועי. מחיר ההרפתקה התימנית, במישור הצבאי בלבד, הוכח במלואו בקרבות ששת-הימים. בחינה אחרת שמצאה ביטוי בקרבות ששת-הימים היה משמעות הדיווח הלקוי, לעתים קרובות הכוזב, בכל הדרגים, דיווח שמנע בעד הפיקוד העליון את היכולת להערכת-מצב שקולה, מבוססת על נתונים מציאותיים (דוגמאות מתימן ניתן למצוא בפרקים הרביעי והשמיני, במיוחד עמ' 117).

הסתייגויות

אינני תמים דעים עם המחברת לגבי פרטים שונים הנזכרים בספר ואסתפק בהבעת הסתייגות בנושא אחד בלבד — התנגדות בשורות צבא מצרים להתערבות בתימן. המחברת מספרת, כי כבר בסוף אוקטובר 1962, „נמצאו קצינים בכירים, שתבעו להפסיק מייד את ההרפתקה המסוכנת בתימן, באשר היא מעכבת את התעצמותו של הצבא המצרי ואף מחלישה אותו...“ (עמ' 65). כן יודעת המחברת לספר כי עאמר התנגד מלכתחילה לשיגורו של חיל-משלוח מצרי לתימן (עמ' 70, 111). אין ספק, כי היו ויכוחים כאלה, אבל קרוב לודאי שלא בחודשים הראשונים להתערבות, כאשר הנהגתה של מצרים כולה האמינה כי די בהופעת כוח מצרי קטן בתימן כדי לבסס ולהשליט את ההפיכה של טלאל. קשה גם לקבל כפשוטן את ההשקפות. באשר למורל הכוחות בתימן כי „מקרי הפרת משמעת, אי-יציבות לפקודות וסירוב לצאת אל החזית היו לחזון נפוץ בצבא צייתני ביותר זה“ (עמ' 63); ועוד „היו מקרים בתימן שקצינים מצריים, שסירבו לצאת לקרב הועמדו למשפט בפני בית-דין שדה, נידונו למוות והוצאו להורג בתימן“ (עמ' 169). נראה שיש לא מעט הגזמה בקביעות כוללניות אלה. אך למרות זאת, לפנינו ספר בעל עניין רב ביותר, המאפשר לקנות דעת על תימן בחמש השנים האחרונות, על המאבקים הפנימיים בקרבה ועל המדיניות הנוספות המעורבות בפרשה זו — אם הרבה או מעט. אחת ממעלותיו של הספר, ולא הקטנה שבהן, הוא היותו כתוב בצורה שוטפת, קריאה ביותר — לעתים אפילו מרתקת. אני ממליץ על קריאת ספר זה בפני כל קצין בצה"ל, המתעניין במתרחש באזורנו והרוצה להבין את המסתתר מאחורי כותרות העתונים.

דרום־ ערב הסוערת

המצרית בהנהגתו של עבד א־נאצר. מאז מבצע סואץ בשנת 1956 וביתר שאת מאז הפיכתו הכושלת של סלאל בתימן והתערבות מצרים במלחמת האזרחים המתחוללת שם מאז סוף 1962 — עליידי חיל משלוח של עשרות אלפי חיילים — הפכו מדינות הציוהאי ערב לחלק בלתי־נפרד מהתודעה וההתעניינות הכללית והן תופסות מקום נכבד בכותרות העתונות העולמית. התפתחות זו ובמיוחד חלקה של מצרים בה והשפעתה על מערך הכוחות הבינ־ערבי, יש בה עניין מיוחד לנו — הן כתושבי האיזור והן בהיותנו בעימות ישיר עם מצרים.

בימים אלה פרסמה הוצאת „מערכות“ את ספרו של העתונאי הבריטי, דוד הולדן, ששימש במשך שנים כתבם של מספר עתוננים חשובים — ביניהם ה„טיימס“ הלונדוני — באיזור. בעברית נקרא ספר זה בשם „שעון־החול“* ; כותרת המשנה היא — „דרום־ערב הסוערת“. אולם דומה, כי שמו המקורי של הספר „פרידה מערב“ תואם יותר את תוכנו. „פרידה מערב“ הלא היא פרידתה של בריטניה מחבל ארץ זה, אחרי שהיתה מעורבת בו מאז ראשית המאה ה־19, כאשר ממשלת בומבי ראתה צורך לשלוח לים הפרסי משלחת ימית

עד לפני שנים מעטות, היה הציוהאי ערב עבור מרבית בני־תמותה רגילים לא יותר ממושג מעורפל במפת קיר גיאוגרפית בקנה־מידה של אחד לכמה מיליונים. להוציא מספר דקות אשר הוקדשו בעת שעורי ההיסטוריה לדיון בעלייתו של הנביא מוחמד ובהתפשטות האי־סלאם, דומה, כי מורינו לא הקדישו תשומת לב יתירה לחבל ארץ זה. מדי פעם הוזכרו מדינות האיזור בהקשר עם תפוקת הנפט העצומה שלהן (ב־1964 הופקו במדינות המפרץ־הפרסי למעלה מ־350 מליון טונות נפט גולמי — כשליש מהתפוקה הכללית של העולם הלא־קומוניסטי. שני־שלישים מרזרבות הנפט המוכרות בעולם הלא־קומוניסטי נמצאים במדינות אלה או במימי המפרץ). אולם כמעט ולא הובאו לידיעתנו כל פרטים על אודות המדינות עצמן, האוכלוסיה ותנאי חייה, הקבוצות השליטות וכו'... ייתכן והיינו מסתפקים בידע כללי זה, בשגים הבאות, אילולא התערבותו הישירה של גורם־חוץ, לכאורה זר — הוא הלאומיות

* „שעון־החול“ מאת דוד הולדן, בתרגומו העברי של א. בן־נחום, „מערכות“, אוגוסט 1967.

כווית, בהריין והנסיכויות הזעירות דוגמת אבו־דאבי וכלה בעומאן ומסקאט. רבים מתיאוריו מבוססים על ניסיון אישי של סיורים ברכב ובמטוס ועל שיחות ממושכות עם הנציגים הבריטיים ועם המושלים המקומיים, עם פועלים בדהראן שבסעודיה ועם בוגרי אוניברסיטאות אנגליות בכווית, הנמנים על הקבוצה אותה הוא מכנה כ"דם חדש". ניסיון אישי זה נותן לספר מימד של אוטנטיות, אשר לעתים יש בה סכנה של תרגום הוויות אישיות ללשון של הכללה (הדבר בולט מאוד בפרק המוקדש לסעודיה, בו מתוארת תמונה קודרת של מחדלים והוסר־מעש, של שלטון ביורוקרטי אדיש ובלתי יעיל, של עקיפת החוק המוסלמי הקפדני בדבר איסור משקאות חריפים על־ידי שוק שחור פורח, ועוד). אולם על אף זאת, אין זה רק ספר זכרונות אישיים, אלא הושקעה בו גם עבודת מחקר רבה של איסוף עובדות ופרטים להארת הרקע ההיסטורי החיוני להבנת המציאות העכשווית והתצפית לעתיד. שילוב זה של אינפורמציה מדעית וניסיון אישי הם המעניקים לספר את חשיבותו.

בריטניה ודרום ערב

מעמדה של בריטניה באזור הוא, לדעת המחבר, רב סתירות וליתר דיוק דיאלקטי, באשר יהיו מעשיה ופעולותיה אשר יהיו, טומנים הם בחובם את סוף שלטונה. בעדן, בפרדציה, בבהריין ועוד היתה זו התערבותה היתרה, אשר עודדה וטיפחה את הקבוצות הלא־מיות, שמאז 1956 תבעו את הסתלקותה, תביעה שתתגשם, בעוד חודשים ספורים. לעומת זאת, בנסיכויות הקטנות בעומאן ובמסקאט מואשמת בריטניה בהתערבות מעטה מדי. התפתחות המאורעות והלחץ הגובר של ההסתה הנשמעת מקהיר, גורמים ללחץ גובר מצד שליטי מדינות זעירות אלו על בריטניה שזו תממש התחייבויותיה להגן על שלומם. במצב כזה "שוב לא תוכל בריטניה להימנע מהתערבות של קבע, אלא תהא קשורה ואחווה יותר מאי־פעם בכל ענייניה של הסולטנות (המחבר מתייחס לסולטנות עומאן ומסקאט) — עד שיום אחד יסתבר, שכה הרבתה לסייע לשינוי פניה של הארץ, עד כי לפניה הברירה לצאת בכבוד או להיות מושלכת החוצה, כשתבוא המהפכה הפוליטית בעקבות התמורות הכלכליות והחברתיות שלה" (עמ' 287). זהו גורל דיאלקטי, אשר במישור הספרותי ניתן להשוותו עם טרגדיה יוונית.

מצרים ודרום ערב

תוך קריאת הספר, חוזרת וצפה דמותו של שליט מצרים גמאא עבד א־נאצר, מסתבר כי "צאות אל ערב" ו"קול קהיר" נשמעים לא רק בעדן ובתימן אלא גם בנסיכויות הזעירות והנידחות ביותר ודומה, כי ככל שהמדינה שמדובר בה נחשלת יותר גדול ההד שמעוררים שופרות התעמולה המצריות בזעקתם: "ערבים! מדוע אינכם מתקוממים נגד האימפריאליסטים הבריטיים? נשליך החוצה את הכלבים הזרים ואת כל אלה הבוגדים בערבות!" אם נשנה הכנסה שנתית ממוצעת לנפש במדינה דוגמת כווית, אשר לדברי המחבר הגיעה ב־1964 ל־1200 דולר, עם הכנסה שנתית ממוצעת לנפש באותה שנה במצרים, "המפכנית", שלא עלתה על 125 דולר, נבין מה מריץ את נאצר למחקים, כדי למצוא פתרון לבעיותיה של ארצו. בהקשר זה בולט, כי חסידי רעיון האיחוד הערבי, נוסח נאצר, מתרבים ככל שהם מרוחקים. שלוש השנים של איחוד סורי־מצרי

כדי להילחם בשודדי הים, אשר הפריעו לשיט החפשי. אמנם, לא היה זה שלטון כיבוש קולוניאלי, כפי שהיה מקובל במדינות אחרות באסיה ובאפריקה; לרוב, נמנעה בריטניה במתכוון מהתערבות ישירה בענייניהן הפנימיים של נסיכויות המפרץ. אולם, בתוקף הסכמים וחוזים, התחייבה בריטניה לשמור על בטחונם של השליטים המקומיים, ולייצגם בענייני החוץ שלהם. ממשלת בריטניה שיגרה "יועצים", אשר השפעתם על ההתפתחות בנסיכויות היתה רבה ביותר. פרידת בריטניה מהאזור, והי המשמעות של שם הספר, אך, הקריאה מצביעה על פרידה נוספת: פרידת מדינות האזור מאורח חיים מסורתי, מצורת שלטון שבטי־פטריוארכלי בו נהנה השליט, בתוקף מסורת של דורות, משלטון בלעדי כלי־כוח.

הכמיהה לעצמאות

ההתפתחות הטכנולוגית העצומה של המאה העשרים, על השינויים החברתיים והתרבותיים שהביאה בכנפיה, לא פסחה על הכל ארץ זה, זכויות הנפט, אשר הוענקו לחברות הגדולות להפקת נפט — תחילה חברות בריטיות ואמריקאיות, אליהן הצטרפו, במרוצת השנים, חברות יפניות, איטלקיות, צרפתיות ואחרות — הביאו בעקבותיהם מומחים, טכנאים ופועלים זרים, השונים תכלית שינוי בתרבותם יבצורת חייהם מכל אשר פגשו בחצייהאי. לאלו נוספו במרוצת השנים עשרות אלפי פועלים מקומיים, אשר חיקו את מעשיהם של הזרים. התפתחו חינוך־מקצועי וחינוך כללי, נבנו מרפאות ובתי־חולים, נסללו כבישים, הוקמו נמלים ושדות־תעופה. הפועלים המקומיים התארגנו באיגודים מקצועיים, אשר אולי יותר מכל היו נתונים להשפעתם של רעיונות זרים, "מתקדמים", עם ההתארגנות המקצועית נולדה התודעה הפוליטית, הדרישה לעצמאות מדינית מהשלטון הזר וההאיפה לשינויים בצורות הממשל המסורתיות. לא תמיד השכילו בעלי שאיפות אלה להבין את התוצאות האפשריות במקרה ודרישותיהם אכן תתגשמה; אולם, זהו אופיין של התנועות הלאומיות בכל חלקי העולם.

כמספר נסיכויות ומדינות — דוגמת עדן וכווית — זכו התנועות הלאומיות להישגים של ממש (כווית זכתה לעצמאותה המלאה בשנת 1961 ואילו הכוחות הבריטיים יפנו את עדן לא יאוחר מראשית 1968). באחרות — דוגמת עומאן ומסקאט — עדיין אין הצלחתן מלאה, אך גם בנסיכויות הנמנות על הקבוצה האחרונה, מנהלים השליטים המקומיים מלחמת "מאסף" בלבד. את מחוגי השעון, אפילו יהא זה שעון חול, אי אפשר לעצור או להסיג. קשה לפסוק באופן כולל והד־משמעי, אם שינוי זה הוא לטובה או לרעה, וגם למחבר הספר אין דיעה ברור העל־כך, ומן הראוי להביא מדבריו: "אם התייגה התמורות שתתחוללנה לטובה ולא לרעה, על זאת לא אתנבא. יש אומרים, כמובן, לרעה, וכל מה שבא במקום הציביליזציה בעלת השלימות של העבר, אינו אלא בן כלאיים ממזרי של ערב העתיקה והמערב החדש, שהתוקפנות גוברת בו על האצילות, תאוות הבצע על הנדיבות והליכות הגימוס האיטיות והמסוייגות של המדבר נדחקות הצידה מפני הרמיות הגסות של התרבות המסחרית... (אולם) לא כל העבר היה נאצל או רומנטי ואף העתיד, לא כולו יהא הרוס כהשערתם של רואי השחורות" (עמ' 288).

בלשון חיה ושוטפת, מתאר המחבר את מדינות חצי־האי בזאת אחר זאת: מעדן ונסיכויות הפרציה של דרום־ערב, דרך סעודיה, תימן,

המדינות שמגען ישיר עם מצרים, כשהוא מלווה בפעולות פיתוח קונסטרוקטיבי יביאו לגיבוש הדרגתי של צביון לאומי מקומי ועצמאי — יתכן תוך קשר פדרטיבי, או צורת התקשרות אחרת, בין הנסיכויות — במטרה ברורה להדוף את ההסתערות המצרית. נראה, כי זו הדרך בה הולכות עדן וכוויות.

* * *

לפנינו ספר מעניין ובו שפע של אינפורמציה חשובה לגבי חבל ארץ, אשר למרות ריחוקו הגיאוגרפי היחסי, יש בהתפתחותו עניין רב עבורנו. תרומה חשובה עבור הקורא, שאינו בקיא בפרטים, הן הערות השוליים של מר א. סופר המאירות ומבהירות פרטים שונים. מר סופר הוסיף אחרית דבר, המעדכנת את המתואר בספר עד לחודשים אלה ממש. לספר נלווים מפות מספר, המסייעות בזיהוי מדינות ומקומות וכן מספר צילומים.

תרמו, יותר מכל אמצעי הדיכוי, לצינון הרוחות הפרו-נאצריות במדינות דוגמת ירדן ועיראק. תימן הנשלטת בפועל זה המש שנים על-ידי מצרים, היא ללא ספק, אחד הגורמים החשובים שהביאו לעלייתו של הפלג הלאומי העצמאי בעדן — „חזית השחרור הלאומית“ — על חשבון ירידת מעמדו של הפלג המזוהה עם מצרים — הפלוסי. מדינות דוגמת כווית, הנמנות על קבוצת המדינות „שיש להן“, אינן נוטות להתחלק בעושרן עם אלה „שאינן להן“ ובראשן מצרים (אזנם, כווית משלמת מאז קבלת עצמאותה בשנת 1961 „מס“ קבוע למצרים, המסתכם בעשרות מיליוני ליש"ט לשנה; אולם זהו סכום פועט בהשוואה להכנסתה השנתית). משום כך, ניצבת השאלה האם העתיד המהפכני אותו צופה המחבר למדינות האיזור הוא באמת בלתי נמנע, האם חייב עתיד זה להיות בהכרח מזוהה עם מצרים. נדמה, כי הצגת הדברים על-ידי המחבר בנושא זה הינה פסקנית מדי. אין זה מן הנמנע, כי נסיון של

ליל החפירות

(המשך מעמ' 24)

מקלע ה„גוריונוב“, אשר נותר שלם לאחר חיסול צוותו „גוריונוב“ זה הופנה בצדוד רחב לעבר גוש חיילים מצריים, באיזור המנהלתי של דרום-מערב המתחם.

לסיום: מטענים כפולים של חומר-נפץ

סמוך לשעה 0800 קיבל יוסקה את דיווחם של הלוחמים בגבעה המבוצרת: „היעד טוהר, התחמושת אזלה“. הוא הורה, אפוא, לקציני-המודיעין אלי להחליף את כובשי המוצב במחלקה אחרת.

החילופים בוצעו, ויוסקה עצמו החליט לעלות לראש הגבעה; אך עוד בטרם הגיע למרגלותיה דיווח לו דוד, מפקד המחלקה הרעננה של פלוגה ג': „חיילים מצרים יורים מתוך בונקרים!“ יוסקה עלה, ויהד עם המ"מ וחיילים אחדים עבר מבונקר לבונקר ומקטע-חפירה למשנהו בטיהור נוסף.

השעה היתה 0930. שקט שרר מסביב, ואף קרב השריון-בשריון בלב המתחם עדן וגווע. יוסקה חפץ לראות כיצד נבנו המצדיות המצריות שכל הרימונים אשר הוטלו לתוכן לא היה בכוחם לחסלן. בדרך הצטרף אליו דוד המ"מ, ואחר כך חייל נוסף. פתאום נורו צרורות אחדים — מתוך בונקר שנסרק קודם לכן לא פחות משלוש פעמים — ושלושה חיילים מצרים הגיחו מתוכו וקפצו לתוך השוחה. החייל נפצע בעינו ברסיס — וכרע תחתיו. יוסקה והמ"מ קפצו אינסטינקטיבית

לתוך החפירה. הם השיבו אש אך לא פגעו בחיילים המצריים. יוסקה התרומם, זינק צעדים ספורים קדימה — והטיל רימון לתוך השוחה. שניים מתוך שלושת המצרים נקטלו במקום, ואילו השלישי חוסל בניסיונו לחזור אל הבונקר.

„זה לא עסק!“ רתח יוסקה. הוא קרא לקציני-החבלה, מיכה, ותוך דקות ספורות עובדה תכנית-פעולה; מטעני-חבלה כפור לים בני עשרה קילוגרמים הוכנו, הוטלו לתוך הבונקרים והופעלו מבחוץ. בדרך זו הועפו באויר חמישה-עשר בונקרים. בשעה 1015 — מסביב כבר נדם הכל זה מכבר — הובלו אחד-עשר חיילים מצריים אל המכלאה המאולתרת, למרגלות החפירה המזרחית התחוננה. לפני שירד יוסקה מן הגבעה, מנה בחפירות קרוב לשמונים גויות של חיילי-איוב.

*

בתוך המתחם, לאורך הכביש ומשני צדדיו, חנו השריונים של ששון. משאיות-אספקה קרבו אליהם והביאו דלק ותחמושת.

על קו הרכס נחת מסוק ופינה את אחרוני הפצועים. לא הרחק משם, בזחל"מ-הפיקוד שלו, ישב מפקד-האוגדה, האלוף אריק שרון, ושמע דיווח מפי מפקדי העוצבות.

ובאיזור החפירות — בהן עצמן ועל שפותיהן — רבצו החייל לים של עופר, דבל"ה ויוסקה — זרועותיהם מקופלות מתחת לעורפם, קסדותיהם שמוטות קדימה להצל מפני השמש היר קדת — והתנמנמו, בניסיון להחזיר את גירעון-השינה של לילה-הקרב.

נשק שלל

הנשק הקל

רס"ן טוביה

ושניהם פועלים לפי עקרון ההכבדה (נמצאו גם תת־מקלעים לא סטנדרטיים דוגמת ה"סטן", ה"פ.פ.ס." תוצרת סין, ה"שמיי" סר" וכיו"ב, — שכאמור איננו דנים בהם כאן).

„פורט־סעיד“

ה"קארל־גוסטב" היה נשק סטנדרטי עוד בימי "קדש" ונפוץ בכל מדינות האיזור ככלי־נשק של אנשי מודיעין, חבלנים וכד'.

תת־מקלע זה הגיע לאזורנו בשנים 1954—1955 בשמו המקורי „קארל־גוסטב". נוסף לתת־מקלע עצמו נרכש גם רישיון לייצורו. המצרים הרכיבו תחילה תת־מקלעים מחלקים אשר יובאו משבדיה, ולאחר מבצע „קדש" החלו בייצורו במצרים. רוב התת־מקלעים אשר נתפסו אצל המצרים במלחמת ששת הימים היו מטיפוס „פורט סעיד", ונשאו את סמל התעשייה הצבאית המצרית.

ברשימה זו נסקור כלי־נשק קלים שבשימוש חיל־הרגלים בצבאות מצרים וסוריה, אשר נפלו שלל בידי צה"ל בסיני וברמת־הגולן. כלי־נשק אלה זהים ברובם, בהיותם מסופקים על ידי אותו ספק — ברית־המועצות ובעלות־בריתה.

נעסוק רק בכלי־הנשק התקניים בחיל־הרגלים המצרי והסורי, ולא בכלים ישנים, שנותרו מן האפוטרופסים הקודמים של צבאות אלה, או כלים יוצאי־דופן מסייבה כלשהי, אפילו הם תוצרת ברית־המועצות.

תת־מקלעים

מאחר והסובייטים אינם מייצרים תת־מקלעים, אימצו לעצמם הסורים את התת־מקלע הצ'כי „סמובל", ואילו המצרים מייצרים את ה"קארל גוסטב" השבדי ומכנים אותו „פורט־סעיד". התחומות לתת־מקלעים אלו זהה — פרבלום 9 מ"מ—

התכונות הטכנו־טקטיות

קליבר — 9 מ"מ

משקל — 3.6 ק"ג

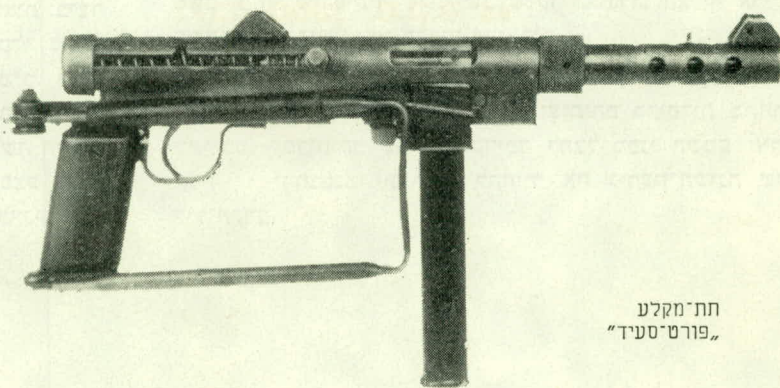
אורך (עם קת) — 80.8 ס"מ

אורך (ללא קת) — 55 ס"מ

הזנה — מחסנית בת 36 כדור

טווח רשום — עד 300 מ'

קצב־אש מעשי — 60—100 כדור לדקה.

תת־מקלע „פורט־סעיד"

תפעול

ניתן לפתוח את הקת על-ידי לחיצה על תפס הצמוד לבורג העליון המחבר את הקת לגוף.

ידית הדריכה משמשת גם כנצרה, כאשר היא נלחצת לחריץ הנצירה. כאשר התת-מקלע דרוך ניתן לנצור אותו על-ידי הכנסת ידית הדריכה למפרץ הביטחון. הטעינה נעשית על-ידי הכנסת מחסנית לבית-המחסנית. כשמוציאים את ידית הדריכה ממפרץ הביטחון ולוחצים על ההדק מתהווה יריה. את המחסנית מוציאים על-ידי לחיצה על תפס-המחסנית.

מעצורים

המעצור הנפוץ ביותר הוא הזנה כפולה, עליו מתגברים על-ידי החלפת מחסנית, דריכה וניעור התת-מקלע לימין.

אורך עם קת מקופלת — 44.5 ס"מ
הזנה — מחסנית בת 32 כדור
טווח רשום — עד 300 מ'
קצב-אש מעשי — 60—100 כדור לדקה

תפעול

את ה"סמובל" טוענים על-ידי הכנסת מחסנית לבית-המחסנית וטפיחה על בסיס המחסנית. לוחצים ימינה את הנצרה, הנמצאת מאחורי ההדק, ודורכים ביד שמאל, לוחצים על ההדק ומתהווה יריה. ניתן לפתוח את הקת המתקפלת של ה"סמובל" על-ידי לחיצה על התפס. הנמצא ליד קח הרצועה הקדמי.

תת-מקלע
"סמובל"

מעצורים

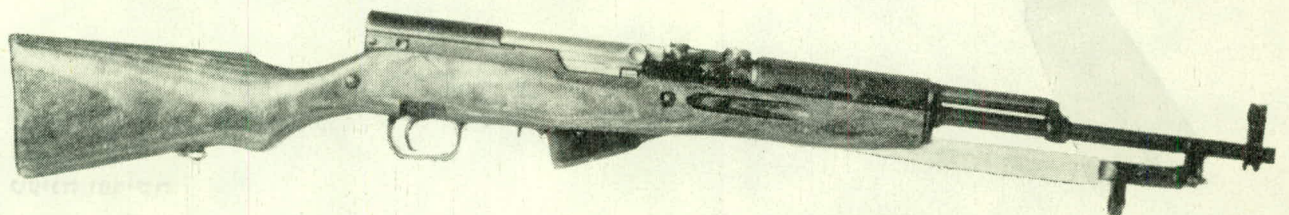
מעצור נפוץ הוא הזנה-כפולה. מתגברים עליו על-ידי החלפת המחסנית, דריכה וניעור התת-מקלע ימינה.

רובים

הרובים הסטנדרטיים בצבא המצרי והסורי הם רובה-מטען 7.62 מ"מ "ס.ס.ק.46" ורובה-סער 7.62 מ"מ "א.ק.54". שניהם מתוצרת ברית-המועצות. נוסף לאלה נמצאו בידי הסורים סוגים שונים של רובים צרפתיים, כגון "מאס-49" — 7.5 מ"מ ו"מאס-36" — 7.5 מ"מ. רובי "פ.ג." 7.92 מ"מ, "לי-אנפילד" וקרבין "מוסינגגאן" — 7.62 מ"מ נמצאו בזירת סיני. שני הרובים הסטנדרטיים "ס.ס.ק.46" ו"א.ק.54" ניוונים מתחמושת קצרה בקוטר של 7.62 מ"מ המכונה דגם 1943. בארצות ערב מכונה תחמושת זו 7.62×39 מ"מ, כלומר: אורך התרמיל הינו 39 מ"מ.

רובה מטען "ס.ס.ק.46"

רובה ה"ס.ס.ק.46" הוא פרי תכנונו של מומחה הנשק הסובייטי, סמיונוב, שעל שמו גם נקרא הרובה. רובה זה תוכנן והוכנס לשימוש לאחר מלחמת-העולם השניה וייחודו היה בתחמושת הקצרה בת 7.62 מ"מ דגם 1943. לסוריה

רובה-מטען "ס.ס.ק.46"

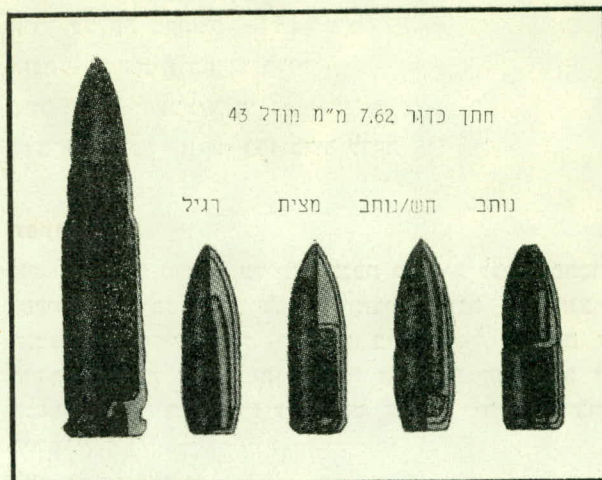
הפריקה אפשרית בעזרת הבריה או על-ידי פתיחת השחלה, באמצעות משיכת תפס הנמצא בגחוונו של הרובה.

את הכידון מצמידים או משחררים על-ידי משיכה בידית כלפי החוד.

רובה הסער „א.ק.54”*

רובה הסער „א.ק.54”, „אוטומט קלשניקוב” על שם מתכננו קלשניקוב, תוכנן על-פי הדוגמה של רובה הסער הגרמני „מ.פ.44” — 7.92 מ"מ. מאז הופעתו עבר ה„א.ק.54” שכלולים (בצבא הסובייטי קיים דגם משוכלל יותר של רובה סער). „א.ק.54” נקרא בצבאות ערב „רובה אוטומטי 39×7.62 מ"מ.

רובה סער „א.ק.54”

ולמצרים נמסר הרובה על-ידי ברית-המועצות עוד ב-1955 וכמות של רובים „ס.ק.ס.” נתפסה כבר במבצע „קדש”. ה„ס.ק.ס.” עדיין לוקה בסיבוכים האופייניים לרובים-מטענים מאותה תקופה, סיבוכים הנובעים מריבוי חלקי-המשנה של המנגנון. עם זאת הרובה אמין ומדויק. צורתו החיצונית של הרובה נאה עקב עיבוד העץ. ניתן לזהותו על-פי הכידון המתקפל שמתחת לקנה.

תכונות טכנו-טקטיות

- קליבר — 7.62 מ"מ
- משקל — 3.9 ק"ג
- אורך — 102.5 ס"מ
- עם כידון — 126 ס"מ
- הזנה — שחלה בת 10 כדורים.
- מהירות לוע — 735 מטר בשניה.
- טווח רשום — 328 מ'
- קצב אש מעשי — 30—40 כדור לדקה

תפעול

מנגנון הרובה מופעל על-ידי לחץ-גזים העובר דרך צילינדר גזים עילי, ודוחף בוכנה. הבוכנה לוחצת על-פני הבריה, ודורכת את המנגנון. הכדור התורן נטען על-ידי לחיצה על ההדק ועם זאת מתהווה יריה. הנצרה נמצאת ליד שמורת ההדק, בצדו הימני של הרובה, וננצרת על-ידי העברה בכיוון הקת.

מעצורים

הרובה נעצר בגלל לכלוך, בעיקר חול.

ניקוי

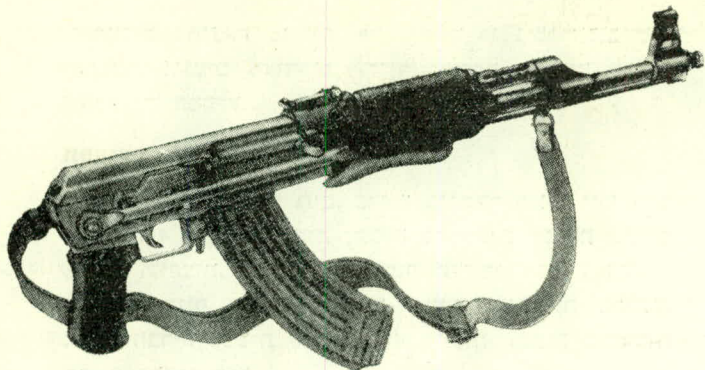
לרובה שרביט ניקוי מתחת לקנה, ובקת מטמורת עם מערכת כלי ניקוי. קנה הרובה מצופה כרום.

טעינה ופריקה

הטעינה מתבצעת על ידי מלאון שבו 10 כדורים, דרך נתיב בקצהו הקדמי של המכלל הנע. ניתן לטעון גם כדורים בודדים.

* ראה גם „מערכות” קפ"ג ו„מערכות-חימוש” 17.

רובה הסער „ר.א.ק. 54” עם קת מתקפלת

מקלעים

המקלעים הסטנדרטיים המצויים בידי הסורים והמצרים הם מקלע־קל „ר.פ.ד.” — 7.62 מ”מ (המכונה „דיגטיריוב”, על שם מתכננו); מקלע־בינוני „ג.ג.” ו-„ס.ג.מ.” 7.62 מ”מ (המכונה „גוריונוב” על שם מתכננו) ומקלע כבד „ד.ש.ק.” — 12.7 מ”מ (המכונה „דיגטיריוב־שפיגין” על שם שני מתכנניו). נוסף למקלעים אלה נמצאו בגולן ובסיני מכלול רב־גווני של מקלעים: מקלע־קל צרפתי „שאטו” — 7.5 מ”מ; מקלע כבד איטלקי „ברדה” — 12.7 מ”מ; מקלע צ’כי „ו.ז.52” ומקלע בלגי „פ.נ.”.

בין המקלעים הסטנדרטיים מספר דגמים, שבהם ניכרים השיפורים אשר הוכנסו על־ידי הסובייטים בשנות ה־60.

מקלע קל „ר.פ.ד.”

ה־„ר.פ.ד.” 7.62 מ”מ („דיגטיריוב”) הוא נשק כיתתי; „ר.פ.ד.” יוצר לאחר מלחמת־העולם השנייה. מתכננו התבסס על ה־„מ.ג.34” וה־„מ.ג.42” הגרמניים. הרעיונות שהועתקו היו: צורת הקת, שיטת ההזנה ותוף עם שרשרת בת 100 כדורי המיוחד ל־„ר.פ.ד.” הוא ההזנה בתחמושת קצרה, 7.62 מ”מ דגם 1943, המקנה למקלע משקל קל יחסית לעומת עוצמת האש המופקת ממנו. מכונה בפי הסורים והמצרים מקלע־קל 7.62×43 מ”מ.

מגבלתו של ה־„ר.פ.ד.”: מנגנון מסובך יחסית, הגורם

שני דגמים לרובה: האחד עם קת עץ, והאחר עם קת מתקפלת ממתכת.

הרובה מצטיין בטיב פעולתו ובאמינותו גם בתנאים קשים ביותר. מגבלתו היא רתיעת קנהו כלפי מעלה בעת אש אוטומטית. יתרונו בעוצמת האש ממחסנית בת 30 כדור.

תפעול

מנגנון הרובה מופעל על־ידי לחץ גזים על בוכנה, שהיא חלק מהמכלל הנע. המכלל נע לאחור, דורך את הפטיש, חוזר — וטוען כדור תורן. על־ידי לחיצה על ההדק מתהווה ירייה. אם המחליף מכונן לאש אוטומטית ממשיך הרובה לירות, כל עוד לוחצים על ההדק.

ה־„א.ק.” מצטיין במנגנונו הפשוט, אשר בו מספר קטן מאוד של חלקים מייחדים אותו הבריה והנעילה הסיבובית שלו. בצדו הימני של בית המנגנון מחלף גדול המשמש גם כנצרה. כאשר המחלף נטוי כלפי מעלה — הרובה נצור. כאשר הוא במרכז, — הריהו נכון לאש אוטומטית; ואילו בהיותו למטה — לאש בודדת.

טעינה

הטעינה נעשית באמצעות מחסנית של 30 כדור; המחסנית עשויה פח וזה שפתיים חזקות המונעות מעצורים ומבטיחות הזנה תקינה. את המחסנית פורקים מהרובה על־ידי לחיצת התפס הנמצא בחלקו האחורי של בית־המחסנית.

נתונים טכנו־טקטיים

קליבר — 7.62 מ”מ

משקל (ללא מחסנית) — 3.5 ק”ג

אורך עם קת עץ — 87 ס”מ

אורך עם קת־מקופלת — 64.5 ס”מ

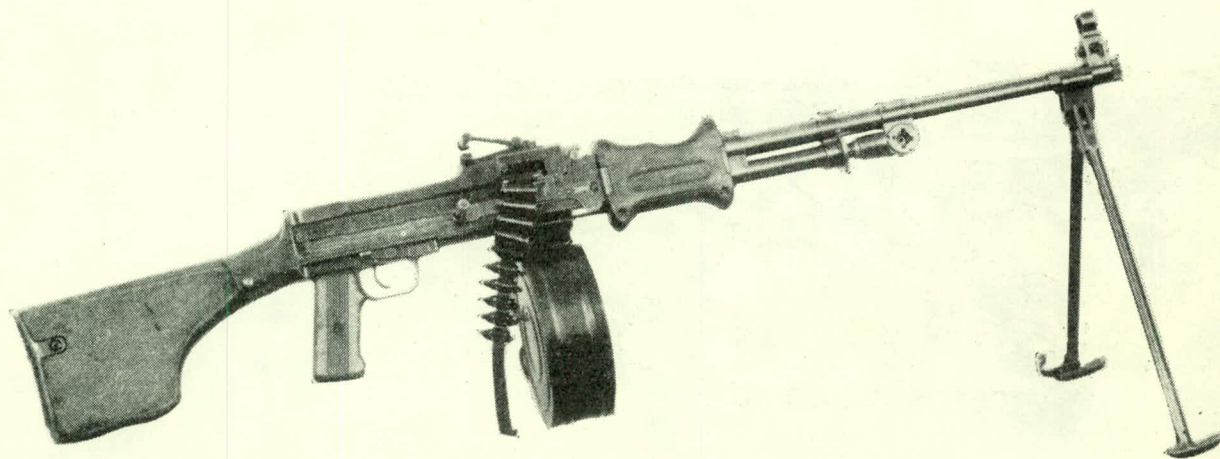
טווח רשום — 325 מ’

קצב־אש מעשי אוטומטי כ־80—100 כדור לדקה.

ניקוי

ל־„א.ק.” שרביט ניקוי צמוד מתחת לקנה ומערכת כלים במטורת בקת.

מקלע קל „ר.פ.ד.”

מקלעים בינוניים

המקלע הבינוני „גוריונוב” יוצר בשנים 1943—1944. הדגם הראשון כונה „ס.ג.” ואילו דגם משופר ומשוכלל כונה „ס.ג.מ.” במבצע „קדש” נפלו לידי צה”ל דגמים של „ס.ג.מ.” שהיו מורכבים על גבי נגמ”ש „ב.ט.ר-152”. „ס.ג.” מיושנים נפלו בידי צה”ל בעת פעולות התגמול בתאופיק ובנוקייב. ה„גוריונוב” 7.62 מ”מ הינו מקלע כבד ומגושם יחסית, אבל אמין ופשוט בתפעול. הוא ניזון מתחמושת 7.62 מ”מ ארוכה מדגם 1891/1930, המכונה בפי הסורים והמצרים 54×7.62 מ”מ, כלומר אורך התרמיל הוא 54 מ”מ. את ה„גוריונוב” ניתן לזהות על-פי צורת הסתרשף והכוונת הקדמית ועל פי המרכבה, עליה הוא נגרר. קיימים שני דגמים של מרכבה: אחת — בעלת יצול ארוך והאחרת — בעלת יצול קשתי.

בדגם בעל היצול הארוך התקן עם פיו, המאפשר ליצול לשמש גם כחצובה. לדגם בעל היצול הקשתי נתיבים במקום פינים. דגם זה מתאים רק ל„ס.ג.מ.” מהדגמים המאוחרים. ל„ס.ג.” קנה חלק וידית דריכה אחורית, בעוד של„ס.ג.מ.” קנה מחורץ וידית דריכה מצד ימין.

בגלל החשיבות הרבה שמיחסים הסובייטים לירי נ”מ בנשק קל ובינוני, הותקנה בדגמים החדשים של ה„ס.ג.מ.” כוונת נ”מ מיוחדת.

לתחמושת המק”ב שני סוגי קליעים: קלה — שוקלת 9.8 גרם; וכבדה — השוקלת 11.6 גרם. קיימים כמה סוגי כדורים: רגיל, חודר-שריון, נותב, חודר-שריון נותב, מצית.

תפעול

המקלע פועל על-פי עקרון לחץ גזים. הגזים לוחצים על פני הבוכנה המניעה את המכלל את הקפיץ-המחזיר ומניע את מערכת-ההזנה המזינה את השרשרת. בו בזמן מביאה מערכת-ההזנה את הכדור התורן לפני פיסת-ההזנה. המכלל מוחזר על-ידי הקפיץ המחזיר, פיסת-ההזנה לוקחת את הכדור התורן ומוליכה אותו לבית-הבליעה. הכלי ננעל ומתהווה יריה.

הנצירה של המקלע על-ידי מנגנון הדקים כפול, המחייב לחיצה ברזומנית.

למעצורים כתוצאה מזיהום. על מגבלה זו ניסו הסובייטים להתגבר בדגמים מאוחרים על-ידי הוספת תריסים לפתחי ההזנה של המקלע.

תפעול

המקלע מופעל על ידי גזים. בראש צילינדר הגזים נסת גזים עגול עם 4 חרירים. ההזנה נעשית באמצעות מערכת שיניים מזינות ולוחצות. השיניים מופעלות על-ידי מערכת זרועות שבמסכה הגוף. הקפיץ המחזיר נמצא בתוך קת המקלע. נעילת הבריח נעשית על-ידי שתי לוחיות, הנעות במגרעות שבגוף המכלל הנע.

הנצרה נמצאת בצדו הימני של המקלע, מעל שמורת ההדק. העברת הנצרה לאחור מאפשרת יריה.

טעינה ופריקה

לפני הטעינה יש לבדוק את התוף וסידור סרט הכדור רים אשר בתוכו על-ידי פתיחת מסכה. את התוף מרכיבים על נתיבים שבגחון המקלע ונועלים את התוף בתפס. דורכים את המקלע ופותחים את הנצרה. לחיצה על ההדק משחררת את המנגנון ומכניסה כדור תורן לקנה.

על קצה הקנה הברגה, עליה ניתן להרכיב מיצר-לוע לירי תחמושת ללא קליעים.

נתונים טכנו-טקטיים

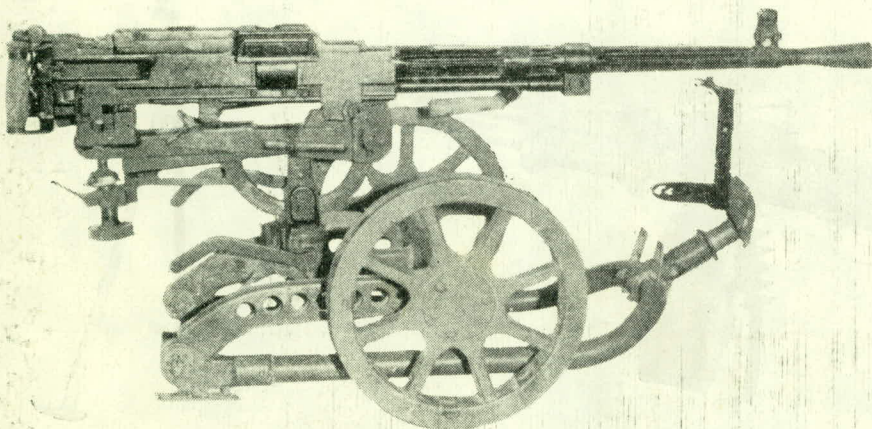
קליבר — 7.62 מ”מ
משקל — 8.8 ק”ג
אורך — 103.7 ס”מ
אופן הזנה — סרט של 100 כדור.
טווח רשום — כ-700 מ’
קצב-אש מעשי — כ-250 כדור לדקה

ניקוי

למקלע שרביט ניקוי תחת לקנה ומערכת ניקוי במטמורת.

מעצורים

עיקר המעצורים במקלע נובעים מלכלוך או מתקלות בסרט. מתגברים עליהם על-ידי ניקוי ושימון המקלע. ועל-ידי החלפת הסרט.

מקלע בינוני „גוריונוב”

טעינה ופריקה

התחמושת ארוזה בארגוני פעולה ממתכת, המכילים שרשרת מתכת בת 250 כדורים. המקלע נטען מימין. דורכים את המקלע ועל-ידי לחיצה בבוהנים על שני חלקי ההדקים מתהווה יריה.

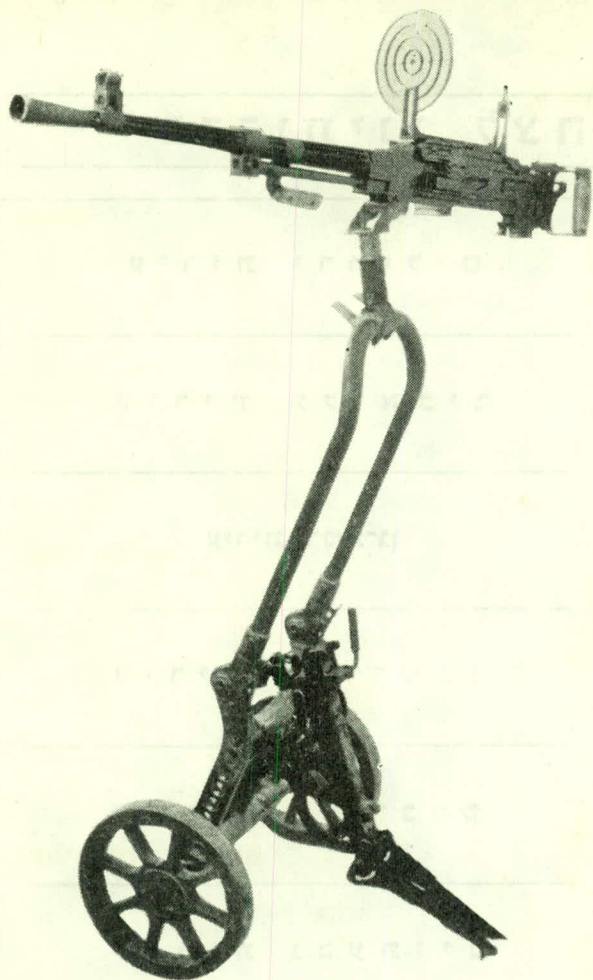
מעצורים

המעצורים נובעים מהזנה כפולה ומתגברים עליהם על-ידי פעולה דחופה: דריכה, משיכה בשרשרת ויריה. אם נקרע כרכוב יש להחליף קנה.

נתונים טכנו-טקטיים

קליבר — 7.62 מ"מ
משקל המקלע — 13.5 ק"ג
משקל קנה — 4.1 ק"ג
משקל המרכבה — 23.4 ק"ג
משקל כולל — 36.9 ק"ג
אורך — 129.3 ס"מ
טווח רשום — 2000—2300 מ'
קצב אש מעשי — 200—250 כדור לדקה
מהירות לוע: קליע כבד — 800 מ' לשניה
מהירות לוע: קליע קל — 865 מ' לשניה.

למעלה — מרכבה בעלת יצול קשתי
למטה — מרכבה בעלת יצול ארוך

ברכותינו לצה"ל לשנה החדשה

ושכן במדבר משוט
והיה מעשה הצדקה שלום
וישראל תשכון לבטח.

מרכז קופת-חולים

לשכת המס המרכזית
בית הועד-הפועל

תנועת המושבים

תל-אביב, רח' ריינס 6
טלפון 246241

הסתדרות הנורים

תל-אביב, רח' ארלוזורוב 93

„מסד" בע"מ

חברה הדדית להלוואות וחסכונות

תל-אביב
שדרות רוטשילד 79, טל. 623306

לכל בית ישראל

שנה טובה

מקורות חברת מים בע"מ

מבטחים בע"מ

תל-אביב, רח' ארלוזורוב 148
טלפון: 220191

לצה"ל עטור הנצחון — יישר כוחכם

התעשיה האווירית

נמל תעופה, לוד, ישראל
שנה טובה ומבורכת

אנידה

ניר פחם • סרטים למכונת כתיבה
שעוניות • צבע להכפלה • נוזל לתקון
מחלקה מיוחדת לניר רציף
וטפסים משרדיים אחרים
„אנידה", ביח"ר לניר פחם
ד"ר אינג' ו. ריזה ובנו בע"מ
ת"א, ת.ד. 1700, טל. 32177
המפיץ הראשי: מכשירי כתיבה
תל-אביב, רח' לבונטין 26, טל. 622165
מברכת את צה"ל בברכת
הנצחון ובשנה טובה

עירית ירושלים

עירית תל-אביב

עירית רמת-גן

עירית באר-שבע

עירית בני-ברק

עירית גבעתיים

עירית כפר-סבא

עירית חדרה

ברכת שנה טובה

שולחת

המועצה האזורית עמק-חפר

מועצה אזורית

רמת-נגב

בית אל-על בע"מ חברה לבנין בע"מ

תל-אביב, רח' בן-יהודה 32, טל. 57277

ברכותינו לצה"ל לשנה החדשה

אחוד הקבוצות והקיבוצים

רח' הירקון 123, תל-אביב
טל. 242341

קבוץ בארי (המאוחד)

ד. נ. הנגב

לצה"ל הבלתי מנוצח —
חזק ואמץ!

קבוץ דביר

נהלל

מושב עובדים להתישבות הקלאית שיתופית

בית חרות

דאר כפר ויתקין

ארגון בני עקיבא

ההנהלה הארצית

תל-אביב, רח' דובנוב 7, טל. 246166

בנק אגוד לישראל בע"מ

משרד ראשי — תל-אביב,

רחוב אחוזת בית 6, טלפון: 51011

קדמה בע"מ, מכונות וציוד

ת"א-יפו, רח' בראביגדור, טל. 31466

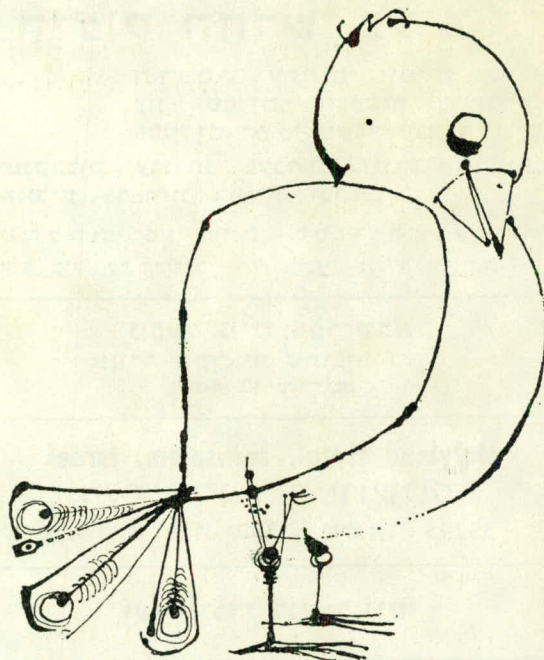
החברה המאוחדת

למזרח הקרוב בישראל בע"מ

רח' החשמונאים 115, ת.ד. 7107 תל-אביב

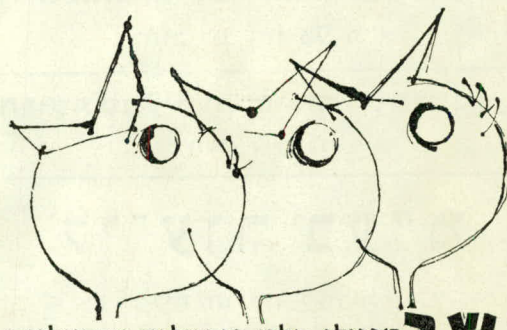
ב. את ל. טרנר, מהנדסים בע"מ

חיפה, ת.ד. 1292, טלפון: 62766

הם בונים לעונה אחת בלבד...

כן, הם בונים לעונה אחת. העתיד אינו מדאגתם. לא כן האדם; בנינו חייבים לעמוד איתנים לדורות. טיב המלט קובע את איכות הבניה וטיב מלט „נשר“ הוא מהמפורסמות, שאינן זקוקות לראיה.

נשר מופעלי מלט פורטלנד ישראליים

ברכותינו לצה"ל לשנה החדשה

„הדפוס החדש“ בע"מ

הדפסת עתונים יומיים, כתבי עת, ספרים, הדפסות צבעוניות, פלקטים וצרכי משרד מכל הסוגים מתקבלות עבודות בעברית, יידיש, פולנית, אנגלית, צרפתית, רומנית וכו' מחלקה מיוחדת לסידור בערבית ת"א, בית „על המשמר“, רח' המסגר, טל. 31276, ת.ד. 736

מפעל מים כפר-סבא
אגודה חקלאית שתופית בע"מ
ת.ד. 30 כפר-סבא

Holyland Hotel, Jerusalem, Israel
נלון ארץ צבי, ירושלים
ירושלים, ת.ד. 1190, טלפון: 35248

ועד עובדי בנק לאומי

„מכשירי תנועה“ בע"מ
תל-אביב, דרך פתח-תקוה 78, טל. 36115

לתינוק

בתי חרושת מאוחדים
תינוק עונג הילד בע"מ, תל-אביב

הסתדרות העובדים הלאומית
הועד הפועל
תל-אביב
רחוב בכורי העתים 23, טל. 222243

הסתדרות נשי מזרח באמריקה
רחוב דוב הזו 16, ת"א

חרושת מנועים ומכשירים חשמליים בע"מ
ת.ד. 7 רמלה

לי-עור בע"מ

בית חרושת לעורות
סגולה — פתח-תקוה

„וקה“ בע"מ

מוצרי מתכת
חיפה, ת.ד. 1629, טל. 71578

תנובה

המאגדת
על יסודות קואופרטיביים 500
ישובים חקלאים ומאות משקים
בודדים בכל אזורי הארץ, לשוק
תוצרת חקלאית ותעשית מזון
המשרד הראשי: בית „תנובה“
רח' יהודה הלוי, ת.ד. 265, טל. 57151

יכין חק"ל בע"מ

תל-אביב, רח' לינקולן 9,
טלפון: 30055

מפעל לייצור מזון בע"מ
אדניר קרית מלאכי
למערכת הבטחון ולמדינת ישראל
שנת ברכה ושלום
תשכ"ז

מוצרי תכן חב' לשיווק בע"מ
תל-אביב, רחוב הארבעה, טלפון 37031

„הארגז“ בע"מ
תל-אביב — ת.ד. 106
תעשיות מתכת ועץ
רחוב גבורי ישראל 94 • טלפון: 32251

חריש בע"מ
תל-אביב, רח' לבונטין 30
טלפון: 614471, 625432

אליעזר סקר בע"מ

הספקה טכנית
סוכנים כלליים:
מופני קלשון „טאומטור“
חיפה: דרך העצמאות 33, ת.ד. 91,
טל. 41177/8/9
מאחלים לכל ידידיהם ולקוחותיהם
שנה טובה ומבורכת

ספן בע"מ

ייצור לוחות בידוד, ציפוי וספנית
ביהח"ר: עמק הירדן, טל. כנרת 50053/4
משרדים: תל-אביב, רחוב לינקולן 17, טלפון 31263/4

ר. הומפסון

שלטון ומרדנות

לקחי מלאיה ווייטנאם

שעון החול

דרום - ערב הסוערת

דוד הולדן

מהדורה שניה

ימי

תאורים
מלחמה
המלחמה
1967

יוני 5 1967	יוני 6 1967	יוני 7 1967
יוני 8 1967	יוני 9 1967	יוני 10 1967

עמוס אטינגר

רבפי אחרי המלחמה

דפוס
2432